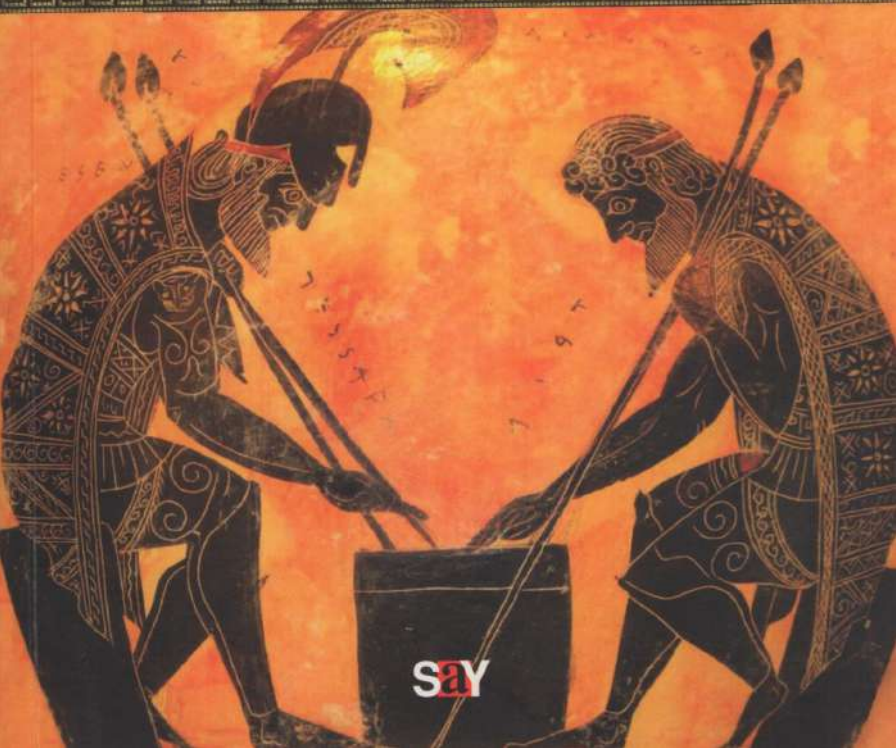
Bütün Yapıtları - 10

# PLATON

# DEVLET ADAMI

Eski Yunancadan Çeviren: Furkan Akderin



say

# PLATON

# DEVLET ADAMI

Bütün Yapıtları - 10

**Say Yayınları**
Platon / Bütün Yapıtları 10

**DEVLET ADAMI**
Özgün adı: Πολιτικός

Yayın hakları © Say Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN 978-605-02-0070-6
Sertifika no: 10962

Eski Yunancadan çeviren: Furkan Akderin
Yayıma hazırlayan: Ahmet Cevizci
Sayfa düzeni: Tülay Malkoç

Baskı: Lord Matbaacılık ve Kâğıtçılık
Topkapı / İstanbul
Tel.: (0212) 674 93 54
Matbaa sertifika no: 22858

1. baskı: Say Yayınları, 2011
3. baskı: Say Yayınları, 2014

**Say Yayınları**
Ankara Cad. 22/12 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Telefon: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80
www.sayyayincilik.com e-posta: say@sayyayincilik.com
www.facebook.com/sayyayinlari • www.twitter.com/sayyayinlari

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 22/4 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Telefon: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80
internet satış: www.saykitap.com • e-posta: dagitim@saykitap.com

PLATON

# DEVLET ADAMI

Bütün Yapıtları - 10

**Eski Yunancadan çeviren:**
Furkan Akderin

**Yayıma hazırlayan:**
Ahmet Cevizci

SAY

## İÇİNDEKİLER

Platon: Hayatı ve Yapıtları .....7
Önsöz .....19
Devlet Adamı.....35
Kaynakça .....117

# PLATON

# HAYATI ve YAPITLARI

*Ahmet Cevizci*

Platon, düşünce tarihinin hiç kuşku yok ki en önemli ve etkili filozoflarından biridir. 20. yüzyılın en önde gelen filozof ve matematikçilerinden biri olan A. N. Whitehead, "bütün bir felsefe tarihinin Platon'a düşülmüş dipnotlardan ibaret bir süreç olarak okunması gerektiğini" ileri sürerken, aslında bu etki ve öneme işaret ediyordu.

Gerçekten de Platon, başka her şey bir yana felsefenin kurumsallaşmasına, felsefenin gelişimi açısından vazgeçilmez bir şey olan yazılı geleneğin oluşmasına yaptığı katkı açısından önem taşır; Aristoteles gibi büyük bir filozofun hocası veya Aristoteles gibi bir filozofu ortaya çıkaracak olan geleneğin kurucusu olmak bakımından önem arz eder. Platon, iki dünyalı metafiziğiyle bütün bir Ortaçağ düşüncesini belirleyecek olan öte dünyacı ya da idealist felsefe geleneğinin başlatıcısı olmak, Hıristiyan Ortaçağ felsefesine en azından Aziz Augustinus, İslam düşüncesine de en azından Fârâbî üzerinden etki etmek bakımından ayrıca önemlidir. Platon, düşünce tarihi boyunca ele alınacak tüm problemleri yüzlerce yıl öncesinden ele almış ve düşünce tarihinin ilk büyük felsefi sistemini inşa etmiştir.

## HAYATI

Platon, MÖ 427 yılında, Atina'da soylu bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmişti. Sadece annesi tarafından değil, babası tarafından da Atina'nın en soylu ailelerinden birine mensuptu; nitekim babasının soyu Kodros'a, annesinin soyu Solon'a kadar gidiyordu. Anne tarafından Otuzlar Cuntası'nın önemli isimlerinden olan Kharmides ve Kritias'ın akrabasıydı. Bundan dolayı, çocukluğu ve gençliği aristokratik bir ortamda, edebiyat ve felsefeye dönük ilginin gelenekselleşmiş olduğu bir çevrede geçmişti.[1] Grek aristokrasisinin gelenek ve normlarına göre yetiştirilen Platon, askerlik görevini, yine zengin bir ailenin çocuğu olması dolayısıyla, muhtemelen süvari birliğinde yapmıştı.

Yine Grek aristokrasisinin geleneklerine göre jimnastikle de uğraşmış olan Platon'un gerçek adı, büyükbabasının isminden dolayı Aristokles'ti. Göğsünün genişliğinden dolayı Platon lakabını almıştı. Diogenes Laertios'un belirttiğine göre, gençliğinde lirik ve dramatik şiirler yazmış ve bir ozan olmayı istemiş olan Platon, bu türden bütün yapıtlarını ve tragedyalarını, Sokrates ile tanıştıktan sonra yakmıştır.[2] Sokrates'in öğrencisinin şairlerin sözde bilgisi veya bozuk politikacıların demagojisiyle yetinmesi mümkün görünmüyordu. Platon, yine Sokrates'le tanışmadan önce doğa felsefesiyle meşgul olmuş, doğa filozoflarının yapıtlarını incelemenin yanında, Herakleitosçu Kratylos'un öğrencisi olmuştu. Yakınlarının teşvik ve telkinlerine rağmen, politik kariyerinden olduğu kadar, tragedya yazarlığı ve doğa felsefesi araştırmalarından da vazgeçmesini temin eden şey, hep aynı neden, yani onun Sok-

1 Zeller, E., *Grek Felsefesi Tarihi*, Çev. A. Aydoğan, Say Yayınları, 2004, İstanbul, s. 164.

2 Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, Çev. C. Şentuna, III 5, YKY, İstanbul, 2002.

rates'le tanışması olmuştur. Sokrates ile kurduğu yakın münasebet, onu sadece doğa felsefesinin değil, tragedya ve politikanın da çürük zemininden uzaklaştıran en önemli etken olmuştur.

Platon, Atina'nın gücünün ve ihtişamının dorukta olduğu döneme tanıklık edememişti; ama Perikles demokrasisinde, politik gerileme ve moral çöküntünün tohumlarını bütün açıklığıyla gözlemledi. Makedonya kralı Philippos'un Yunan kent devletine nihai darbeyi indirdiği tarihten on yıl önce ölmüştü. Hayatının akışını değiştiren birinci olay Sokrates'le tanışması olduysa, ikincisi söz konusu koşullar altında hocasının başına gelenler oldu. *Mektuplar*'da özellikle de *Yedinci Mektup*'ta cunta idaresi sırasında Atina'nın yaşadığı tarihsel olayları anlatan Platon, cunta üyelerinin başlangıçta beyan etmiş oldukları niyetlere sadık kalacaklarını ve devleti adalet yoluna sokacaklarını düşündüğünü, fakat diktatörlüğün sonuçlarına ve tiranların "eski dostlarından birine, gelmiş geçmiş en adil insana" reva gördükleri muameleye tanık olunca, ne kadar büyük bir hayal kırıklığı yaşadığını ifade eder.[3] Bir süre sonra demokrasi yeniden tesis olunca, demokratik idarenin başlangıçtaki dikkati ve özeni karşısında yeniden umutlanan Platon'un son umutlarını da Sokrates'e verilen ölüm cezasının infazı tüketmiştir. Platon işte bu dönemde, politik krize bildik reformlar yoluyla bir çözüm bulunamayacağına, hasta ve aciz devlete anayasa ya da rejim değişikliğinden ibaret bir ıslah teşebbüsünün en küçük bir yararının olamayacağına kanaat getirdi. Çağdaş politikada mevcudiyetini tespit ettiği iki büyük kusurun, Yunan uygarlığının daha önceki dönemlerde yükselişinde etkili olan demokrasinin sonunu hazırlamasının kaçınılmaz olduğunu düşünmesine yol açtı. Her şeyden önce, bilgi kılıfı altında ortaya çıkan cehaletin demokraside uzman ve

3 Platon, *Mektuplar* 324b.

profesyonelin değil, vasat ve amatör olanın hâkim olmasıyla sonuçlandığını savunan Platon açısından demokrasi, Atina'da sadece cahilin hatalı yönetme hakkı anlamına geliyordu.

Platon'un çağdaş politikada teşhis ettiği ikinci büyük kusur, devletin kurum ve hizmetlerinin kendi bencil çıkarlarının peşinde koşanlar tarafından doldurulmasına yol açan azgın bireycilik ruhuydu. Özel olarak oligarşinin kendine özgü yanlışını veya olumsuzluğunu ifade eden söz konusu bireycilik, ona göre, her kent devletinin zengin ve fakir, tahakküm edenler ve bastırılanlar olarak ikiye bölünmesiyle sonuçlanmıştı. Toplumu ve devleti düşman kamplara bölen bu durum ve olumsuzluğun temelinde ise, politikaya da sirayet eden madde ya da para aşkı vardı. Demokrasiye özgü cehalet ya da amatörlük ile oligarşinin olduğu kadar demokrasinin de bir özelliği olan politik çıkarcılık ve bireycilik, onun gelecekte hedef alacağı düşmanlar olarak Platon'un bilincine, işte bu dönemde yerleşmiş olmalıdır.

Antik kaynakların bildirdiğine göre, Sokrates'in infazının ardından Platon diğer Sokratesçilerle birlikte, muhtemelen güvenlik nedeniyle, Megaralı Eukleides'in yanına sığınır.[4] Sonraki on iki yıl boyunca, büyük ölçüde Sokratik diye nitelediğimiz ilk dönem diyaloglarını yazar ve bu arada, gözlem ve deneyim yoluyla görgüsünü artırma ve düşüncesini derinleştirme yönünde kimi teşebbüslerde bulunarak seyahat eder. Gittiği ilk yer matematik bilgisini geliştirmesine imkân sağlayan, daha sonra *Devlet*'te savunacağı genel veya sınıflar arası bir iş bölümü ilkesini öğrendiği "kadim harikalar diyarı" Mısır'dır. İkinci yer ise meşhur matematikçi Theodoros ve Tarentumlu bilumum Pythagorasçılarla tanışmasını sağlayan İtalya'dır. Burada Philolaos ve ona bilim, felsefe ve politikanın ideal

4 Diogenes Laertios, *age*, III 6.

bir sentezine erişme yönünde önemli açılımlar sağlayan Arkhytas'la tanışan Platon, özellikle Arkhytas'ın aracılığıyla I. Dionysios'un sarayına takdim edilir. Muhtemelen prens üzerinde tesis edeceği nüfuzdan faydalanarak, bu dönemde, politik fikirlerini önemli ölçüde hayata geçirmeyi ümit etmişti. Sadece I. Dionysios ile değil, prensin karısının kardeşi Dion ile kurduğu ilişkiye de dayanarak bu yönde iki ayrı girişimde bulundu. Özellikle II. Dionysios üzerinde uygulamaya çalıştığı filozof-kral tipi, mutlak bir başarısızlıkla sonuçlandı. İdealist bir ahlakçı filozof ile hırslı bir aksiyon adamının bir araya gelmesi daha baştan imkânsız gibi görünmesine rağmen, yılmayan Platon'un bütün denemeleri başarısızlıkla sonlandı ve en nihayetinde hayatı tehlikeye girdi. Böyle bir Sicilya seyahati dönüşünde, Atina ile savaş halindeki Aigina'da karaya çıkan filozof, burada esir alınarak satılmak üzere köle pazarına çıkarıldı. Tam bir rastlantı eseri olarak, dostlarından birinin –bazı kaynaklara göre Elisli Phaidon'un, bazı kaynaklara göre Pythagorasçı Arkhytas'ın– fidyesini ödemesi sayesinde özgürlüğüne kavuşan Platon'un, bundan sonra bu türden tehlikelerden uzak durmaya karar verdiği, politikayla sadece teorik düzeyde ilgilenmeyi seçtiği söylenebilir.

Platon, geri ödemeye kalkıştığı fidye parasını Arkhytas veya Phaidon'un kabul etmemesi üzerine, bu parayla meşhur Yunan kahramanı Akademos'un sığınağı ya da mezarının hemen yanı başındaki bahçeyi satın alarak *Akademi*'yi kurdu. İşte burası, en azından Avrupa'nın ilk büyük eğitim ve araştırma merkezi olmuştur. Hukuki bir statü kazanabilmek için dini bir cemaat olarak organize olan ve yıkıldığı MS 529 yılına kadar Platonculuğun merkezi olma işlevi gören okula, Platon zamanının bütün önemli bilimadamı ve filozoflarını toplamıştı. Matematik, astronomi, doğa bilimleri, retorik, mantık, politika ve metafiziğin belli

başlı araştırma konuları ya da alanları olduğu okulda, felsefeye yaklaşım tarzı daha ziyade geometri yoluyla gerçekleşen matematiksel bir yaklaşımdı. Nitekim Bizanslı bir dil âliminin belirttiğine göre, Akademi'nin kapısına "Geometri bilmeyen buradan içeri giremez!" diye yazdırmıştı.

Onun Akademi'sinin durumu ve felsefeye yaklaşımı, İsokrates'in ondan kısa süre önce kurulmuş olan okuluyla kıyaslandığı zaman daha iyi anlaşılabilir. Platon gibi fiili ya da gündelik politikadan, politik hayattan uzak duran ve okulunda Yunan dünyasının ihtiyaç duyduğu politik danışmanları yetiştirmeyi amaçlayan İsokrates Protagoras ve Gorgias gibi yaşlı Sofistlerin öğrencisi olmuştu.[5] İsokrates kesin bilginin imkânsız olduğu inancından hareketle, retorik sanatına ağırlık vermişti. Bu yüzden felsefeyi pratik bir konu olarak değerlendiren ve beşeri kültürün bir ürünü olarak gören İsokrates, insanın dünyasının, dilin (*logos*) kültürel ve moral değerleri aktarmasından ve bütün eylemlerin özde linguistik birer edim olmasından dolayı, gerçekte dilin dünyası olduğu inancıyla, ruhu eğitmek ve insana politik meclislerde güzel konuşabilme yeteneği kazandırmak istiyordu. Bu açıdan bakıldığında, İsokrates retoriğe dayalı bir eğitim idealini temsil etmekteydi.

Platon ise hiç kuşku yok ki felsefi bir eğitim idealinin temsilcisi oldu. Fakat bilimsel çalışmalara yaptığı tüm vurguya rağmen, Platon'un eğitiminin ve okulunun nihai ve en yüksek amacı, etiko-politik bir amaçtı. Yunanistan'ın hemen bütün filozofları gibi, o da, eylemle sonuçlanacak, belli bir eyleme vücut verecek bilgiyi aktarmak ve bir hayat tarzı kazandıracak veya doğru ve ahlaki bir hayat için güçlü ilhamlar verecek felsefeyi öğretmek istiyordu. Onun felsefesi her şeyden önce ruhun dönüşümünü, ikinci olarak da insanlığın hizmetinde olmayı amaçlayan bir fel-

5 Bkz., Coplestone, F., *A History of Greek Philosophy*, Burns Oates and Washbourne Ltd., London, 5th edit., s. 130.

sefeydi. Platon'a göre, söz konusu dönüşüm bir tür duygu yoğunluğuyla aniden gerçekleşecek bir şey olmayıp, gözün bilim eğitimi yoluyla ışığa yavaş yavaş çevrilmesinden meydana gelmekteydi. İşte bu noktada İsokrates'ten tamamen ayrılan Platon, bununla birlikte, Akademi'nin gerçekleştireceği hizmet konusunda İsokrates'le aynı şeyi düşünüyordu. Başka bir deyişle, gerek Platon gerekse İsokrates felsefi görüşleri bakımından farklılık gösterseler dahi, onun kültüre vurgu yaptığı yerde Platon bilime önem vermiş ve onun bir retorik eğitimi vermeye çalıştığı yerde Platon bilim eğitimi vermeye çalışmış olsa da, pratikte aynı amacı, Yunan kent devletinde kötü giden her şeyi yoluna koyma amacını paylaşıyorlardı. Her ikisi de monarşinin yanında olan bu iki adam, ideallerini hayata geçirecek yöneticiyi bulmaya çalışmaktaydı.

Platon'un amacı, hukuk ya da retorik yoluyla değil, iyi eğitilmiş aklıyla yönetecek filozof-kralı eğitmekti. Akademi, devlet adamları ve yasa koyucular ortaya çıkaracak, bilim ve felsefe temelli politika eğitimi veren bir kurumdu. Platon, burada yetiştirdiği öğrencilerini, başka devletlere resmi ve politik görevler için gönderdi. Özetle, Akademi, Helenistik dönemin sonuna kadar Yunan dünyasına hukuki ve politik bakımdan şekil vermeye çalışan en önemli merkez oldu.[6]

## YAPITLARI

Platon, sadece düşünce tarihinin ilk büyük sistem kurucularından biri olan büyük ve önemli bir filozof değildir; o aynı zamanda İlkçağdan, tüm yapıtları günümüze erişmiş olan ilk filozoftur. Platon öldüğü MÖ 347 yılına kadar

6 Taylor, A. E., *Plato, The Man and His Work*, Methuen, London, 7th ed. 1977, s. 5.

Akademi'de gerçekleştirmiş olduğu eğitim ve araştırma faaliyeti dışında, geniş kesimler için birtakım yapıtlar vermiştir. Başka bir deyişle, Akademi'de ele alınan konular, öğretilen dersler kurumun kalın duvarları içinde kalırken, Platon dışarıdaki insanlar için de birtakım popüler yapıtlar kaleme almıştır. Platon, muhtemelen Sokrates'in ölümünden hemen sonra yazmaya başlamış ve diyalog tarzında otuz kadar yapıt vermiştir. İmparator Tiberius'un sarayından olan astrolog Thrasyllos'a atfedilen bir yönteme göre, diyaloglar gelenekte veya o zamanlar, yayımlanış sırası itibariyle dörtlüler halinde sınıflanırmış.[7] İlkçağda yapılan söz konusu sınıflamalar dışında, diyalogların 19. yüzyıldan itibaren yeni baştan ele alınıp, birtakım ölçütlere göre tekrar sınıflandırıldıkları söylenebilir. 19. yüzyıldan başlayarak, özellikle Almanlar ve bu arada İngilizler ve Fransızlar tarafından gerçekleştirilen filolojik ve felsefi araştırmalarda dört ölçüt temel alınmıştır: Dışsal, içsel, edebi ölçütlerle stilometri.

Dışsal ölçütler temel alındığında, antik kaynaklardan örneğin Aristoteles'ten, Numenius'tan, Sextus Empirikus'tan Platon'a yapılan atıflarla, diyaloglarda gördüğümüz birtakım çağdaş kişi ve olaylara yapılan göndermeler, diyalogların birbirlerine yaptıkları referanslar titizlikle incelenmiş ve Sokrates'in mahkûmiyeti ve ölümü, filozofun İtalya seyahatleri, Akademi'nin kuruluşu gibi, Platon'un hayatında önemli yer tutan değişik olaylar göz önüne alınmıştır. Buna karşılık diyaloglarda ortaya konan öğretilerin belirlediği içsel ölçütler söz konusu olduğunda, Platon yorumcuları Platon'un etik, eğitim, politika, metafizik, psikoloji, mantık, epistemoloji ve diyalektik konularındaki görüşleriyle, onun düşüncelerinin bu konularda geçirdiği değişimleri analize tabi tutmuşlardır.

7 Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, III 56-62.

Diyalogların kronolojisini belirlemede edebi ölçütleri ön plana çıkartan üçüncü tür araştırmalar ise yapıtların edebi kalite ve değerini, Platon'un diyaloglarda kullandığı diyalog ve yazım tekniğini göz önüne almışlardır. Buna göre, basit bir üslup ve diyaloğun sanatsal değeri yüksek olmayan yapısının, bununla çelişecek başka bir ölçüt olmadıkça, Platon'un gençlik diyaloglarını yansıttığı savunulurken, filozofun kariyerinde ilerledikçe, diyalogların yapısının, üslubunun ve kullanılan diyalog tekniğinin de geliştiği ve olgunlaştığı düşünülmüştür.

Stilometri olarak bilinen dördüncü ölçüte gelince, Platon'un kullandığı terimler ve düşüncelerini ifade ediş tarzı, linguistik testlerle sıkı bir analize tabi tutulmuştur. Farklı ölçütlerin ve çok ayrıntılı stilometrik ve linguistik tekniklerin kullanıldığı bu incelemeler sonucunda, Platon'un diyalogları, hemen bütün Platon yorumcuları arasında tam bir fikir birliğiyle, gençlik, olgunluk ve yaşlılık olmak üzere üç döneme ayrılır.

Bu sınıflamaya göre; **(i)** gençlik diyalogları *Sokrates'in Savunması, Kriton, Euthyphron, Lakhes, İon, Protagoras, Kharmides, Gorgias, Küçük Hippias, Büyük Hippias* ve *Lysis*'ten meydana gelir. **(ii)** Olgunluk yapıtları *Devlet, Şölen, Phaedros, Euthydemos, Meneksenos, Kratylos* adlı diyaloglardan oluşur. İki önemli diyalog, yani *Menon* ve *Phaidon* gençlik dönemi diyaloglarıyla söz konusu olgunluk diyalogları arasında bir köprü oluşturmaktadır. **(iii)** Yaşlılık dönemi diyalogları arasında ise *Parmenides, Theaetetos, Sofist, Devlet Adamı, Timaios, Kritias, Philebos, Yasalar* ve *Mektuplar* yer almaktadır.

Biçim açısından değerlendirildiğinde, ilk dönem diyaloglarının, Sokrates tarafından *Savunma*'da belirtilen çürütme, sorgulama misyonu ekseninde gelişen bir erdemlilik çerçevesi içinde hayli dramatik bir yapı sergilediklerini söylemek doğru olur. Bu diyaloglar çözümsüzlükle sonuç-

lanan aporetik yapıtlardır. Başka bir deyişle, gençlik diyalogları, Sokrates'in belirli bir ahlaki erdemle ilgili olarak başlattığı tartışma üzerinde, somut bir sonuca ulaşmadan gelişen yapıtlardır. Bu yapıtlarda Platon'un gözettiği amaç, tanıdığı ve bildiği kadarıyla Sokrates'in karakterini, kişiliğini ve felsefi faaliyetini tanıtıp, ölümsüzleştirmektir. Bu yüzden bu gençlik diyalogları, "Sokratik Diyaloglar" olarak geçer.

Olgunluk dönemi diyalogları çok daha az dramatik olup, Sokratik diyalogların eğretiliğinin ve negatif tutumunun epey uzağına düşerler. Burada da, aynen ilk dönem diyaloglarında olduğu gibi, Sokrates yine başkonuşmacı ya da tartışmacıdır. Fakat gençlik diyaloglarının tersine, ilk kez birtakım pozitif öğretiler öne sürülür. Bu diyaloglarda felsefi içerik genellikle Sokrates ya da güçlü bir otoritesi olan başka bir uzman tarafından ortaya konur.

Yaşlılık dönemi diyaloglarına gelindiğinde, Sokrates'in rolü azaldığı gibi, diyaloğun dramatik karakteri tümden kaybolur. Sokrates sadece *Philebos* ve *Theaetetos*'ta başkonuşmacıdır, diğer diyaloglarda Platon'un başsözcüsü değildir, *Yasalar*'da ise hiç görünmez. Yine son dönem diyaloglarında, sonradan zoraki bir biçimde diyaloğa dönüştürülmüş olduğu sanılan, uzun sunum ya da serimlerin belirleyici olmaya başladığı deneme formu ağır basar.

Diyaloglar içerik bakımından değerlendirildiklerinde, Sokratik diyalogların ahlaki problemler üzerinde yoğunlaştıkları, çeşitli moral problemlerin doğasını ele aldıkları söylenebilir. Örneğin *Euthyphron*'da "dindarlığın", *Lakhes*'te "cesaret"in, *Kharmides*'te "ölçülülüğün" ya da "özdenetim"in, *Lysis*'te "dostluğun", *Hippias*'ta "güzelliğin", *Menon*'da "erdemin" ne olduğu tartışılır. Moral bilgi ve ahlaki erdemlere dönük bu ilgi, orta dönem diyaloglarında da devam etmekle birlikte, Platon'un bu

yapıtları yazdığı sıralarda ilgisinin teknik anlamda daha soyut ve felsefi konulara kaydığı görülür. Zira bu diyaloglarda metafiziksel ve epistemolojik meselelere daha büyük bir ağırlık verilir, onlara daha güçlü bir biçimde vurgu yapılır.

Gençlik diyaloglarıyla olgunluk dönemi diyalogları arasındaki en çarpıcı farklılık, İdealar kuramından oluşur. Platon kariyerinin bu döneminde, yine İdealar kuramıyla ilişki içinde, Pythagorasçıların bazı felsefi öğretilerini gündeme getirir. Başka bir deyişle, Platon olgunluk dönemi diyaloglarında, İdealar kuramının metafiziksel, etik, epistemolojik ve mantıksal boyutlarını, antropolojisi ve politika anlayışıyla ilişki içinde gözler önüne serer.

Yaşlılık diyaloglarına gelince... Özellikle *Parmenides*'ten başlayarak, İdealar kuramının genel çerçevesi içinde, Platonik düşüncenin, sonradan *Theaetetos* ile *Sofist*'te bilgi ve dil kuramı, *Philebos*'ta etik, *Devlet Adamı* ve *Yasalar*'da politik bakımdan geliştirilen yeni bir doğrultusu söz konusu olur.

Ahmet Cevizci
Temmuz 2011

# ÖNSÖZ

## DEVLET ADAMI

*Devlet Adamı* diyaloğu Platon'un eserleri arasında özel bir yer tutar. Pek çok yönüyle oldukça önemli bir eser olan *Devlet Adamı*, Platon'un siyaset ve hukuk felsefesini ortaya koyduğu üç temel diyalogdan birisidir. *Devlet* ve *Yasalar* diyalogları ile birlikte bir üçlü meydana getirir. Bu üçlünün tam ortasında bulunan *Devlet Adamı* aslında siyaset felsefesi açısından, "gökyüzünden yeryüzüne indirilmiş bir felsefe" anlayışını temsil eder. Başka bir deyişle, *Devlet*'te ideal bir devlet tasarımıyla mükemmeliyetçiliğini ve ütopyacılığını olabilecek en açık şekilde ifade eden Platon, burada biraz da Sicilya ziyaretlerinden gereken dersi çıkarmış olarak, politika ve hukuk felsefesinde çok daha gerçekçi bir tavır sergiler. Dolayısıyla da ilahi düzeyde değil de, insani düzeyde iyi bir yönetimin ilkelerini ve temellerini serimlemeye çalışır. Bu yüzden *Devlet Adamı*, *Devlet*'ten olduğu kadar *Yasalar*'dan da gerek üslup gerekse içerik açısından farklılık gösterir. Üslup ve dil bakımından ne *Devlet* gibi olağanüstü canlı ne de *Yasalar* gibi kuru bir anlatıma sahiptir. İçerik açısından *Devlet*'ten çok daha gerçekçi olan eser, politik yönetimde en iyiden vazgeçmiş olarak ikinci iyiyi hayata geçirme cihetine gider.[1]

1 Bkz., Guthrie, W. K. C., *A History of Greek Philosophy*, vol. IV, *The Later Plato and the Academy*, Cambridge University Press, Cambridge, 1978, s. 192.

Eseri ilginç ve önemli kılan özelliklerden bir diğeri de Sokrates'in bu eserde diyaloğun başkonuşmacısı veya tartışmacısı olma konumunu yitirip yerini, Platon'da metafiziksel ilgilerin bir süreden beri biraz daha baskın çıkmasına bağlı olarak, Elealı bir yabancıya bırakmasıdır. Başka bir deyişle, *Devlet Adamı*'nda Platon'un sözcülüğünü, Sokrates değil de Elea'dan gelen ve dolayısıyla Parmenides'in felsefesini iyi bilen bir yabancı yapmaya başlar.[2]

*Devlet Adamı*'nı önemli kılan bir diğer husus, sadece üç diyalogda[3] söz konusu olan temel ve yapısal bir özelliğin bir kez daha karşımıza çıkmasıdır. Söz konusu yapısal özellik, tüm zamanların en akılcı filozofu olarak değerlendirilen Platon'da mantık ya da diyalektik ile masal ya da efsanenin karşımıza birlikte çıkması veya mantığın ya da diyalektiğin tükendiği, yetmediği yerde efsanenin devreye girmesidir. Üstelik artık gündeme gelen diyalektik, ne gençlik dönemi diyaloglarının Sokratik tartışma yöntemi ne de olgunluk dönemi diyaloglarının hipotez yöntemidir. Burada söz konusu olan diyalektik bir tür toplama bölme yönteminden meydana gelir. Nitekim diyalog, devlet adamının sanatını tanımlama çabası içinde, genel olarak sanata, özel olarak yöneticinin sanatına yönelik bir toplama-bölme uygulamasıyla açılır;[4] söz konusu tekniğin yetersiz kalacağının anlaşılması üzerine, onu tarihsel sürece veya Tanrıların yönettiği ideal düzenden zamanın kusurlu yönetimlerine geçişe dair bir efsane izler.[5]

2 White, D. A., *Myth, Metaphysics and Dialectic in Plato's Statesman*, Ashgate Publishing Company, Hampshire, 1993, s. 1-2.

3 Mantık veya diyalektik ile efsanenin bir araya getirildiği diğer üç diyalog *Phaidon*, *Devlet* ve *Philebos*'tur.

4 Bkz., Platon, *Devlet Adamı* 257a-268d (Çev. F. Akderin), Say Yayınları, İstanbul, 2011.

5 Platon, Platon, *age*, 268d-274e.

## Diyaloğun Kaleme Alınış Tarihi

*Devlet Adamı*, *Theaitetos* ve *Sofist*'le birlikte, bir üçlü meydana getirir. Sırasıyla bilgiyi, retorik ve siyaset sanatında uzmanlaşmış Sofisti ve devlet adamını ele alıp tanımlamayı ya da başka bir söyleyişle, Sofist ve devlet adamının bilgi karşısındaki durumunu serimlemeyi amaçlayan bu üçlünün dördüncü bir eserle tamamlanması tasarlanmıştı.[6] Filozof üzerine olan bu diyalog hiçbir zaman kaleme alınmamış olduğu için,[7] *Devlet Adamı*, yazılış tarihi açısından *Theaitetos* ve *Sofist* ile birlikte bir üçlü oluşturur. Bu üç eserin kabaca MÖ 367-362 yılları arasında kalan dönemde kaleme alınmış olduğu kabul edilmektedir.[8]

Açıktır ki *Kratylos* ve *Devlet* benzeri orta dönem diyaloglarından sonra, *Philebos* ve *Yasalar* gibi yaşlılık diyaloglarından ise önce yazılmış olan bu üçlüden *Sofist*'te hayata geçirilecek bir buluşmaya işaret edildiği için *Theaitetos*'un önce yazıldığı söylenebilir. *Sofist* ise *Devlet Adamı*'nda esere yapılan gönderme nedeniyle *Theaitetos*'tan sonra kaleme alınmıştır. Üçlüden *Devlet Adamı*'nın en son yazıldığı kabul edilmektedir. Bu ise bize onun 363 veya 362 yılında kaleme alındığını gösterir.

## Diyaloğun Konusu ve Yapısı

Tıpkı kendisinden hemen önce kaleme alınmış *Sofist* adlı diyaloğun Sofist olarak geçen gezgin felsefe öğretmenini veya retorik ile politika sanatı üzerinde uzmanlaşmış kişiyi tanımlamaya çalışması gibi, *Devlet Adamı* da politik

6 Bkz., örneğin Cornford, F. M., *Plato's Theory of Knowledge*, London, RKP, 1935, s. I.

7 Bkz., Klosko, G., *The Development of Plato's Political Theory*, Methuen Inc., New York, 1986, s. 189.

8 Bkz., Guthrie, W. K. C., *a. g. e.*, s. 163.

yöneticinin sanatını, devlet adamının işini tanımlamayı, onun gerçekte kim olduğunu ve nasıl bir misyon yüklendiğini ortaya koymak ister. Bu amaçla kaleme alınmış olan *Devlet Adamı*'nın, olgun bir Platonik diyalog olarak, mantıksal yapısı itibariyle beş ana bölüme ayrıldığı söylenebilir. Bunlardan birincisi, devlet adamını ve sanatını toplama ve bölme yöntemi üzerinden tanımlamaya çalışan bölümdür.[9] İkinci bölüm, farklı tarihsel zamanlara ilişkin, ideal yönetici olarak Tanrı ile insanları yöneten devlet adamı arasında bir benzerlik tesis etmeyi amaçlayan, bir masal ya da efsaneden meydana gelir.[10] Üçüncü bölüm, politik yönetimi bilgi ve gerçeklikle ilgili birtakım paradigma ya da örnekler üzerinden anlatmayı amaçlar.[11] Dördüncü bölümde, diyalektik devlet adamına bu kez birtakım ölçüler getirme işine koşulur.[12] Son ve en uzun bölüm ise, devleti yönetme sanatının temel ilkelerine dair bir açıklamaya ayrılmıştır.[13] Söz konusu sıkı ve dakik mantıksal yapı, aslında toplama ve bölme yönteminin yer aldığı birinci bölüm, masal ya da efsanenin yer aldığı ve diyalektik açıklamayı temellendirirken, kalan bölümlerde ortaya konacak ilkelere bir giriş temin eden ikinci bölüm ve nihayet, devlet adamının nasıl olması gerektiğiyle ilgili tam bir açıklamadan meydana gelen üçüncü bölüm olarak biraz daha basitleştirilip sade hale getirilebilir.

Buna göre eser, kral (*basilike*) ya da devlet adamının (*politike*) bilgisi (*episteme*) veya sanatını (*tekhne*), bu bilgi ya da sanatı bilimler sınıflamasında bir yere oturtmak suretiyle tanımlama yönünde bir çabayla başlar. Söz konusu tanımlama çabasında kullanılan yöntem ise, toplama ve bölme yöntemidir. Toplama yoluyla bulunan en genel

9 Platon, *age*, 257a-268d.
10 Platon, *Devlet Adamı* 268d-274e.
11 Platon, *Devlet Adamı* 274e-283b.
12 Platon, *Devlet Adamı* 283b-287b.
13 Platon, *Devlet Adamı* 287b-311c.

cins, demek ki bilgi ya da sanat olmak durumundadır.[14] Bu cins üzerinden yapılan bölmelerden ilki, bilgi ya da sanatların teorik ve pratik sanatlar olarak ikiye bölünmesinden oluşur.[15] Devlet adamının sanatı, bunlardan teorik sanatlar kısmına girer.[16] Bununla birlikte, devlet adamı saf bir bilim insanı veya matematikçi gibi bir teorisyen değildir; o, daha ziyade bir evi planlayan ya da tasarlayan ve onun inşaatını baştan sona kadar yöneten bir mimar ya da mühendise benzer. Bu yüzden, yani bir karışıklığın olmaması için, bilgiye dayalı sanatlar veya bilişsel bilimler olarak ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi, aritmetik benzeri sadece hakikati kavramakla, zihinsel kavrayışla ve nihayet hüküm vermekle ilgili olan kritik veya eleştirel bilimler ya da sanatlar, buna mukabil ikincisi doğru eylemlerin gerçekleştirilmesi amacı doğrultusunda kural koyan, emir veren yönetici, yönlendirici bilimlerdir (*epitaktikai*).[17] Devlet adamının sanatı, açıktır ki bunlardan ikincisinin kapsamı içine girer.[18] Bölmede sonraki ayrım, alınan kararları veya verilen emirleri sadece aktaran sanatlar ile kendiliğinden kural koyan, egemen kararlar alan sanatlar arasında yapılır.[19] Devlet adamının sanatı, bir kez daha bu sanatlardan ikincisinin kapsamı içine girer.[20] Bütün bölme ve ayrımlarının gerçekliğe, yani İdealar arasındaki ontolojik ilişki ve ayrımlara tekabül etmesi gereken bölmede bundan sonra gelen ayrım, canlı varlıkların üretimi, gelişimi, yetiştirilmesi ve gözetimiyle ilgili egemen kararlar alan sanatlar ile cansız şeylerin vücuda getirilmesine dönük sanatlar arasında yapılır.[21] Devlet adamının sanatı, canlı varlıkla-

14 Platon, *Devlet Adamı* 258a.
15 Platon, *Devlet Adamı* 258d.
16 Platon, *Devlet Adamı* 259d.
17 Platon, *Devlet Adamı* 259e-260b.
18 Platon, *Devlet Adamı* 260c.
19 Platon, *Devlet Adamı* 260d-e.
20 Platon, *Devlet Adamı* 261a.
21 Platon, *Devlet Adamı* 261b-c.

rın üretimi, yetiştirilmesi ve gözetilmesiyle ilgili egemen kararlar alıp uygulayan birinci sanatın kapsamına girer.[22] Aynı diyalektik bölme, bu kez devlet adamının sanatının kendileri üzerinde uygulanacağı canlılar üzerinden yapıldığında, sonuçta devlet adamının saf cins hayvanları, yani evcil, boynuzsuz, kanatsız ve iki ayaklı insan sürüsünün çobanı veya yöneticisi olduğu ortaya çıkar.[23]

Bin bir emekle ve büyük bir mantıksal titizlikle yapılan tanım, bölmeyi hayata geçiren Elealı yabancıyı tatmin etmez. Bu tatminsizliğin Platon'un kendisiyle ilgili bir tatminsizlik olduğunu da kabul edebiliriz. Başka bir deyişle, söz konusu tanım devlet adamının sanatını hekimin, beden eğitimcisinin, çiftçinin vs. sanatından ayırmaya yetmez. Onun sanatını daha iyi belirlemek ve ifade etmek amacıyla, bu kez diyalektiği veya mantığı tanımlayacak şekilde bir masal anlatılır veya efsaneye başvurulur. Bu başvuru, aynı zamanda Platon'un *Devlet* adlı eser ile ortaya konmaya başlanan siyaset ve hukuk felsefesinde ütopyacılık ve mükemmeliyetçilikten daha gerçekçi bir bakışa doğru gidildiği anlamına gelecek şekilde okunabilir. Efsane, tarihi iki büyük çağa ayırır. Tarihi bir tür gerilemenin tarihi olarak gören Yunan tarih anlayışına uygun düşen bu efsanede, ilk gelen çağ, tarihin çok eski zamanlarında kalmış "Altın Çağ"a karşılık gelecek şekilde Kronos çağıdır.[24] Çok uzun süren bu çağda Tanrı gerçekten de insanlara, her bakımdan olabilecek en iyi şekilde çobanlık etmiştir. İnsanların topraktan çıktıkları bu çağda, Tanrı evreni bütünüyle kontrolü altında tutarken, insanları en iyi şekilde gözetip yönetmiştir. Aslında tam bir bolluğun hüküm sürdüğü, hiçbir isteğin ve çalışmanın olmadığı bu çağda mülkiyete ve muhtemelen siyaset ya da yönetime

22 Platon, *Devlet Adamı* 261d.
23 Platon, *Devlet Adamı* 261a-267c.
24 Platon, *Devlet Adamı* 269a-b.

de ihtiyaç yoktur. Savaşın çatışmanın olmadığı bu çağdan sonra, bir demir çağı anlamında Zeus'un çağı başlamıştır.[25] Tanrı'nın olayların akışına müdahale etmediği, her şeyi insanlara bıraktığı bu çağda, insanlar sanatların ve ateşin bilgisinden yoksun bulundukları için, insanlık büyük bir tehdit altında kalmış, insan hayatı tümden ortadan kalkma durumuna gelmiştir. Tanrılar bu dönemde, yeryüzünde insani hayatın son bulmaması, insanın yok olup gitmemesi ve insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için, onlara ateşi ve sanatların bilgisini göndermişlerdir.[26]

Efsaneden çıkartılacak dersler açıktır. Bir kere o, Elealı yabancının "sürünün çobanı" olarak kral ya da devlet adamı tanımının biri büyük, diğeri daha az önemli iki hatadan mustarip olduğunu göstermektedir.[27] Bunlardan birincisi ve Platon'un kendisinin de düşmüş olduğu bir hata olarak, tarihsel veya beşeri dünyadaki devlet adamı veya yöneticinin Kronos çağının Tanrısıyla veya insanüstü yöneticisiyle karıştırılmasından oluşan yanlıştır. Tanrı, Kronos çağında, sürünün çobanı olarak, insanları gerçekten gütmüş, onlara bakıp kendilerini büyütmüş ve yetiştirmiştir. Üstelik bu yönetim ya da gözetim işi sırasında, ilahi bilgisi dışında hiçbir şeye ihtiyaç duymamıştır. Tarihsel dünyanın devlet adamının veya 5. yüzyıl Atina'sının politik yöneticisinin, artık insan sürüsünü bakma, gözetme, yetiştirme gibi bir işi yoktur. Onun görevi, sadece aralarında çatışmazlıklar çıkan insanları yönetmektir. İkinci olarak, söz konusu yönetme işi veya sanatında da bir ayrım yapılması gereği ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, devlet adamının bir zorbadan ya da tirandan ayırt edilmesi gerekmektedir. Yönetme ya sürü üzerinde zor kullanarak,

25 Platon, *Devlet Adamı* 272b.

26 Platon, *Devlet Adamı* 274c-d.

27 C. Rowe, "*Politicus* and Other Dialogues", *The Cambridge History of Greek and Roman Political Thought* (ed. by C. Rowe – M. Schofield), Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s. 240.

onların rızaları alınmadan ya da gönüllülük esasına göre, yönetilenlerin rızasına dayanılarak olur. Bu ise devlet adamının yönetiminin elbette artık sürünün yönetilmesinden ziyade, insan topluluğunun yönetimiyle ilgili olduğu anlamına gelir.[28]

Efsaneden çıkartılacak söz konusu dersler temele alındığında, eserin bundan sonraki bölümleri, Platon'un siyaset felsefesi üzerinden ve *Devlet* ile *Devlet Adamı* arasında, söz konusu felsefe açısından gündeme gelen farklılıklar dikkate alınarak okunup yorumlanabilir. Bu açıdan bakıldığında, iki diyaloğu siyaset felsefesi açısından birleştiren en önemli şeyin, devlet yönetimi işi veya sanatının, pek az kişinin sahip veya hâkim olabileceği bir bilgi ya da sanata dayandığıdır.[29] Her iki eserde de sanatlardan yapılan bildik Sokratik analoji karşımıza sıklıkla çıkarken, burada da devlet adamını belirleyen en önemli özelliğin yönetme sanatının bilgisine sahip olmak olduğu söylenir.[30] *Devlet*, söz konusu yönetim sanatı veya bilgisinin öğrenilebilir bir sanat olduğu gerçeğinden hareketle, devleti yönetecek filozof-kralların eğitimi üzerinde uzun uzadıya durmuştu. Oysa bu konu, *Devlet Adamı*'nda hiç ele alınmayıp tamamen es geçilir.

Bununla birlikte, esas büyük değişiklik yönetim tarzı veya yönetici tipinde olur. *Devlet*, başından sonuna ideal veya mükemmel bir yönetim tarzıyla diğer yönetim türleri arasında yapılan bir ayrım üzerine bina edilmişti. Bu ayrımda Platon, tamamen ideal bir yönetim tarzı üzerinde yoğunlaşmıştı. Başka bir deyişle, Yunan demokrasisinden ümidini kesen Platon, 5. yüzyılın ikinci yarısında patlak veren politik krize bir çözüm bulmak amacıyla bir ütopya,

28 L. Strauss, "Plato", *History of Political Philosophy* (ed. by L. Strauss – J. Cropsey), Chicago University Press, 3rd edit., Chicago, 1987, s. 77.

29 Platon, *Devlet Adamı* 297b-c.

30 Platon, *Devlet Adamı* 292b-293c.

filozof-kralların yönetimiyle farklılaşan ideal bir yönetim şekli tasarlamıştı.[31] *Devlet*'in söz konusu ayrımı *Devlet Adamı*'nda da devam ettirilir, fakat efsanenin de gösterdiği üzere, Sicilya'ya bir prensten filozof-kral yaratma amacıyla yapmış olduğu seyahatlerden gereken dersleri çıkartmış olan Platon, birincisinden, yani ideal yönetim tarzından vazgeçmiş olarak, ikincisini öne çıkartır.[32] Hatta biraz daha ileriye giderek, üç tür yönetim şeklini birbirinden ayırır. Bunlardan birincisi, aydınlanmış iradesi yegâne yasa olan ideal devlet adamının yönetimidir. Kendisini ne yönetilenlerin rızasıyla, ne de hukukun kurallarıyla sınırlayan ideal devlet adamının yönetiminin Platon, bu dünyada hayata geçirilmesinin imkânsız olduğu sonucuna vardır. Çünkü o, Atina'nın yöneticisi veya bu dünyadaki insanın ya da devlet adamının değil de, insanüstü bir varlığın, yani Tanrı'nın veya Kudüs'ün yöneticisinin yönetimi olmak durumundadır. Platon, artık ikinci iyi yönetim türü olarak, rızaya dayalı, yasayı temele alan bir yönetim üzerinde yoğunlaşacaktır. Üçüncü yönetim tipi ise, onun şiddetle eleştirdiği veya karşı çıktığı yönetim türü olarak taklitçilerin, hayal tacirleri veya tahrikçilerinin ya da Sofistlerin yönetimidir.[33]

Demek ki, filozof-kralın ideal yönetiminden erişilemez bir ideal olduğu gerekçesiyle vazgeçen Platon, *Devlet Adamı*'nda dikkatini, "ikinci iyi" yönetim tarzı olarak sınıflandırdığı yönetim biçimleri üzerinde yoğunlaştırır.[34] Burada ise üç ölçüt gündeme gelir: Rıza, liyakat ve hukuk. Yönetimi yönetilenlerin rızasına veya gönüllülüğüne dayandıran Platon, söz konusu ölçütlerden rızayı, meşru yönetim tiplerini, özellikle de kral veya tek adamın

31 Ahmet Cevizci, *İlkçağ Felsefesi Tarihi*, 4. Baskı, Asa Kitabevi, Bursa, 2006, s. 247.

32 C. Rowe, "*Politicus* and Other Dialogues", s. 234.

33 Platon, *Devlet Adamı* 303b-c.

34 A. E. Taylor, *Plato: The Man and His Work*, ss. 401-402.

yasaya uygun yönetimini veya anayasal monarşiyi tiranın veya zorbanın baskıcı, despot yönetiminden ayırmak için kullanır.[35] Diğer iki ölçüt de, yani liyakat ve hukuk ölçütleri de dikkate alındığında, karşımıza, sonradan Aristoteles'i olduğu kadar, Machiavelli ve Hobbes'u da çokça etkileyecek olan altılı bir sınıflama çıkar.

Söz konusu sınıflama aslında bir bölümüyle, yani sırasıyla timarşi, oligarşi, demokrasi ve tiranlık gibi dört yönetim türünden oluşan bir sınıflama olarak *Devlet*'te de vardır. Bununla birlikte, o, *Devlet*'te daha ziyade psikolojik bir zemin üzerine oturtulmuştur. Yani yönetimler, yöneticide baskın çıkan güce ya da psikolojik ilkeye göre sınıflanmıştır. Platon'un *Devlet Adamı*'nda gündeme getirdiği sınıflama daha ayrıntılı bir sınıflama olup, esas itibariyle politik ve hukuki bir zemin üzerinde yükselir. Buna göre Platon, tek adamın, birkaç kişinin ve çoğunluğun yönetimi şeklinde üç ayrı yönetim biçimini birbirinden ayırır. Bu üç ayrı yönetim türünün iyi ve doğru biçimleriyle bozuk ya da sapkın şekilleri vardır. Tek adam yönetiminin, Platon açısından doğru formu monarşi, buna mukabil sapkın ya da kötü şekli tiranlık veya zorbalık olmak durumundadır. Platon, birkaç kişinin doğru ve iyi yönetimine "aristokrasi" adını verirken, kötü yönetimini "oligarşi" olarak nitelendirir. Eserde demokrasinin de iyi ve kötü formlarından söz eden Platon, bu sınıflamada üç, hatta bazen dört değişken ya da ölçütten yararlanır. Bunlardan biri, yönetimin rızaya mı yoksa şiddete mi dayandığıdır. Bir diğeri yöneticilerin zenginlikleriyle, onların varlıklı mı yoksa fakir mi olduklarıyla ilgilidir. Üçüncü ve daha önemli ölçüt liyakattir. Söz gelimi yönetme işi için gerekli meziyetlere ve yeteneklere sahip olan tek kişinin hakikati ve adaleti temele alan ve bir bütün olarak toplumun refahını gözeten yönetimi, güç

35 G. Klosko, *The Development of Plato's Political Theory*, Methuen Inc., New York, 1986, s. 195.

dışında hiçbir ehliyeti ya da yeterliliği bulunmayan tiranın sadece kendi çıkarını gözeten kuralsız yönetiminden, özellikle liyakat açısından kıyaslanamayacak derecede üstündür. Bununla birlikte, Platon'un burada esas öne çıkardığı ölçüt, yasaya veya hukuka saygıdır. Liyakat ve yasaya itaat açısından, Platon'un sıralaması monarşiden aristokrasi ve demokrasiye doğru gider. Yani, onun gözünde en iyi yönetim anayasal monarşidir.

Fakat kötü yönetim biçimleri söz konusu olduğunda, düzen ya da sıralama tersine döner. Platon'un bakış açısına göre en az kötü yönetim olarak, muhtemelen onun gözündeki etkisizliğinden dolayı, önce demokrasi gelir.[36] Oligarşinin demokrasiden daha kötü bir yönetim olduğunu düşünen Platon, bu noktada en kötü yönetim şeklinin tiranlık olduğunu ileri sürer. Başka bir deyişle, anayasal monarşide kendisini yasayla sınırlayan iyi ve ehliyetli bir kralın halkına olabilecek en yüksek iyiliği temin edeceğine inanan Platon, kural tanımayan bir zorbanın halka çok büyük zararlar verebileceğini savunur. Bu da bizi *Devlet* ile *Devlet Adamı* arasında, siyaset felsefesi açısından gündeme gelen başka bir değişikliğe götürür. Buna göre *Devlet*'te oligarşinin demokrasiden daha iyi veya en azından daha az kötü bir yönetim şekli olduğunu ileri süren Platon, burada fikrini değiştirmiş olarak demokrasinin oligarşiden daha az kötü bir yönetim şekli olduğunu savunur. Bu değişikliğin nedeni ise büyük olasılıkla *Devlet*'teki politik felsefenin arka planında çok önemli bir yer tutan iki dünyalı metafiziğin etkisinin burada azalması, Platon'un dikkatini bu dünyaya yöneltmesi ve dolayısıyla istikrarı gözetmesi olarak yorumlanabilir.[37]

36 Platon, *Devlet Adamı* 303a-b.
37 G. Klosko, *a. g. e.*, s. 196.

Devlet adamının artık insanları besleyen ve gözeten bakıcı, çiftçi, hekim ve beden eğitimcilerinden,[38] insanüstü varlık veya Tanrılardan,[39] tiranlardan,[40] insan için faydalı çok çeşitli ürünleri vücuda getiren zanaatkârlardan,[41] toplumdaki tabakalaşma veya hiyerarşide, din görevlileri de dahil olmak üzere, daha aşağı düzeyde hizmet veren kamu görevlilerinden[42] ve gerçek devlet adamının kötü kopyaları veya bozuk taklitlerinden[43] ayrılmasından sonra, diyalogda devlet adamlığının özü ortaya konur. Buna göre devlet adamının en önemli işi veya görevi, bir tür dokumacılık olmak durumundadır.[44] Başka bir deyişle o, hiçbir şekilde homojen olmayıp, farklı kişilik tiplerine sahip farklı insanlardan meydana gelen toplumda, iyi işleyen, sağlam ve herkese hakkını veren adil bir düzen tesis etmek durumundadır. *Devlet*'te ruhlarına baskın çıkan unsura bağlı olarak, madde sever, ün sever ve hikmet sever üç sınıf insan bulunduğunu öne süren Platon, *Devlet*'te öne sürdüğü üçlü insan tipolojisinin yerine burada, ikili bir tipoloji geçirir. Buna göre, Platon birine etkinlik, diğerine ise dinginlik ya da sükûnet ilkesinin hâkim olduğu, sırasıyla güç ya da enerjiyle ölçülülüğe sahip olan iki farklı kişiliğin bulunduğunu söyler.[45] Bu iki tip kişilik arasında sürekli bir çatışmanın, aile kavgasının yaşandığını bildiren[46] Platon'a göre, enerjik ya da aktif insanların erdemi cesaret olmak durumundadır. Onlar, kendilerinin tam karşıtı olan sakin ya da dingin insan-

38 Platon, *Devlet Adamı* 276e.
39 Platon, *Devlet Adamı* 274e, 275b-c.
40 Platon, *Devlet Adamı* 276e.
41 Platon, *Devlet Adamı* 287b-289b.
42 Platon, *Devlet Adamı* 289d-290e.
43 Platon, *Devlet Adamı* 291a, 303d.
44 Platon, *Devlet Adamı* 279b-383d.
45 Platon, *Devlet Adamı* 306b.
46 Platon, *Devlet Adamı* 306c.

ların erdemi sayılan ölçülülüğe ya da ılımlılığa şiddetle karşı çıkar ve onlara, deyim yerindeyse savaş açarlar. Bu iki kişiliğin veya iki ayrı insan tipinin birbirine doğal olarak düşman olduğunu ifade eden Platon, bu durumun onlar arasında bir çatışmayı kaçınılmaz hale getirdiğini söyler.[47] O, toplumlardaki düzensizlik, çatışma ve dolayısıyla politik istikrarsızlıkların ancak bu şekilde açıklanabileceği kanaatindedir. Buna göre her toplumda veya politik düzende, dünyaya kendi perspektifinden bakan, olayları kendi psişik doğalarından hareketle yorumlayan iki ayrı kişilik tipi, bu tür kişiliklerden meydana gelen iki sınıf insan bulunduğunu ileri süren Platon, bu durumun savaş ve barış taraftarlarıyla partilerinin doğuşuna ve toplumun bölünmesine yol açtığını ileri sürer. Bu ise, Platon'a göre, iktidar veya kontrol konumunda hangi tarafın olduğuna bağlı olarak devlette tek yanlı politikaların izlenmesine neden olur ve sonuçta ortaya birtakım felaketlerin çıkması kaçınılmaz hale gelir.[48]

Platon, bunlardan gerek enerjik ilkenin, gerekse sükûnet ilkesinin aynı ölçüde gerekli olduğunu, fakat bunların ancak birlikte ve ikisi arasında bir ahenk temin edildiği takdirde var olabileceğini, sadece birinin egemenliğinin büyük bir tehlike arz ettiğini veya felakete yol açabileceğini savunur. Devlet adamının sanatı işte bu yüzden söz konusu farklı kişilik tiplerini bir araya getirmek, onların bir arada var olmalarını temin ederek, ahenkli beraberliklerinden sağlam bir dokuma ya da kumaş çıkartmakla ilgili olan bir sanattır. Platon'a göre, devlet adamı bu amaca erişmek için üç yola başvurur ya da üç araçtan faydalanır. Buna göre birinci tedbir ya da araç, devlet adamının, doğacak çocukların her iki doğa ya da kişilik tipinden de pay

47 Platon, *Devlet Adamı* 307c-308b.
48 Platon, *Devlet Adamı* 307d-308b.

almalarını mümkün kılacak şekilde evliliklere müdahale etmesinden, evliliklerde farklı kişilik tipinden insanların bir araya gelmesini temin etmesinden oluşur.[49]

İkincisi ve çok daha önemlisi, devlet adamının insanların doğal eğilimlerini dengeleyecek şekilde eğitim sistemini kontrol altında tutmasından, eğitimi insanlarda sağlıklı bir politik düzenin tesisi açısından vazgeçilmez olan yurttaşlık erdemlerini yaratmayı mümkün kılacak şekilde düzenlemesinden oluşur.[50] Bu ise elbette her şeyden önce cesur ve enerjik ruhların biraz daha ölçülü olmalarını, mütevazı ve sakin ruhların biraz enerjik ve güçlü hale gelmelerini temin edecek bir eğitimi, hatta ahlak eğitimini gerekli kılar.

Devlet adamının üçüncü temel ölçüsü veya tedbiri ise, farklı insan tiplerini anayasal bir yapı içinde bir araya getirmekten, onların karma bir anayasal düzen içinde birbirlerini tamamlayacak ve dengeleyecek şekilde bütünleştirilmesinden oluşur. Bu da kamu görevleri veya devlet hizmetlerinin farklı tipten insanlara verilmesiyle başarılabilecek veya hayata geçirilebilecek olan bir tür kuvvetler ayrılığı ilkesine başvurulmasıyla olur.[51]

Ahmet Cevizci
*Eylül 2010*

49 Platon, *Devlet Adamı* 310a-d.
50 Platon, *Devlet Adamı* 309c-310a.
51 Platon, *Devlet Adamı* 310e-311b.

# DEVLET ADAMI

SOKRATES: Theodoros! Bana yabancıyı ve Theaitetos'u tanıttığın için sana minnet borçluyum. 257a

THEODOROS: Onlar devlet adamı ve filozofun ne olduğunu tam anlamıyla öğrettikleri zaman minnet borcun daha da artacak.

SOKRATES: Demek devlet adamı ve filozof! Neler söylüyorsun Theodoros? Aritmetik ve geometride uzman birinden demek bunları duyuyorum? b

THEODOROS: Neyi duyuyorsun Sokrates?

SOKRATES: Sanki devlet adamı ve filozof eşitmiş gibi konuşuyorsun. Oysa ki bu ikisi arasındaki fark herhangi bir geometri oranıyla belirtilemeyecek kadar büyük bir farktır.

THEODOROS: Ammon[1] hakkı için Sokrates, beni güzel yakaladın. Hatamı ortaya koydun, haklısın. Hem senin hafızan ne kadar da kuvvetliymiş böyle. Ama günün birinde senden bunun intikamını alacağım. Yabancı, sen de bizi hoş gör. Umarım başladığın işi bitirirsin. Artık devlet adamı ya da filozof, hangisinden istersen konuşmaya başlayalım. c

YABANCI: Zaten artık bunu yapmak zorundayım. Bir işe başladığında onu bitirmeli, yarım bırakmamalı. Peki, Theaitetos'a ne yaptıralım?

THEODOROS: Anlamadım. Ne iş yaptıracağız?

1 Mısır mitolojisinde yaratıcı tanrı olarak bilinen Ammon adına Libya'da kurulmuş olan kehanet merkezi. Antikçağ coğrafyasının en işlek kehanet merkezlerinden birisidir.

YABANCI: Onu bırakıp yerine genç arkadaşı Sokrates'i alsak mı diyorum.

THEODOROS: Sen nasıl istersen öyle yapalım. Hem sıranın herkese gelmesi gerekir, hem de gençler dinlendikleri zaman daha iyi iş başarırlar.

d

SOKRATES: Zaten bu gençlerin ikisi de akrabam sayılır. Söylediklerinize bakılırsa birisiyle yüzümüz benziyor, diğeriyle ise ismimiz aynı. O yüzden üçümüz de aynı soydan sayılırız. Akrabalarımızla tanışmamızı sağlayan konuşmalardan memnun olmalıyız, zaten bu akrabalık borcudur. Dün Theaitetos ile konuştum ve şimdi de sana verdiği yanıtları duydum. Genç Sokrates ile henüz konuşmadım ama başka bir zaman konuşuruz nasıl olsa. Bugün sadece senin sorularına yanıt versin.

258a YABANCI: Tamam söylediğin gibi olsun. Genç Sokrates sen de yaşlı Sokrates'in söylediklerini duydun mu?

GENÇ SOKRATES: Duydum.

YABANCI: Peki, kabul ediyor musun?

GENÇ SOKRATES: Keyifle kabul ediyorum.

YABANCI: Sen kabul ediyorsan ben de itiraz etmem. Araştırmamızda sofistten sonra devlet adamı gelmekte. Şimdi soruma yanıt ver: Devlet adamı da bilgili insanlar arasında mıdır?

b GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Bu durumda sofistleri araştırırken yaptığımız gibi bilgileri bölümlere ayırmamız gerekir değil mi?

GENÇ SOKRATES: Sanırım bunu yapmalıyız.

YABANCI: Fakat bence Sokrates, bu bilgiyi o bölümlerde bulamayacağız.

c GENÇ SOKRATES: Peki, ne yapacağız?

YABANCI: Başka bir bölümde arayacağız.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Devlet adamına gideceğimiz yolu nasıl bulabiliriz? Bu yolu diğerlerinden ayırmak ve kendisine uygun bir şekilde işaretlemek gerekir. Ayrıca bundan doğan yolları da kendine özgü şekilde işaretlemeliyiz. Böylece aklımızda tüm bilgiler ikiye ayrılmış olacaktır.

GENÇ SOKRATES: Yabancı! Bu yolu bulmak benim değil, d
senin işin.

YABANCI: Haklısın ama yolu bulduktan sonra o yol ikimize de ait olacaktır.

GENÇ SOKRATES: Peki.

YABANCI: Hesap ve hesapla ilgili diğer sanatlar aslında yapılan iş ile hiçbir ilgisi olmayan soyut bilgilerdir, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ancak dülgerlik ya da el sanatları söz konusu olduğunda bilgi ve yapılan iş iç içedir. Sanat sadece e
bilmekle yetinmez aynı zamanda yaptığı işte bu bilgiyi kullanarak daha önceden var olmayan bir şeyi ortaya koyar.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Bu durumda ölçütümüz bu olacak şekilde bilgileri pratik ve soyut bilgiler olarak ikiye ayırabiliriz.

GENÇ SOKRATES: Evet böylece bilgiyi de aslında ikiye ayırmış olacağız.

YABANCI: Peki devlet adamı ve kral, köleler ve efendileri ya da aile reisi aynı şekilde mi incelenmelidir? Yoksa hepsinin ayrı birer sanatı mı vardır? Ama dur, vazgeçtim. Başka bir yoldan ilerleyelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi yoldan ilerleyeceğiz?

YABANCI: Şu yoldan: Tanınmayan bir insan bir hekime 259a
öğüt verirse, yani ona öğüt verecek kadar bilgiliyse kendisine hekim der miyiz?

GENÇ SOKRATES: Dememiz gerekir.

YABANCI: Aynı şekilde herhangi bir resmi sıfatı olmayan birisi ülkeyi yönetenlere akıl verebilecek durumdaysa, bu kişide yöneticide olması gereken bilgi var diyebilir miyiz?

GENÇ SOKRATES: Elbette diyebiliriz.

b YABANCI: Peki, gerçekten de kral olan birisinin krallık bilgisi vardır değil mi?

GENÇ SOKRATES: Tabii ki vardır.

YABANCI: Böylesine bilgili bir insan isterse kral isterse sıradan bir vatandaş olsun, sahip olduğu bilgi bakımından kral sayılır mı?

GENÇ SOKRATES: Yaptığın değerlendirme doğru.

YABANCI: Kölelerin efendisi ya da aile reisi için de aynı şey geçerli midir?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Zaten büyük bir aile küçük bir devlete benzer. Yönetim şekilleri bakımından aralarında bir fark var mıdır?

GENÇ SOKRATES: Hiçbir fark yoktur.

c YABANCI: Bu durumda biraz önce sorduğumuz soruya bunların hepsinin tek bir bilgisi olduğunu, bu bilginin isminin de krallık, siyaset ya da ev yönetimi bilgisi olabileceğini söyleyebiliriz. Kalkıp verilen ismin üzerine tartışacak halimiz yok herhalde.

GENÇ SOKRATES: Neden tartışalım?

YABANCI: Bir kral, krallıkta kalabilmek için beden gücünden daha çok zekâsına ihtiyaç duyar, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Elbette.

c YABANCI: Bu durumda kralın sahip olması gereken bilgisi pratikten çok teorik işler içindir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Krallık bilgisi kral için, devlet bilgisi devlet adamı için gereklidir. Bu ikisini aynı şey kabul etmeliyiz değil mi?

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: O halde sırada teorik bilgiyi bölümlere ayırmak var. Sence de buna başlamamız doğru olmaz mı?

GENÇ SOKRATES: Çok doğru olur.

YABANCI: Sence bilginin kendisinde bir ikilik var mıdır?

GENÇ SOKRATES: Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Örneğin daha önceki konuşmalarımızın birinde hesap adında bir sanattan söz etmiştik. e

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Bana kalırsa hesap kesinlikle teorik sanatlar arasında yer almalıdır.

GENÇ SOKRATES: Buna kuşku yok.

YABANCI: Hesap sayılarla ilgili bir iştir. Bu konuda bilgisi vardır, bunun dışında hesabın başka bir işlevi var mıdır?

GENÇ SOKRATES: Başka ne işlevi olabilir ki!

YABANCI: Ayrıca bir mimar işçi gibi çalışmaz, sadece işçilerin başında durur, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Yani bilgisini sunar, gücünü değil.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Bu durumda mimar da teorik bilgiden yararlanıyordur. 260a

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Ancak mimar hesap işleriyle ilgilenen kişi gibi bir karar verdikten sonra işini tamamlamış değildir. İş bitirilene dek tüm işçilere ne yapmaları gerektiğini anlatır.

GENÇ SOKRATES: Tabii.

YABANCI: Bu anlamda mimarlık bilgisi hesap ve hesapla ilgili bilgilerle beraber teorik bilgiler sınıfında yer almasına karşın bir açıdan onlardan ayrılır. Birinde sadece karar vermek söz konusuyken, diğerinde b yönetmek de söz konusudur. Buna ne dersin?

GENÇ SOKRATES: Haklı gibi görünüyorsun.

YABANCI: Sence teorik bilgileri, hüküm veren ve yöneten olarak ikiye ayırabilir miyiz?

GENÇ SOKRATES: Yapabiliriz.

YABANCI: Peki, işbirliği yapılması gereken durumlarda insanların birbirleriyle anlaşmaları iyi bir şey midir?

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: Bu şekilde bir uyum olduğunda diğer insanların ne düşündüğü ile ilgilenilir mi?

GENÇ SOKRATES: İlgilenilmez.

c YABANCI: Peki kral bu iki bölümden hangisine aittir? Bir izleyici gibi davranıp karar vermekle mi yetinir yoksa insanları yönettiğine göre onu yöneten sınıfına mı almalıyız?

GENÇ SOKRATES: Mutlaka yöneten sınıfındadır.

YABANCI: Bu durumda yönetim sanatında bir ayrım
d noktası var mı, buna bakmalıyız. Bence ilk elden satanı ve ikinci elden satanı ya da kralla haberciyi ayırmak gibi, burada da bir ayrım olmalıdır.

GENÇ SOKRATES: Söylediğini anlayamadım!

YABANCI: İkinci elden satanlar başka insanların önceden sattıklarını yeniden satmazlar mı?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Haberci de kralın emrini iletmez mi? Yani kendisine ait olmayan emirleri başkalarına iletmez mi?

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

e YABANCI: Krallık sanatını, çevirmen, dümenci, kâhin, haberci, daha doğrusu insanlara emirler veren diğer sanatlarla bir mi tutmalıyız? Yoksa biraz önce ilk elden satanlarla ikinci elden satanlar arasında yaptığımız gibi, emir verme hakkı olan bu yöneticiler arasında bir ayrımda bulunmalı mıyız? Yunancada yöneten durumundaki insanlar için ayırt edici bir kelime yoktur. Öyle bir isim bulunmalıdır ki bu

isim yönetim bilgilerini ayırt etmeye yaramalıdır. 261a
Kralı kendiliğinden emir verenler arasına koyup, diğerlerini başka bir bölüme ayırmalıyız. Çünkü bizi ilgilendiren gerçekten de yönetenlerdir, diğerleri araştırmamızın dışında kalmaktalar.

GENÇ SOKRATES: Gerçekten de haklısın.

YABANCI: Böylece emirleri verenlerle başkalarının emirlerini iletenleri ayırt etmiş olduk. Şimdi uygun bir yöntem bulmamız halinde yeniden bir ayrıma gidebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Bunu yapabiliriz ama sanırım senin de yardımcı olman gerekir.

GENÇ SOKRATES: Nasıl yardım edebilirim?

YABANCI: Tüm yöneticilerin her zaman bir şey oluşturmak için emir verdikleri düşünülmez mi? b

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Oluşturulanları ikiye bölmek zor bir şey değildir.

GENÇ SOKRATES: Nasıl bölünecek?

YABANCI: Canlılar ve cansızlar diye ikiye bölebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: O halde teorik bilginin emir veren bölümünü biraz önce söylediğimiz nokta üzerinden yeniden bölelim.

GENÇ SOKRATES: Nasıl yapacağız?

YABANCI: Bir bölümü cansızların oluşmasına, diğer bölümü ise canlıların oluşmasına ayırarak yapabiliriz. c

GENÇ SOKRATES: Güzel.

YABANCI: O halde bu bölümlerden birini bırakıp diğerini yeniden bölelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi bölümü ele alacağız?

YABANCI: Tabii ki canlıların oluşmasını sağlayan bölümü. Çünkü krallık mimarlık bilgisi gibi cansız nes- d

nelerle ilgilenmez. Krallık çok daha yüce bir işle, canlılarla ilgilenir. Yönetimi her zaman canlılar üzerine olmuştur.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Canlıların oluşturulması ve yetiştirilmeleri konusunda tek tek ve sürü halinde olmak üzere bir bölümlemeye gidebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Bunda da haklısın.

YABANCI: Devlet adamı ise öküzlere göz kulak olan bir çoban ya da atıyla ilgilenen bir seyis gibi tek bir canlının yetiştirilmesiyle değil daha çok sürü halindeki hayvanlarla ilgilenenlere benzer.

GENÇ SOKRATES: Böyle anlattığında konu gayet iyi bir şekilde anlaşılıyor.

e YABANCI: Çok sayıda canlıyı yetiştirme sanatına ne isim verelim? Sürü yetiştirmek mi yoksa birlikte yetiştirmek mi?

GENÇ SOKRATES: Konuşmanın şekline göre hangisi daha uygun olursa onu kullanalım.

YABANCI: Peki, Sokrates. Ama isim üzerine daha fazla araştırmada bulunursan ileride daha fazla bilgin
262a olur. Ancak istediğin şekilde, isim konusunun üzerinde durmayalım. Şimdi bana sürü halinde yetiştirmenin de iki türü olduğunu, ancak araştırmamızın bunlardan sadece biriyle ilgili olduğunu ispatlayabilir misin?

GENÇ SOKRATES: Deneyeyim. Sanırım hem insanların hem hayvanların sürü halinde yetiştirilmeleri söz konusudur.

YABANCI: Ne kadar harika! Ancak Sokrates bir hata yaptın. Bundan sonra böylesine yanlışlar yapmamaya çalışalım.

GENÇ SOKRATES: Nasıl bir yanlış?

YABANCI: Bir parça aynı zamanda bir türdür. Bunu hesaba katmadan tek başına bir tür oluşturmayanı alıp daha büyük parçalarla karşılaştırmayalım. Her parça aynı zamanda bir tür olmalıdır. Araştırmamızın konusu birini diğerinden ayırmak, fakat bu ayrımı doğru bir şekilde yapmalıyız. Biraz önce, konunun insana geleceğini anladığında düşüncenin akışını bozdun, daha doğrusu hızlandırdın. Yaptığın ayrımın doğru olduğunu düşündün. Gerçekten de küçük parçalar tehlikelidir. Ama en güvenli olanı yarı yarıya bölmektir. Böylece türün özelliklerini de bulmak kolaylaşır ki bizim için en önemli şeylerden biri de budur. b c

GENÇ SOKRATES: Ne söylemek istediğini tam olarak anlayamadım.

YABANCI: Senin gibi bir insanın hatırına daha açık konuşmaya çalışacağım. Her şeyi açıkladığımı söyleyemem ama bu konuyu daha iyi anlayabilmek için biraz daha ilerlememiz gerekiyor.

GENÇ SOKRATES: Biraz önceki ayrımda nasıl bir hata yaptım?

YABANCI: Örneğin insanları sınıflandırdığın zaman buralarda yaşayanlardan bir grup oluşturmak gibi bir hata. Böylece Yunanlılar sanki ayrı bir türmüş gibi algılanıyor. Diğerlerinin arasında herhangi bir bağlılık, dil benzerliği olmamasına karşın aynı grupta nitelendiriliyorlar. Hepsine birden barbar denildiğinden sanki barbarlar ayrı bir türmüş gibi anlaşılıyor. Bir başka örnek: Sayıları ayırıyorsun ama on bin sayısını alıp bir gruba koyuyorsun, diğer sayıları da ayrı bir gruba koyuyorsun. Oysa ki sayıları tek ve çift ya da insanları da, Lidyalıları ve Frigyalıları ya da dünyadaki diğer insanları başka türlü parçalara ayırmak mümkün olmadığına göre, erkekler ve d e

263a kadınlar diye ayırsaydın, daha mantıklı ve daha eşit bir bölümleme yapmış olurdun.

GENÇ SOKRATES: Haklısın yabancı! Ancak bölüm ve cinsin farklı şeyler olduğunu daha açık bir şekilde nasıl belirtebiliriz?

YABANCI: Gerçekten de insanı güldürüyorsun Sokrates! Bu istediğin şey o kadar kolay mı sanıyorsun? Asıl konumuzun dışına çıktık, sen daha da uzaklaşalım istiyorsun. Oysa şimdi asıl konumuza dönmemiz
b daha doğru olacaktır. Daha sonra başka bir boş zamanda bu konuyu da tartışırız. Ancak sana net bir açıklama yapmaktan kaçındığımı zannetme.

GENÇ SOKRATES: Hangi açıklama?

YABANCI: Tür ve cins arasındaki ayrım.

GENÇ SOKRATES: Peki, bahsettiklerin neydi o zaman?

YABANCI: Cins olan] [aynı zamanda zorunlu [olarak] bir bölümdür, ama bölümün tür olması zorunlu değildir. Evet Sokrates! Yaklaşımının böyle olması gerekir.

GENÇ SOKRATES: Peki, söylediğini yapacağım.

c YABANCI: Bir şey daha öğrenmek istiyorum.

GENÇ SOKRATES: Ne?

YABANCI: Asıl konumuzdan sapmadan önce neden bahsediyorduk? Sanırım sürülerin yetiştirilmesi konusunu nasıl sınıflandıracağımızdan söz ediyorduk. Sen de yanıt olarak iki tür canlı olduğunu, bunların da insanlar ve hayvanlar diye ikiye ayrılabileceğini söylemiştin.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Daha sonra böyle bir bölümleme yaptığında, bir bölümü ayırıp diğerlerine hayvanlar dediğinde
d sanki tüm hayvanlar aynı cinsmiş gibi davrandığını anladın.

GENÇ SOKRATES: Bunda da haklısın.

YABANCI: Ey cesur tartışmacı! Akıllı olduğunu düşündüğümüz başka bir hayvan, örneğin bir turna canlıları iki sınıfa ayıracak olsaydı seninle aynı şeyi yapardı. Önce turnayı bir bölüme ayırır, sonra da diğer hayvanları başka bir bölüm olarak adlandırırdı. Böylece kendi sınıfını yüceltirdi. Diğer canlılar arasında e
insan da bulunacaktı ama onların hepsine birden belki de hayvan diyecekti. Biz de benzeri hatalara düşmemeliyiz.

GENÇ SOKRATES: Bunu nasıl becerebiliriz?

YABANCI: Hayvan cinsinin bütününü bölmeye kalkışmazsak daha az hata yaparız.

GENÇ SOKRATES: Haklısın, böyle bir hataya düşmemeliyiz.

YABANCI: İşte biraz önce hata yapmamamızın nedeni buydu.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Teorik bilginin yöneten bölümünü hayvan sürülerinin yetiştirilmesi cinsi altında bir araya getirmiştik değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Böyle bir bölünme aynı zamanda hayvanlarının vahşi ve evcil olarak da bölünmesine neden olur. 264a

GENÇ SOKRATES: Başka.

YABANCI: Oysa ki bizler evcil ve sürü halinde yaşayan hayvanları araştırıyoruz.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Bu durumda daha önceden yaptığımız gibi hayvanların tümünü alıp bölmeye kalkışmayalım. Devlet bilgisine ulaşmak için acele etmeyelim. b
Çünkü bu durum atasözünde bahsedilen zorluğa neden oldu.

GENÇ SOKRATES: Hangi zorluğa?

YABANCI: Acele ettiğimizden işimiz çabuk bitmedi.

GENÇ SOKRATES: Evet bundan ders çıkarmalıyız yabancı!

YABANCI: Tamam. Şimdi sürü halinde yetiştirmeyi bölümlerine ayırma işine geri dönelim. Böylece belki de aradığın şeyi çok daha kolayca bulacaksın. Hadi yanıt ver.

GENÇ SOKRATES: Neye yanıt vereyim?

c YABANCI: Tahminimce çok defa konuşulduğunu duyduğun bir şeyi yanıtlamanı istiyorum. Nil kıyılarında yüce kralın göletlerinde yetiştirilen balıkları belki kendin görmemişsindir ancak kendi ülkendeki havuzlarda yetişen balıkları mutlaka görmüşsündür.

GENÇ SOKRATES: Tabii ki gördüm, diğerlerini de duydum.

YABANCI: Thesselia[2] ovalarında gezmemiş olsan bile oralarda kaz ve turna sürüleri yetiştiğini de duymuşsundur ve duyduklarına inanmışsındır.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

d YABANCI: Sana bunları hatırlatmamın nedeni sürü halinde yetişen hayvanların hem karada hem de suda yaşayan hayvanlar olduğunu göstermekti.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Yetiştirme bilgisinin kara ve su hayvanlarını yetiştirme olarak ikiye ayrılması konusunda benimle aynı düşüncede misin?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Krallık bilgisinin hangi gruba ait olduğunu konuşmaya gerek yok, sanırım bu açık bir şekilde ortada.

e GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Karada yetiştirilenlerin nasıl ikiye bölüneceklerini herkes bilir sanırım, değil mi?

2 Orta Yunanistan'da bir bölge.

GENÇ SOKRATES: Nasıl bölünür?

YABANCI: Uçanlar ve yürüyenler diye ikiye ayrılırlar.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Peki, politik hayvan nerededir? Aptal bir adam bile onun yürüyen bir canlı olduğunu bilir herhalde.

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: Nasıl ki çift sayılar ikiye bölünebiliyorsa aynı şekilde yürüyen canlılar da ikiye ayrılabilir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Burada bahsettiğimiz sınıflandırmaya giden iki yol bulunmakta. Daha kestirme olanı küçük parçayı alıp bir yana ayırmak, diğeri ise mümkün olduğunda ortadan ikiye ayırmak. İkinci yöntem daha uzun bir yol olmakla beraber ilkemize daha uygundur. Hangisini istersen o yoldan devam edebiliriz. 265a

GENÇ SOKRATES: Her ikisini de kullanmamıza engel var mı?

YABANCI: Tabii ki. Sırayla ve birbirlerinin arkasından kullanırsak sorun olmaz.

GENÇ SOKRATES: O halde her ikisini de kullanalım. b

YABANCI: Sonuna gelmek üzere olduğumuzdan dolayı, bu sorun olmaz. Başlangıçta ya da ortalarda olsaydık istediğin şey konusunda endişelenebilirdim. Ama şimdi istediğin gibi olabilir. Henüz yorulmamışken daha uzun yoldan gidelim.

GENÇ SOKRATES: Seni dinliyorum.

YABANCI: Evcil ve yürüyen hayvanları ikiye ayırmıştık.

GENÇ SOKRATES: Neye göre ayırmıştık?

YABANCI: Boynuzlular ve boynuzsuzlar olarak.

GENÇ SOKRATES: Tamam. c

YABANCI: Yürüyen hayvanların yetiştirilmesi bilgisi de ikiye ayrılır. Bunlara birer isim bulmak istersen karmaşık bir işe girişmiş olursun. Ama hadi dene.

GENÇ SOKRATES: Ne desem?

YABANCI: Yürüyen hayvanların yetiştirilmesi bilgisi ikiye ayrılır. Biri boynuzlu sürülere, diğeri de boynuzsuz sürülere aittir.

d GENÇ SOKRATES: Söylediklerin büyük oranda ispat edilmiş şeylerdir. Bu nedenle doğru kabul edebiliriz.

YABANCI: Kral da belli ki boynuzsuz sürülerin çobanıdır.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Şimdi de boynuzsuz bölümü sınıflandıralım ve krala ait olanı krala vermeye çalışalım.

GENÇ SOKRATES: Nasıl istersen.

YABANCI: Nasıl bir ayrıma gidelim, çatal tırnaklı olup olmadıklarına göre mi yoksa birbirleriyle çiftleşip çiftleşmediklerine göre bir ayrım yapalım?

GENÇ SOKRATES: Anlayamadım.

e YABANCI: Örneğin atlar ve eşekler çiftleşerek çoğalırlar.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ama diğer boynuzsuzlar böyle çoğalmazlar.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Peki, devlet adamı karışık cinsle mi saf cinsle mi ilgilenir?

GENÇ SOKRATES: Tabii ki saf cinsle.

YABANCI: O halde biraz önce yaptığımız gibi yeniden sınıflandırmaya gitmeliyiz.

GENÇ SOKRATES: Evet yeniden sınıflandırmalıyız.

266a YABANCI: Böylece evcil ve sürü halinde yaşayan tüm hayvanlar neredeyse sınıflanmış oldu. Geriye iki tür kaldı. Ama köpeklerin sürü hayvanları arasında değerlendirileceklerini pek de zannetmiyorum.

GENÇ SOKRATES: Tabii sürü hayvanı değildir. Ancak diğer iki türü ne yapacağız?

YABANCI: Theaitetos ve senin gibi iki geometri öğrencisinin kullanması gereken bir yöntem var.
GENÇ SOKRATES: Nedir?
YABANCI: Çap ve çapın çapı.
GENÇ SOKRATES: Anlamadım.
YABANCI: İnsan gücü iki ayağında olan bir çap gibi yürümez mi?[3] b
GENÇ SOKRATES: Haklısın.
YABANCI: Diğerlerinin kuvveti de iki kere iki olduğuna göre çapın çapı değil midir?
GENÇ SOKRATES: Şimdi ne demek istediğini anlıyor gibiyim.
YABANCI: Sokrates! Bu bölümlemeyle güzel bir şaka daha yapmış oldum. c
GENÇ SOKRATES: Ne şakası?
YABANCI: İnsanlar diğer canlılar arasında en başıboş ve zayıf sınıfa dahil oldu, şimdi onunla yarışıyor.
GENÇ SOKRATES: Ne kadar da ilginç bir rastlantı!
YABANCI: En yavaş olanın sonda yer alacağını bilirsin.
GENÇ SOKRATES: Elbette.
YABANCI: Daha da komik bir sonuca da varıyoruz. Sürüsüyle yaşayan kral, havada yaşayanlardan kuş avcısıyla rakip haline geldi. d
GENÇ SOKRATES: Evet.
YABANCI: İşte Sokrates! Sofist konusunda yaptığımız tartışmamız için bir ispat daha.
GENÇ SOKRATES: Neyi ispatlıyor?
YABANCI: Diyalektik yöntemin kişilerle ilgilenmediği, büyüğü küçüğün üzerine koymadığı ve her zaman kendi yoluyla en doğru sonuçlara ulaştığını ispatlıyor. e
GENÇ SOKRATES: Evet.

3 Sokrates burada διάμετρος ve δίπους kelimelerini kullanarak bir kelime oyunu yapıyor.

YABANCI: Artık senin sormanı beklemeden, kestirme bir yolu kullanarak kral konusuna geliyorum.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Öncelikle yürüyen hayvanları iki ve dört ayaklılar olarak ayırmamız gerekir. Eğer kanatlı sürü insanlarla aynı sınıfa giriyorsa, onları tüylüler ve tüysüzler diye de ayırmalıyız. Böyle bir sınıflandırmaya gittiğimizde insanları yönetme sanatı daha belirginleşmiş oldu. Böylece yönetici ve devlet adamı ortaya çıkar, arabacı gibi yerinde oturur ve devleti de gemicinin eline verirdik. Çünkü bu onun işidir.

267a GENÇ SOKRATES: O halde bana borcunu ödedin. Yani konuşmanı bitirdin. Ama şimdi de ana yolumuzdan ayrılmalıyız.

YABANCI: O halde en başa dönelim ve devlet adamının sanatını birbirine bağlayan halkaları takalım.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: İlk başta söylediğimiz gibi saf bilginin yöneten ve emreden bir bölümü vardır. Birinci elden satış yapan bir adam örneğinden yola çıkarak emreden
b bölümü ortaya koyduk. Daha sonra hayvanların yönetimi, sürü hayvanlarının yönetimi ve yürüyen sürü hayvanlarının yönetiminden söz ettik. En son olarak da boynuzsuz yürüyen hayvanlardan bahset-
c tik. Bu da yeniden sınıflanabilir. Yeni sınıfı üç kelimeyle ifade ederiz: Saf cins hayvanları yönetmek. Son olarak da insanların yönetilmesi gelir. İki ayaklılarla ilgilenen ve arayıp, en sonunda bulduğumuz krallık ve devlet sanatı budur.

GENÇ SOKRATES: Kuşkusuz ki böyle.

YABANCI: Sokrates! Gerçekten de başardık mı, ne düşünüyorsun?

GENÇ SOKRATES: Neyi başardık mı?

YABANCI: Amacımıza ulaştık mı? Bir tartışmada bulunduk ama bana kalırsa araştırmamızı tam anlamıyla tamamlayamadık, bu anlamda başarısızız. d

GENÇ SOKRATES: Ne demek istediğini anlamıyorum.

YABANCI: Şimdi aklımdan geçenleri ikimiz için de aydınlatmaya çalışacağım.

GENÇ SOKRATES: Seni dinliyorum.

YABANCI: Çok sayıda çobanlık sanatı çeşidi vardır. Bunlardan birisi de belli bir sürüyü yönetmeyi esas alan siyaset sanatıdır, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Konuşmamız sırasında bunun atlar ya da diğer hayvanların değil insanların yetiştirilmesi sanatı olduğunu söylemiştik değil mi?

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Fakat kral ve diğer çobanlar arasında bir fark vardır. e

GENÇ SOKRATES: Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Diğer çobanların sürünün yönetimi konusunda rakipleri ya da rakip olduğunu iddia eden insanlar var mıdır?

GENÇ SOKRATES: Tam olarak anlayamadım.

YABANCI: Örneğin tüccarlar, çiftçiler, fırıncılar, antrenörler, hekimler ya da insanlara çobanlık yapan diğer insanlar devlet adamlarıyla yarışabilirler, 268a insanları yönetmek konusunda kendilerinin de becerileri olduğunu, hem sadece sürüleri değil aynı zamanda yöneticileri de yetiştirdiklerini iddia ederler.

GENÇ SOKRATES: Haksız da değiller sanki, değil mi?

YABANCI: Haklı olabilirler. İstersen iddialarına bir bakalım. Ancak şunu hatırlatalım: Gerçekten de sürünün besleyicisi ve hâkimi olan bir çobana karşı hiç kimse böyle bir hak iddia edemez. Çoban hay- b

vanları çiftleştirir ve doğurtur. Başka birisi onun kadar bu konuda yetenekli değildir. Doğaları elverdiğince hayvanları eğlendiren müziği yapan da çobandır. Sesi ve müzik araç gereçleriyle hiç kimse ondan daha iyi bir şekilde sürüsünü teselli edemez. Genel anlamda hayvan yetiştirenler için aynı şeyleri söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Peki, bu söylenenler doğruysa kralın gerçek anlamda tanımını verdik mi? Benzer iddialara sahip
c olan çok sayıda insan arasından insan sürüsünün çobanı olarak kralı seçmekte haklı mıyız?

GENÇ SOKRATES: Haklı değiliz.

YABANCI: Bir devlet adamının etrafında yönetimden pay almak isteyen insanlar vardır. Onu bu türden kişilerden uzak tutmadıkça, biraz önce kralın ne olduğunu söylemiş olmamıza karşın, yaptığımız işten kuşkulanmakta ve endişe duymakta haksız mı oluruz?

d GENÇ SOKRATES: Gerçekten de haklı oluruz.

YABANCI: Sokrates! Konuşmamızın bizleri küçük düşürmesini istemiyorsak bu işi başarmamız gerekir.

GENÇ SOKRATES. Ne olursa olsun küçük düşmekten kaçınmalıyız.

YABANCI: O halde sorumuzu başka bir yönden ele alarak ilerleyelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi yoldan ilerleyeceğiz?

e YABANCI: Bu kez bir oyun oynayalım. Çok bilinen bir masalın bir bölümünden burada yararlanabiliriz. Daha sonra da yeniden sınıflandırmaya gideriz. Amaçladığımız yüksekliğe erişene dek eski yöntemi kullanırız, ne dersin?

GENÇ SOKRATES: Tabii, olur.

YABANCI: O halde sen de çocuklar gibi anlatacağım masalı dikkatli bir biçimde dinle. Zaten çocuk eğlen-

celerinden vazgeçmenin üzerinden sanırım çok zaman geçmemiştir.

GENÇ SOKRATES: Seni dinliyorum.

YABANCI: Eski zaman masallarında Atreos ve Thyestes arasındaki [bir] kavga anlatılır.[4] Sanırım duymuşsundur ve halen de aklındadır bunlar.

GENÇ SOKRATES: Altın koyun olayından bahsediyorsun sanırım.

YABANCI: Yok o değil. Masalın başka bir bölümünü kastediyorum. Eskiden güneş ve yıldızlar batıdan doğup, doğudan batarlarmış. Daha sonra bir tanrı Atreos'un tarafında yer aldığından güneş ve yıldızların hareketlerini tersine çevirmiş. 269a

GENÇ SOKRATES: Evet, bu da anlatılır.

YABANCI: Kronos[5] ile de ilgili bir sürü hikâye vardır.

GENÇ SOKRATES: Evet, gerçekten de vardır. b

YABANCI: Eskiden insanların insanlardan değil topraktan doğduğunu duymuşsundur herhalde.

GENÇ SOKRATES: Evet bu çok eski bir hikâyedir.

YABANCI: Tüm bu şaşırılacak harika hikâyeler ve diğerleri aslında tek bir kaynaktan gelir. Hikâyelerin bazıları aradan uzun zaman geçince unutulmuştur. Bazıları ise ayrı parçalara bölünmüştür. Fakat kimse bize bunların kaynağının ne olduğunu söylemedi. Artık biz söyleyelim. Çünkü bu hikâye kralın ne olduğunu açıklayacaktır.

GENÇ SOKRATES: Güzel, umarım hikâyeyi hiçbir eksik bırakmadan anlatırsın.

YABANCI: O halde dinle bakalım. Bir süre tanrı evrenin gidişatına yön verir. Sonrasında evreni kendi haline

4 Pelops'un oğulları olan Atreos ve Thyestes arasındaki kavga Homeros'un *Ilyada*'sında ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır.

5 Zeus'un babası olan Kronos, Yunan mitolojisinde zamanın kişiselleştirilmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

bırakır. Tanrı daha ilk zamanlar evrene akıl ve can verdiğinden evren geri döner ve ters yönde [c] dönmeye başlar. Çünkü evrende geriye dönme eğilimi vardır. Bunun nedeni de şudur:

GENÇ SOKRATES: Nedir o?

d YABANCI: Çünkü sadece tanrısal olan şeyler değişmeden kalırlar. Cisim bunlardan biri değildir. Gökyüzü ve evren yaratıcıdan güzel hediyeler almalarına karşın
e yine de cisim gibidirler. Bu nedenle değişmezlikleri söz konusu değildir. Fakat bunların hareketi tek çeşittedir. Bundan dolayı sadece ters yönde dönebilirler. Böyle bir değişim, değişimin en küçük şeklidir. Sadece hareket eden şeylerin yaratıcısı, kendiliğinden hareket edebilir. Zaten yaratıcının evreni
270a bazen bir yöne bazen de başka bir yöne doğru itmesi anlamsız olacaktır. O halde evren kendiliğinden hareket eder dememeliyiz, tanrının [evreni] iki farklı yöne doğru hareket ettirdiğini de söylememeliyiz. Çünkü tanrının isteklerinin birbiriyle çatışması söz konusu olmaz. Bu durumda sadece bir seçenek kalıyor. Evreni bir süre tanrısal güç dışarıdan hareket ettirdi, daha sonra yaratıcı ona ölümsüzlük ve can verdi. Ardından da evren dilediği gibi davranması için serbest bırakıldı. O kadar uzun zaman boş bırakıldı ki yüzyıllar boyunca ters yönde döndü durdu. Ters yönde dönmesinin nedeni evrenin tam bir denklik halinde, çok büyük olması ve çok küçük bir alanda dönmesidir.

b GENÇ SOKRATES: Evrenle ilgili açıklaman çok mantıklı görünüyor.

YABANCI: Evrenle ilgili açıklamamdan yola çıkarak insanları şaşırtan şeylerin kaynağını bulmaya çalışalım. Şöyle bir açıklamam var:

GENÇ SOKRATES: Nedir açıklaman?

YABANCI: Bazen evrenin hareketinin tersine dönmesidir.

GENÇ SOKRATES: Nasıl bir açıklama bu?

YABANCI: Böylesine bir yön değiştirme evrenin geçirdiği c
değişimlerin en büyüğü ve tam olanıdır.

GENÇ SOKRATES: Haklı gibi görünüyorsun.

YABANCI: Sanırım böylesine bir değişim dünyadaki insanlar için de büyük bir değişim anlamına geliyordu.

GENÇ SOKRATES: Evet böylesine büyük değişimler olabilir.

YABANCI: Sen de hayvanların bile büyük değişimler sırasında zorlukla hayatta kalabildiklerini biliyorsundur.

GENÇ SOKRATES: Çok doğru.

YABANCI: Değişim sırasında hayvanların çoğu yok olur. Değişim insanların yaşamlarına da etki eder. d
İnsanların çok azı hayatını sürdürebilir, kalanlar da büyük olaylarla karşılaşırlar. Evet, böylesine olaylar tersine dönme sırasında gerçekleşir.

GENÇ SOKRATES: Bu tam olarak nedir?

YABANCI: Öncelikle hayvanların yaşlanmaları durdu. Sonra da işler tersine döndü, gençleşmeye ve narinleşmeye başladılar. Yaşlıların beyaz saçları yeniden siyahlaşmaya başladı. Sakallı insanların yüzleri **[e]** yeniden gençleşti ve eski parlak haline döndü. Genç insanların bedenleri yumuşadı, küçüldü. Gece ve gündüz sürekli gelişerek hem akıl hem de beden bakımından yeni doğmuş çocuklar meydana getirdi. Daha sonra eriyip yok oldular. O dönemki sarsıntılarda ölenlerin bedenleri de hızlıca değişti, yok olup gitti. 271a

GENÇ SOKRATES: Peki, o zaman hayvanlar nasıl yaratılıyordu? Nasıl bir hayvan diğerinden doğuyordu?

YABANCI: Kuşkusuz ki Sokrates, o zamanlar hayvanlar birbirlerinden doğmuyorlardı. Topraktan doğduğu
b söylenen soy, o zamanlar yaşıyordu. Onlar topraktan doğuyorlardı. Bugünlerde haksız bir şekilde itibarını kaybetmiş olan ve doğruluğuna inanılmayan bu olay, geçen dönemin sonunda atalarımız tarafından bizlere bildirildi. Hikâyede anlatılanlar birbirini tutuyor. Yaşlılık gençliğe döndüğünde topraktaki
c ölülerin canlanması gerekirdi. Evrenin tersine dönmesiyle de bu gerçekleşti. Dağılan bedenler yeniden toplandı. Mezarlarından kalktılar ve yaşamlarını tersten sürdüler. Bunun nedeni bazı ölüleri tanrıların başka tarafa çekmiş olmasıydı. Böyle bir geleneğe göre onlar topraktan çıktılar ve "topraktan doğma insanlar" adını aldılar. Evet, biraz önce bahsettiğim hikâye bunlardan söz ediyor.

GENÇ SOKRATES: Bu anlattıklarınla daha önceden anlattıkların arasında uyum var. Ancak Kronos zamanındaki yaşam evrenin hangi dönemindeydi? Güneş ve yıldızların hareketlerinden meydana gelen değişiklik her iki zamanda da olmuş olmalı.

d YABANCI: Söylediklerimi iyi anlamışsın. Bahsettiğin dönem, yani insanların kullanması için gerekenlerin kendiliğinden ortaya çıktığı dönem, evrenin şimdi bulunduğumuz dönemine değil, daha önceki dönemine rastlar. O zamanlar evrenin tüm hareketlerini tanrı düzenlerdi. Tıpkı şimdi olduğu gibi evrenin bazı kısımları daha küçük tanrılara verilmişti. Çeşitli hayvan sürülerini yöneten yarı
e tanrılar vardı. Başında bulundukları hayvanların tüm ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlardı. Kendi aralarında kavga dövüş, nifak, savaş gibi şeyler olmazdı. Böyle bir durumun ne gibi iyilikler getirdiğini saymaya kalkışsak bir sürü şey saymamız gerekir.

Anlatılanlara bakılırsa o zamanlar insanlar kendiliğinden ortaya çıkarlardı. Nedeni şuydu: Bu dönemde tanrı insanların çobanıydı, durum tıpkı şimdi insanların diğer varlıklara göre ilahi bir niteliği olmasına ve onları yönetebilmesine benziyor. Tanrının yönetiminde farklı yönetim şekilleri ya da kadın ve çocuklara sahip çıkmak diye bir şey söz konusu değildi. Çünkü tüm insanlar topraktan doğuyorlar ve geçmişlerini hatırlamıyorlardı. Toprak da kendilerine bir sürü ürün veriyordu. İnsanlar herhangi bir çaba harcamamalarına karşın ağaçlar meyveler veriyorlar, tüm diğer bitkiler de kendiliğinden yetişiyordu. İnsanlar çoğu zaman açık havada çıplak olarak yaşıyorlardı. Mevsimler güzeldi, insanların yatakları yoktu, bol ve yumuşak otların üzerinde uyurlardı. İşte Kronos zamanındaki yaşam böyleydi. Sokrates! Zeus'un yönetiminde olduğu söylenen yaşamımızın nasıl olduğunu biliyorsun. Hangisinin daha güzel ve mutlu bir yaşam olduğunu söyleyebilir misin? 272a b

GENÇ SOKRATES: Bunu yapamam.

YABANCI: İstersen senin yerine ben bir seçim yapayım.

GENÇ SOKRATES: Olur.

YABANCI: Kronos tarafından yetiştirilenler, çok uzun boş zamanlarında, sadece kendilerine ait olan insanların yanında hayvanlarla da konuşma yeteneklerini kullansalardı ve tüm bunları felsefeyi göz önünde bulundurarak yapsalardı, yani hem birbirleriyle hem de hayvanlarla konuşsalardı ve özel bir kudreti olan doğa parçalarından bir şeyler öğrenselerdi, o dönemki insanların bugünkülerden daha mutlu olacaklarına eminim. Ya da onlar sadece yiyip içselerdi, şimdi anlattığımız hikâyeleri insanlara ve hayvanlara anlatarak zaman geçirselerdi, sorunun c d

yanıtını vermek yine kolay olurdu. Ancak o dönemin bilgi ve tartışma seviyesini bize anlatacak birisini bulana kadar bu sorudan vazgeçmemiz daha iyi olur. Konumuzda devam edebilmek için neden bu hikâyeyi anlattığımıza bakalım. Evrenin zamanı
e tamamlandığında, yani değişme zamanı geldiğinde, topraktan doğan tüm ırk öldü. Her ruh kendi doğum zincirini tamamlayıp toprağa ekildikten sonra, evrenin yöneticisi artık dümeni elinden bıraktı. Kader ve var oluştan bu yana var olan eğilim kaderin hareketini ters çevirdi. En büyük tanrının idaresi altında kendilerine daha sınırlı alanlar verilmiş olan tanrılar da olanları bildiklerinden dolayı yönettikleri kısımları bıraktılar. Aniden büyük bir sarsıntıyla evren geri dönüp ters yönde gitmeye zorlandığı için, tüm
273a hayvan türlerini yok eden büyük bir deprem oldu. Bir süre sonra karmaşa ve deprem sona erdi. Evren sessizliğe kavuştu ve sakinleşti. Her şey düzenli bir gidişat almaya başladı. Evren hem kendisinin hem de üzerinde yaşayan varlıkların yönetimini yeniden ele aldı. O, hatırladığı kadarıyla yaratıcısının ve babasının tavsiyelerine uygun şekilde yönetiliyordu. İlk önceleri daha iyi hatırlıyordu ama sonraları hatıraları zayıfladı. Zayıflamanın nedeni evrenin yapısında maddenin bulunmasından kaynaklanıyordu. Madde,
b bugünkü düzenden önce karmakarışık durumdaki doğada vardı. Evrendeki her iyi şey tanrıdan gelir, kötü şeyler ise daha önceki durumdan gelirler. Bunlar ilk olarak evrene, sonra da hayvanlara geçti. Hayvanların yetiştirilmeleri sırasında, evren tanrıdan yardım aldığı sürece iyilikler fazla, kötülükler azdı. Tanrıdan ayrılıp tek başına kaldığında, ilk zamanlar her şey iyi gitti. Ancak zaman içinde unutkanlığı
c arttı ve eski düzensizlik yeniden ortaya çıktı. Böylece

iyilikler azaldı, evrene karışan kötülükler arttı. Evren ve onda olan her şeyin tamamen yok olması tehlikesi ortaya çıktı. Bunun üzerine her şeyi yönlendiren tanrı evrenin zor durumda kaldığını gördü, evreni sarsan fırtınanın her şeyi berbat edeceğini görerek yeniden dümenin başına geçti. Zarar gören parçaları yeniden bir araya getirdi, tamir etti ve evreni yok olmayacak bir hale soktu. Evet, hikâye böyle. Kralın d
ne olduğunu anlamak için hikâyenin ilk kısmı yeterli. Evren bugünkü ırk zincirine geldiğinde insanların yaşlanması yeniden durdu. Sonra da daha öncekinin tersi yönde bir değişim yaşandı. Neredeyse ortadan yok olmuş olan küçük canlılar büyüdü. Yeryüzünde yeni doğan çocukların saçları beyazladı, öldüler ve yeniden toprağa gömüldüler. Evrenin durumuna uygun olarak, onu taklit ederek her şey değişti. Her e
bir şeyin ortaya çıkması, çoğalması ve beslenmesi evrenin durumuna uymak zorundaydı. Çünkü topraktaki hiçbir hayvanın başka bir yaratıcı tarafından ortaya çıkarılmasına izin verilmiyordu. Evrenin gelişmesinin kendi keyfine bırakıldığı gibi, benzeri bir hareketin basıncı sayesinde parçalar kendiliklerinden çoğalmak, büyümek ve beslenmek zorunda kalmıştı. Gerçekten konuşmamızın sonuna geldik. 274a
Daha aşağı sınıftaki hayvanların değişimden önceki durumları ve değişimin nedenleri hakkında belki çok şey daha söylenebilir. Ancak insanlarla ilgili olarak bunu yapmaya olanak yok. Geriye kalan o küçük kısım bizim için daha önemlidir. İnsanlar kendilerine bakan tanrının yardımını alamadıkları zaman aciz ve b
korunmasız kaldılar. Doğuştan sert tabiatlı ve gittikçe vahşileşen hayvanlar, onları parçaladı. Bu dönemlerde insanlar araç yapmayı bilmiyorlardı ve yeteneksizdiler. Zamanında yiyecek kendiliğinden ortaya

çıkıyordu, ama artık bu olmuyordu. İnsanlar daha önceden eksikliğini hissetmedikleri için nasıl yiyecek yetiştireceklerini bilmiyorlardı. Tüm bu nedenlerden
c ötürü büyük sıkıntıdaydılar. En sonunda tanrılar eski hikâyede anlatılan hediyeleri, gereken eğitimle birlikte insanlara verdiler. Prometheos ateşi, Hephaistos ile birlikte çalışan Athena sanatları, diğer tanrılar da tohumları ve bitkileri verdiler. İnsan yaşamının gelişmesine yardımcı olacak olan her şey bu tanrı-
d lardan geldi. Söylediğim şekilde tanrıların yardımı insanlara ulaşmayınca, insanlar kendi yaşamlarını düzenlemek zorunda kaldılar. Aynı uydukları ve taklit ettikleri evrensel varlık gibi insanlar da kendi kendilerinin hâkimi oldular. O değiştiği gibi onlar da sürekli olarak değiştiler. Bazen başka bir şekilde
e bazen bir diğer şekilde yaşamaya devam ettiler. Bu kadar hikâye yeterli. Anlattıklarım biraz önce kral ve devlet adamını anlatırken ne kadar yanıldığımızı göstermeye yeter.

GENÇ SOKRATES: Söylediğin büyük yanlış ne?

YABANCI: İki yanlış vardı, birincisi küçük, ikincisi büyük bir yanlış.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Şunu söylemeye çalışıyorum: Bugünkü yaşam zinciri ve bugünkü nesilden gelen bir kral ve devlet adamı nedir diye bir soru yönelttiğimiz zaman daha önceki yaşam zincirinden bir çobandan söz
275a ettik. Hiçbir açıklama yapmadan onun tüm devletin yöneticisi olduğunu söyledik. Oysa ki tüm gerçek bu kadarla sınırlı değildi. Söylediklerimiz de tam olarak anlaşılmıyordu. Ancak söylediğimiz kadarı doğruydu. Bu nedenle yanlışlardan biri diğeri kadar büyük değildi.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Devlet adamını doğru düzgün bir biçimde anlatabilmek için öncelikle yaptığı işin ne olduğunu belirtmemiz gerekiyor.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Hikâyeden araştırmamızın hedefi olan gerçek çobana diğerlerinin rakip olduğunu göstermek için değil de, onun bu unvanı almaya en layık olan insan olduğunu göstermek için söz ettik. Çünkü verdiğimiz örneğe göre insanlara bakmak görevi tüm insanlar içinde sadece ona aittir. b

GENÇ SOKRATES: Çok doğru.

YABANCI: Kendimi Tanrı çobanın biçimsel olarak kraldan da yüksek olduğunu düşünmekten alıkoyamıyorum. Bugün dünyadaki devlet adamlarının karakterleri tebaalarına çok benziyor. Krallar da onlar gibi büyütülerek eğitiliyorlar. c

GENÇ SOKRATES: Gerçekten de söylediğin gibi oluyor.

YABANCI: Ancak yine de onları incelemek gerekir. Bakalım onlar da tanrı çoban gibi tebaalarının üzerindeler mi yoksa onlarla eşit seviyedeler mi?

GENÇ SOKRATES: Elbette bunu inceleyelim.

YABANCI: Tek tek değil ama sürü halindeki hayvanlara kendiliğinden emretme sanatından söz etmiş ve buna sürü yetiştirme sanatı adını vermiştik, hatırlıyor musun? d

GENÇ SOKRATES: Tabii hatırlıyorum.

YABANCI: İşte bu noktada bir yanlışyaptık. Sınıflamamızın içinde devlet adamı yer almadı, onun ismini bile söylemedik. Hatta sınıflandırmamızda ona yer ayırmadığımız fark etmedik. e

GENÇ SOKRATES: Bu nasıl oldu?

YABANCI: Diğer çobanlar sürülerini yetiştirirler. Oysa ki devlet adamı tam olarak bunu yapmaz. Bu nedenle hepsine uygun bir isim bulmamız gerekir.

GENÇ SOKRATES: Eğer böyle bir kelime varsa haklısın.

YABANCI: Neden olmasın! Sürülere bakmak diyemez miyiz? Çünkü bakmak demek beslemek ya da herhangi başka bir iş yapmak anlamına gelmez. Sürülere bakmak, onları yönetmek dersek her şeyi kapsamış olur. Bu durumda devlet adamını da diğerleriyle beraber inceleyebiliriz.

276a GENÇ SOKRATES: Çok haklısın, ama bölme işlemindeki bir sonraki adım ne?

YABANCI: Öncelikle sürü yetiştirme sanatını kara ve su hayvanları sürüleri, kanatlı ve kanatsız, saf ve katışık, boynuzlu ve boynuzsuz olmalarına göre ayırdığımız gibi sürülere bakma sanatını da aynı şekilde sınıflandırırız. Böylece tanımımızın içine bugün var olan Kronos'un yönetimi de girmiş olur.

GENÇ SOKRATES: Bunu biliyorum ama ya sonrası?

b YABANCI: Eğer sürülerin yetiştirilmesi yerine yönetilmesinden söz etseydik, hiç kimse devlet adamının işinin insanlara bakmak olduğunu iddia edemezdi. Ayrıca insanları beslemek diye bir sanat da söz konusu olmadığına göre ya da olsa bile, çoğu insanın, bir kral ya da başka birini göre, bu sanatı sahiplenmeleri söz konusu olurdu.

GENÇ SOKRATES: Tamamen haklısın.

YABANCI: Ancak insanlara bakmak ve genel olarak insanların üzerinde egemenlik kurmak söz konusu
c olduğunda krallık bilgisinin önüne hiçbir şey geçemez, kimse daha büyük bir hak iddia edemez.

GENÇ SOKRATES: Bu da doğru.

YABANCI: Ayrıca Sokrates, araştırmamızın sonunda büyük bir yanlış daha yaptığımızı kabul etmeliyiz.

GENÇ SOKRATES: Nedir bu yanlış?

YABANCI: İki ayaklıları beslemek ya da yetiştirmek gibi bir sanatın varlığından emin olsaydık bile, sanki bu

konuda söylenecek daha fazla bir şey yokmuş gibi ismini krallık ya da siyaset sanatı adını koymamızda bir sakınca görmüyorum.

GENÇ SOKRATES: Böyle bir şey söz konusu değildir.

YABANCI: Biraz önce de belirttiğimiz gibi, ilk amacımızın tanımımızı, beslemekten ziyade bakmak anlamına gelecek şekilde değiştirmek olması gerekir. Bunu d
yaptıktan sonra da bölmeye başlayabiliriz. Çünkü halen çok sayıda bölme yapmalıyız.

GENÇ SOKRATES: Bunu nasıl yapacağız?

YABANCI: Önce tanrı çobanı, insan yönetici ya da bakıcıdan ayırırız.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: İnsanlara ait olan kısmı yeniden böleriz.

GENÇ SOKRATES: Neye göre böleriz?

YABANCI: Gönüllü yapma ya da zorla yapma ilkelerine göre.

GENÇ SOKRATES: Neden?

YABANCI: Çünkü yanılmıyorsam bu noktada bir yanlış e
yaptık. Safça bir hareketle kral ve tiranı aynı yere yerleştirdik. Oysa ki onların yönetim şekilleri birbirlerinden tamamen ayrıdır.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: O halde söylediğim şekilde hatamızı düzeltelim. İnsanları gönüllü olma ve zorla yapma ilkelerine göre yeniden bölelim.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Sert yöneticilerin yönetimlerine tiranlık, yönetilmelerine rıza veren iki ayaklıların yönetilmelerine de siyaset dersek, kendisinde ikinci kısım için yetenek olanlara gerçek kral ya da devlet adamı demez miyiz?

GENÇ SOKRATES: Yabancı! Sanıyorum artık devlet 277a
adamı konusunu tamamlamış olduk.

YABANCI: Keşke Sokrates! Ama senin kadar kendimi de tatmin etmem gerekir. Bence kralın tanımını henüz tamamlamadık. Bazı heykeltıraşlar eserlerinin bir bölümünü aceleyle abartılı bir şekilde işleyip sonra o kısımları düzeltmek için zaman kaybederler. Biz de biraz önce acele etmemizin bir sonucu olarak yaptığımız yanlışı düzeltmek için büyük bir istek göstermiştik. Ayrıca krala dair güzel örnekler kullanılmasını istiyoruz. Bu nedenle harika bir hikâyeyi inceledik, hatta gereğinden fazlasını kullanmak zorunda kaldık. Konuşmamızın başlamasına bu neden oldu ama yine de bir türlü hikâyeyi sonlandıramadık. Tartışmamız yaşayan bir canlının resmine benzeyebilir. Bu, öyle bir resimdir ki kenar çizgileri çok iyi çizilmiştir, ancak renklerin uyumlu karışımı sonunda zuhur eden ferahlık ve canlılık henüz ortaya çıkmış değildir. Akıllı insanlar yaşayan bir canlının dil ve sözle betimlenmesini herhangi bir sanat eserine tercih ederler. Akılsızların tercihi ise sanat eserinden yanadır.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın, ancak bir türlü kurtulamadığımız şu hata ya da eksiklikler de ne? Bana söylemeni istiyorum.

YABANCI: Sevgili dostum! Bu yüksek düşünceler örnek verilmeksizin anlatılamaz. Herkes her şeyi sanki rüyada gibi biliyor ama uyandığında hatırlamıyor.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istediğini anlayamadım.

YABANCI: Sanırım bilgi tecrübemizle ilgili bir soru sorarak yanlış yaptım.

GENÇ SOKRATES: Neden?

YABANCI: Çünkü kullandığım örnek başka bir örneği gerektiriyor.

GENÇ SOKRATES: Tamam, benden çekinme, söyle.

YABANCI: Dinlemeye hazırsan söyleyeceğim. Çocuklar yazmaya başladıkları ilk zamanlarda...

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: En kısa ve kolay heceli olanları kolaylıkla tanırlar ve onları doğru bir şekilde gösterebilirler.

GENÇ SOKRATES: Elbette. 278a

YABANCI: Ancak başka heceleri tanımazlar ve bu noktada hata yaparlar.

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: O halde çocuklara henüz bilmedikleri bir şeyi öğretmekte en kolay yol, benim göstereceğim yol değil midir?

GENÇ SOKRATES: Hangi yoldan söz ediyorsun?

YABANCI: Kendilerine ilk önce aynı harfleri doğru olarak tanıdıklarını göstermek, bundan sonra da henüz bilmedikleri grupları göstermek. Ardından da her iki grubu birbiriyle karşılaştırarak harflerin her iki grupta da aynı şekilde yapıldıklarını göstermek gerekir. Doğru olarak anladıkları grupları göstererek, buna diğerleri bir örnek oluşturana dek devam etmeliyiz. Çocuklar, ellerinde birer örnek olduğundan, hangi harf hangi hecede olursa olsun, bu örneğin yardımıyla farklı olanı diğerlerinden farklı bir şekilde, aynı olanı da aynı şekilde heceleyeceklerdir. b c

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Bu durumda daha iyi anladık demektir. Bir örneği oluşturan şey, yeni ve farklı bir grupta olan şeyin her iki grupta da tanınması ve onların her iki grupta da bulunmasının tek bir doğruyu ortaya çıkarmasıdır.

GENÇ SOKRATES: Doğru görünüyor.

YABANCI: O halde mürekkebin nitelikleri hakkında zaman zaman doğru kararlar alan, ama bazen de onun bir veya daha fazla niteliği hakkında yanı- d

lan, zaman zaman doğru kararlar verebilirken, bir yandan da gerçeğin zorlu ve ayrıntılı heceleri içine konulduğu zaman onu anlayamayan ruhumuzun benzer konularda yanılmasına ve şaşırmasına hayret edecek miyiz?

GENÇ SOKRATES: Nasıl hayret edelim!

e YABANCI: O halde dostum, bir kere yanlış parçadan hareket ettiğimizde, hakikat parçasına ulaşmak ve bu sayede bilgi edinmek imkânı olur mu?

GENÇ SOKRATES: Olmaz.

279a YABANCI: Bu durumda birlikte küçük bir örnekten yola çıkıp genel örnekleri görmeye çalıştığımız gibi, şimdi de aynı yöntemle daha önemli bir konuya, yani krallık konusuna geçelim. Bu sayede örneğin de yardımıyla devlet işleriyle ilgilenmenin ne olduğunu öğrenmiş, yani rüyadan gerçeğe geçtiğimiz takdirde doğru davranmış oluruz, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Biraz önce söylediğimize bakalım. Çok sayıda rakibin krallığın elinden devlet yönetimini almaya çalıştığını söylemiştik. Şimdi onu diğerlerinden ayırabilmek için hepsinden uzaklaştırmamız gerekir. Bu işi başarmak için de örneğe ihtiyacımız olduğunu belirtmiştik.

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle uzaklaştırmalıyız.

YABANCI: Devlet sanatı gibi bir iş yapan ancak onunla
b karşılaştırıldığında küçük olmasına karşın aradığımızı bulmamızı sağlayabilen örnek ne olabilir? İstersen Sokrates, elimizde başka bir örnek olmadığı için, daha iyisini bulana dek dokumacılığı örnek kabul edelim. Hatta bana kalırsa dokumacılık değil, sadece yün dokumacılığı olsun. Çünkü belki de bu yeterli olacaktır. Bu bölüm bize aradığımızı bulmamızı sağlayabilir.

GENÇ SOKRATES: Elbette olabilir.

YABANCI: Nasıl bundan önceki konularda her konuyu bölümlere ve alt bölümlere ayırdıysak, şimdi de aynı şeyi dokumacılıkta yapmamamız için bir neden yok. İşe yarayan kısma ulaşabilmek adına bu sanatı en kısa yoldan inceleyelim. c

GENÇ SOKRATES: Tam olarak anlayamadım.

YABANCI: Anlattıkça anlayacaksın.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: O halde, kazandığımız her şeyin bir işe yaradığını ya da bizi bir sıkıntıdan koruduğunu söyleyebiliriz. Koruyucular ya tanrısal veya insani ya da d panzehirler veya koruma araç gereçleridir. Koruma araçları silah ya da sığınaklar olabilir. Sığınaklar ise güneşe karşı bezler ya da soğuk ve sıcağa karşı koruma araçlarıdır. Korumalar tavanlar ya da kumaşlar olabilir. Kumaşlar ise yerdeki halılar veya örtülerdir. Örtüler bir ya da birçok parçadan yapılmış olabilir. Birçok parçadan yapılanlar dikişli ya da dikişsiz olarak **[e]** birleştirilmişlerdir. Dikişsizler ya liflerden ya da kıldan yapılır. Kıldan yapılanlar su ya da toprakla birleştirilir. Kimileri ise herhangi bir madde olmaksızın bağlanır. Birbirine bağlı kumaşlardan oluşan bu örtülere elbise deriz. Daha önceden devletle ilgili olan sanata devlet sanatı dediğimiz gibi, elbiseyle ilgili olan sanata da elbise sanatı adını vereceğiz. 280a Dokumacılık sanatının en önemli bölümü elbise yapmak olduğuna göre ve daha önceden de belirttiğimiz şekilde, krallık sanatı siyaset sanatından sadece ismiyle ayırt edilebildiğine göre dokumacılık da elbise sanatından sadece adıyla ayırt edilebilir.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Şimdi elbise dokumaktan söz ettiğimizde, onu b yeterince tanımlayıp tanımlamadığımıza bakalım.

Onu akrabalarından ayırdık ancak yine de kendisine komşu olan yardımcı sanatlardan ayırmadığımızı görmemek olmaz.

GENÇ SOKRATES: Bu akrabalar kimlerdir, söyler misin?

YABANCI: Söylediğimi dinlemediğini anlıyorum. Sanırım baştan başlamak gerekecek. Çünkü akrabalığın ne olduğunu iyice kavramadın. Biraz önceki sözlerimizde duvar ve yerdeki halıları ayırdık ve bunu dokuma sanatının bir akrabası olarak kabul ettik.

GENÇ SOKRATES: Anladım.

c YABANCI: Keten, kendir ya da liften yapılan elbiseleri de ayırdık. Ayrıca keçe yapma sanatıyla yapılan ve iyi bilinen bölümü kunduracılık olan, yani delerek dikip birleştirme sanatını da ayırdık.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Yine tek parçadan yapılmış kumaşları hazır-
d layan kürkçülüğü, evler ya da diğer binalara akan suları engellemek için uygulanan diğer sanatları, tavan yapmayı da bir köşeye ayırdık. Ayrıca bizi hırsızlık ve saldırı gibi olaylara karşı koruyan örtme araçlarını yapma sanatını, kapak yapan, kapı takan marangozluk sanatının en özel bölümlerini de bıraktık. Savunma araçlarını hazırlayan büyük ve ayrıntılı
e sanatın bir bölümü olan silah sanatı da bıraktık. Yine panzehirlerden söz eden büyü sanatını da ayırıp sadece aradığımız sanatı aldık. Yani, yünden korunma giyecekleri yaparak bizleri soğuğa karşı dayanıklı kılan ve ismi dokuma olan sanatı aldık.

GENÇ SOKRATES: Evet.

281a YABANCI: Buna karşın sıralamamızı henüz bitirmedik. Çünkü elbise yapmak için yola koyulan kişi kumaş dokumaktan başka bir şeyler daha yapıyordur.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Dokumak demek örmek demektir.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Ancak burada yapılan ilk iş bir arada duran şeyleri ayırmaktır.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istediğini anlayamadım.

YABANCI: Bahsettiğim şey tarama yapmak. Sanırım tarama yapmak ve dokuma yapmak aynı şey değildir.

GENÇ SOKRATES: Tabii ki değildir.

YABANCI: Çözgü ve algac hazırlamak da aynı şey değildir. Buna dokuma demek geleneklere ve gerçeğe karşı çıkmak demek değil midir? b

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Peki, baskı sanatı ya da dikme sanatının elbise ile bir ilgisi olmadığını söyleyebilir miyiz? Yoksa bunların da dokuma sanatı olduğunu kabul edecek miyiz?

GENÇ SOKRATES: Kabul edemeyiz.

YABANCI: Ancak sözü edilen diğer sanatlar, elbise yapmak konusunda dokuma sanatının rakipleridir. Onlar da büyük payı almak için dokuma sanatıyla yarışacaklardır.

GENÇ SOKRATES: Elbette. c

YABANCI: Ayrıca dokuma sanatında kullanılan aletleri yapan sanatlar da en azından yardımcı nedenler oldukları iddiasında bulunacaklardır.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Bizim tarafımızdan yapılan dokumacılık tanımı, yün elbise yapmak konusunda diğer sanatlar arasında en güzel yeri aldığında iyi bir biçimde tanımlanmış olacak mıdır? Yoksa söylediklerimiz doğru olmasına karşın rakiplerini yenmedikçe bir tarafı karanlık ve eksik olmayacak mıdır?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Konuşmamızda bizi sona götüren yola girmek istiyorsak şimdi bunu yapmalıyız, değil mi? d

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: O halde ilk önce ortaya çıkan her şeyin aslında iki sanatın ürünü olduğunu söyleyelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi sanatlar bunlar?

YABANCI: Birincisi oluşturmanın ana nedeni, diğeri yardımcı nedeni.

GENÇ SOKRATES: Anlayamadım?

e YABANCI: Oluşturulan şeyi kendileri yapmamasına karşın, o şey kendileri olmadan yapılamadığı için, bunlar yardımcı nedenlerdir. Diğerleri ise ana nedenlerdir.

GENÇ SOKRATES: Doğru bir bölümleme yaptın.

YABANCI: İğler, mekikler ve elbise yapmaya yarayan diğer tüm aletlere yardımcı diyeceğiz, elbise yapmakla doğrudan ilgili olanlara ise nedenler diyeceğiz.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

282a YABANCI: Nedenler arasında yıkama, dikme gibi işlere hazırlık sanatının bir bölümü ve bunların hepsini de baskı sanatı adı altında toplamak yerinde olacaktır.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ayrıca tarama, dokuma ve elbisenin yapılmasıyla ilgili işler herkes tarafından bilinen bir sanatı oluştururlar, buna da yün işleme sanatı adı verilir.

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

b YABANCI: Yün işleme sanatında iki ayrı bölüm vardır. Her ikisi de ikişer sanatın birleşmesinden ortaya çıkarlar.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Tarama işi, mekik işinin yarısıdır. Karışık şeyleri ayırmayı amaçlayan işler tamamıyla yün işlemeye aittir. Ayrıca daha önceden her şeyde iki büyük sanatımız vardı. Toplama ve ayırma sanatı.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ayırma sanatının içinde tarama sanatında sözü edilen tüm işler yer alır. Çünkü yün ve ipleri ayıran, önceleri elle sonraları mekikle yapılan iş bahsettiğimiz tüm isimleri alır. c

GENÇ SOKRATES: Kuşkusuz ki böyledir.

YABANCI: Şimdi toplama sanatı içinde yün sanatına ait bölüme bakalım. Orada bulunan ve ayırma sanatına ait bölümleriyse bırakalım. Böylelikle yün işlemeyi ikiye ayıran bölüm toplayan bölüm olmuş olur.

GENÇ SOKRATES: Tamam böyle bir bölümlemeye gidelim. d

YABANCI: Sokrates! Yün işleme bölümü içinde toplama bölümünü de dokumacılık sanatını kavrayabilmek adına bölmemiz gerekir.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Evet bölümleme yapmalıyız. Ayrıca işin burmak ya da çaprazlamak değil.

GENÇ SOKRATES: Anlayamadım. Zannedersem burmak derken erişin ipliğinin işlenmesinden söz ediyorsun.

YABANCI: Sadece erişin ipliğinden değil, aynı zamanda argacın ipliğinden de bahsediyorum. Zaten argacın ipliğini burmadan elde edemeyiz değil mi?

GENÇ SOKRATES: Hayır. e

YABANCI: O halde bu işlerin her birini incele. Yapacağın çözümleme istediğin yardımı sağlayacaktır.

GENÇ SOKRATES: Nasıl yapılır bu iş?

YABANCI: Şu şekilde: Tarama ile elde edilen şeyler arasında uzunluk ve eni olan birine kaba iplik denir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: İğle bükülüp sağlam bir iplik yapıldığı zaman onun erişin ipliği olduğunu söyleyeceksin. Bunu yapana da erişi yapan sanatçı diyeceksin.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Ancak gevşek birer iplik oluşturan ve aynı zamanda birbiri içine girmek için hazırlanma esnasında gerilemelere dayanmak açısından gerekli yumuşaklığa sahip olan tüm parçalar argacın iplikleridir. Bunları düzenleyen sanat da argaç sanatıdır.

283a GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Böylece dokumacılığın bizi ilgilendiren kısmıyla ilgili konuşmuş olduk. Gerçekten de yünü

b işlemeye bölüm olarak giren toplama işi kumaşı oluşturmak amacıyla arış ve arabirleştirirsegaç kumaş topuna yün elbise adını veriyor ve bu sanata da dokumacılık diyoruz.

GENÇ SOKRATES: Anlaştık.

YABANCI: Peki neden soruya dokumacılık çözgü ve argacı çaprazlama sanatıdır diye yanıt vermedik? Neden bir dairenin içinde dönüp bir sürü gereksiz şey söyledik?

GENÇ SOKRATES: Bence yabancı, sen gereksiz bir şey söylemedin.

YABANCI: Dostum, söylediğine şaşırmadım ama başkaları sözlerimi gereksiz bulabilirdi. Onların hastalıklarına benzer bir hastalığa gelecekte sen de kapılabi-

c lirsin, bu hiç de şaşırtıcı olmaz. Beni dinle. Bütün bu konularda en yerinde düşünce şöyledir:

GENÇ SOKRATES: Anlat.

YABANCI: İlk olarak genel olarak aşırı derecede eksik olanı inceleyelim. Böylece bizim konuşmalarımıza benzer konuşmalarda çok uzun ya da kısa söylenen şeyleri övmek ya da eleştirmek için bir kuralımız olacak.

GENÇ SOKRATES: Tamam, o halde inceleyelim.

YABANCI: Savlarımı bu düşüncelerle örneklemenin doğru olacağını düşünüyorum.

GENÇ SOKRATES: Hangi düşüncelerle?

YABANCI: Çok uzun, çok kısa ya da aşırı fazla ya da eksik olan şeylerle. Zaten ölçü sanatı bunlara uygulanır diye düşünüyorum. d

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: O halde bu sanatı da iki bölüme ayıralım. Amacımıza ulaşmak için böylesi bir bölümleme zorunludur.

GENÇ SOKRATES: Bu ayrım neye göre yapılacak?

YABANCI: Büyüklük ve küçüklük arasındaki ilişkiye ve var olabilmeleri için yaklaşmaları gereken sabit norma göre.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Büyüğe büyük demek için onu küçükle, küçüğe de küçük demek için onu büyükle kıyaslamamız gerekir. Bunu başka bir ilişkiye göre yapamayız değil mi? e

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Ancak insanların sözlerinde ya da yaptıklarında iyi ve kötüyü en iyi şekilde ayırt eden şey, doğru ölçüyü geçen ya da ondan aşağıda olan şey değil midir?

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: O halde büyük ve küçüğün iki türlü ölçüsü vardır. Biraz önce yaptığımız gibi sadece karşılıklı ilişkilerini söylemekle kalmayıp şimdi yaptığımız gibi norm olanla ya da doğruyla ilişkilerine de bakmalıyız.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Büyük olanın özü sadece küçük olanın özüyle ilişkili olur ve başka hiçbir şeyle ilişkili olmazsa, onun doğruyla da bir ilgisi olmaz değil mi? 284a

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Böylesi bir görüş bizi sanatlarda meydana getirdikleri eserleri yok etmeye doğru götürmez mi?

Hem araştırma konumuz olan devlet ve incelediğimiz dokumacılık sanatını da ortadan kaldırmaz mı? Çünkü bu sanatlar için doğru ölçüsünün altında ya da üstünde olan var olmayan bir şey değildir, ancak
b bu can sıkıcı bir şeydir. Sanatlar bu türden eksiklik ya da aşırılıkları vücuda getirdikleri şeyden uzaklaştırmak isterler. Böylece ölçüyü koruyup eserlerini daha iyi hale getirirler.

GENÇ SOKRATES: Burası açık.

YABANCI: Ancak devlet sanatını ortadan kaldırdığımızda krallık bilgisi üzerine olan incelememiz anlamsızlaşmaz mı?

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: O halde bundan önce sofist konusunda nasıl
c yokluğu zorla var ettikse şimdi de yapmamız gereken çok ve az olanı kendi aralarında değil, doğru ölçüye göre kıyaslamaktır. Çünkü bu noktada anlaşamazsak devlet adamının varlığını itiraz dışı bırakmak da imkânsızlaşacaktır.

GENÇ SOKRATES: O halde daha önceden yaptığımızı burada da elimizden geldiğince yapmaya çalışalım.

YABANCI: Ancak Sokrates, bu öncekinden daha büyük bir iştir. Diğerinin ne kadar zamanımızı aldığını unutmadık. Bu konuyla ilgili olarak şimdi şunu söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Neyi söyleyebiliriz?

d YABANCI: Biraz önce söylediğimiz doğru ölçüye zamanı gelince mutlak doğrunun ne olduğunu tespit etmek için kesinlikle ihtiyaç duyacağız. Bence şimdi üzerinde durduğumuz konularda, hem sanatların gerçek şeyler olduğunu hem de büyük ve küçüğün birbiriyle değil de doğrunun ortaya çıkmasına oranla var olduğunu iddia eden düşünce ve ona dayanan ispat doğrudur ve yeterlidir. Çünkü doğru ölçü varsa

sanatlar da vardır, ancak ikisinden birisi bile yoksa diğeri de yoktur.

GENÇ SOKRATES: Peki, başka ne söyleyeceksin? e

YABANCI: Ölçü sanatını belirttiğimiz şekilde bölebilmek için mutlaka onu bölümlere ayırmalıyız. Sayının, uzunluğun, enin, derinliğin, genişliğin kendi karşıtlarıyla değerlendirildiği sanatları bir tarafa, doğru ölçüye, uygun olana, yerinde olana, gerekli olana ve en ileri ve geride olanın tam ortasında olan doğru ölçüye göre sanatları başka bir tarafa koyduk.

GENÇ SOKRATES: Kuşkusuz ki iki geniş bölüm, hem de birbirlerinden çok farklılar.

YABANCI: Gerçekten de Sokrates, çok sayıda akil insanın derin bir hakikat gibi tekrarlamayı sevdikleri şu ölçü 285a
sanatının her şeye uyarlanabileceği sözünü söylemek üzereyiz. Aslında tüm sanat eserlerinin ölçüde payı vardır. Ancak insanlar nesneleri incelemek için onları bölümlemeye alışkın değiller. Bu nedenle çeşitli ölçüler ne kadar farklı olursa olsunlar onlara benzediklerini düşünerek aynı olduklarını söylerler. Bölümlere ayıramadıkları şeyler içinse tam tersini yaparlar. Oysaki bazı şeyler arasında kimi ortaklıklar görül- b
düğünde bu ortaklığı oluşturan tüm farklılıklar ayırt edilmedikçe bu şeyleri elden bırakmamak gerekir. Bir çoklukta çok sayıda farklılık görüldüğünde tüm akrabalık çizgilerini kapatıp, bir cinsin özünde toplamadan önce onu bırakmamak gerekir. Eksiklikler ya da fazlalıklar hakkında bu kadarı yeterli. Burada iki c
türlü ölçü sanatı olduğunu bilelim ve bunların neler olduklarını hatırlayalım.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Konuşmamız tamamlandıktan sonra sadece bu konuya değil, bu konunun doğurduğu diğer konulara geçelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi konulara?

YABANCI: Örneğin şu soru bize sorulmuş olsun: Okuma
d öğrenen birisine herhangi bir kelimenin hangi harflerden oluştuğu sorulduğunda bu inceleme öğrenci farklı bir konu çözsün diye mi yoksa karşılaşacağı gramer konularını çözsün diye mi sorulur?

GENÇ SOKRATES: Elbette ki gramer sorunlarına karşılık bu yapılır.

YABANCI: Peki, devlet adamı incelemesi için ne diyeceğiz? Araştırmayı sadece bu konuyla ilgilendiğimizden dolayı mı yoksa her türlü konuda en iyi diyalektikçi olmak için mi yapıyoruz?

GENÇ SOKRATES: İkincisi olduğu açık.

YABANCI: İşin aslı akıllı bir adam sadece dokumacılık sevgisiyle dokumacılığın ne olduğunu araştırmaz.
e Bence herkesin bilmediği bir şey varsa o da şudur: Bazı varlıkların duyu organlarınca hissedilen ve kolayca görülen bazı doğal benzerlikleri vardır. Birisi bu varlıkların açıklanmasını isterse, bu kolayca yapılabilir. Tabii ki uzun uzun nedenlerle değil kısaca açıklamak istersek. Ancak en büyük ve en değerli varlıklar söz konusu olduğunda, onlar üzerinde insanlara net bir fikir verebilmek için,
286a sizi sorgulayan ruhu doyurabilmek, ruhun doymak bilmeyen merakını gidermek adına herhangi bir duyuya bağlanabilecek bir durum yoktur. Bu nedenle her şeyin nedenini göstermeye ve anlamaya çalışmayı öğrenmeli. Çünkü varlıkların en güzeli olan cisimsiz varlıkları ancak açıkça akıl sayesinde görebiliriz. Başka hiçbir şey bize bunu gösteremez. Şimdi üzerine konuştuklarımızın hepsi bu varlık-
b larla ilgilidir. Yine de konu her ne olursa olsun küçük örneklerle ilgili konuşmaktan daha iyidir.

GENÇ SOKRATES: Çok doğru.

YABANCI: O halde neden bu konu hakkında bu kadar uzun süre konuştuğumuzu unutmayalım.

GENÇ SOKRATES: Neden?

YABANCI: Dokumacılık, evrenin geriye doğru hareketi, sofist ya da yokluğun varlığı hakkındaki tartışmalar sıkıcı olduğundan. Hepsinin uzun tartışmalar olduklarının farkındaydık ve uzun olmalarının yanında gereksiz olacaklarından dolayı da endişeliydik. Böylesine sıkıntılardan kurtulmak için ikimiz de benzeri şeylerden söz ettik. c

GENÇ SOKRATES: Tamam. Şimdi konuya devam et.

YABANCI: Bundan böyle ikimiz de söylenen şeyleri aklımızdan çıkarmayarak hangi konuyla ilgili olursa olsun konuşmamızın uzunluğunu, genişliğine göre değil, ölçü sanatına, yani unutmamız gereken şeylere göre değerlendirmeliyiz. d

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Ancak her şeyi de bu kurala uydurmak gerekmez. Gereksiz ve anlamsız olan uzunluğu ayırdığımız takdirde, sözlerimizin uzunluğunu beğenilmek isteğine uydurmaya ihtiyacımız olmaz. Üzerine konuşulan bir konunun en kısa ve kolay yolu söz konusu olduğunda, akıl bunu birinci değil ikinci sıraya koyar. Çünkü türlere ayırma yöntemini diğerlerinden daha değerli bulmaktadır. Çok uzun süren konuşmalar, dinleyen kişiyi daha fazla şey düşündürmeye itiyorsa, aynı sözler sabırsızlık yapmadan sonuna kadar devam etmeyi emreder. Yine bizimki gibi konuşmalarda, sözün uzamasından rahatsız olan ve sürekli konu etrafından dolaşılmasından sıkılan insanlara karşı sabırsızlık göstermemeliyiz. Onun tartışmanın uzamasını eleştirdikten sonra hemen gitmesine izin verilmelidir. Böyle birinin eğer konuşma kısa olsaydı dinleyen- e

287a leri diyalektiğe daha yatkın bir hale getireceğini ve hakikati ispat için daha usta bir hale sokacağını savunması gerekir. Başka konularda yapılan eleştiri veya övgüler ise umursanmamalıdır. Sen
b de benim gibi düşünüyorsan bu konu hakkında konuşma yeterli. Kararı sen ver. Şimdi dokumacılık örneğimizi uygulamak adına devlet adamına geri dönelim.

GENÇ SOKRATES: Haklısın, söylediğin gibi yapmalıyız.

YABANCI: Kralı kendisine benzeyen tüm sanatlardan, ayrıca sürüyle ilgilenenlerden ayırmıştık. Artık devletin içinde yardımcı sanatlar ve yetiştirici sanatlar kaldı. Öncelikle bunları birbirlerinden ayırmalıyız.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

c YABANCI: Bunları ikiye bölmenin zor olduğunu biliyor musun? Neden zor olduğunu birazdan anlayacaksın.

GENÇ SOKRATES: Söylediğin gibi olsun.

YABANCI: İkişer ikişer bölemiyorsak kurban edilen hayvanlara yapıldığı gibi yan yana bölelim. Çünkü bunları mümkün olduğunca ikiye yakın bir sayıya bölmek gerekiyor.

GENÇ SOKRATES: Peki, bunu nasıl yapacağız?

YABANCI: Daha önceden yaptığımız gibi. Dokumacılık için alet sağlayan tüm sanatları yardımcı sanatlar arasında değerlendirmiştik.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Şimdi de benzeri bir şey yapacağız. Ancak
d daha geniş bir şekilde kentte küçük ya da büyük aletler yapan tüm sanatlar yardımcı sanatlar arasına alınmalıdır. Çünkü onlar olmadan devlet ya da devlet adamı olamaz. Fakat bunların krallık sanatında hiçbir paylarının olmadığını söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Evet payları yoktur.

YABANCI: Bu türü diğerlerinden ayırmanın kolay olmadığını kabul etmek gerekir. Çünkü neyin aleti olduğu belli olmayan hiçbir şey yoktur. Bu da önemsiz bir düşünce değildir. Ancak devlette bulunan şeyler arasında ayrı özden olanlar vardır. İşte bunlar hakkında konuşmak gerekir. e

GENÇ SOKRATES: Ne demek istedin?

YABANCI: Diğerlerinden farkı alet gibi üretmek için değil, korumak için var olmalarıdır.

GENÇ SOKRATES: Bunlar nelerdir?

YABANCI: Ateşte ya da ateş olmadan yapılan ve kuru ve yaş nesneleri koymaya yarayan vazo, bu türdendir. Bunun zengin bir tür olduğunu biliyoruz ama aradığımız bilimle hiçbir ilgisi yoktur. 288a

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Şimdi de diğerlerinden tamamen ayrı olan üçüncü türe geçelim. Toprağa ya da denize ait olsun, yeri değişen veya sabit olsun, değerli ya da değersiz olsun bunların sadece bir ismi vardır. Çünkü kendileri dayanak konumundadırlar ve her zaman bir şeyin üzerinde yer alırlar.

GENÇ SOKRATES: Bu nedir?

YABANCI: Taşıt, devlet sanatının değil, daha çok dülger, çömlekçilik ya da demircilik sanatlarının işidir.

GENÇ SOKRATES: Farkındayım.

YABANCI: Bu üç türden başka, daha önceden söylediğimiz şeylerin çoğunu giyeceklerin, silahların büyük kısmını, duvarları, toprak ya da taş sığınakları ve buna benzer şeyleri kapsar. Dördüncü türü ayırt etmek gerekmez mi? Tüm bunlar sığınmak amacıyla kullanıldığına göre hepsine birden sığınak diyebiliriz. Zaten çok sayıda insan da haklı olarak devlet adamı yerine mimar ya da dokumacı sınıfına dahildirler. b

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

c YABANCI: Beşinci türde süs, resim ya da resim ve müzik yoluyla yapılan tüm taklitleri söyleyebiliriz. Bu eserlerin hoşumuza gitmekten başka bir amacı yoktur. Hepsini tek bir isim altında toplamak doğru olacaktır.

GENÇ SOKRATES: Hangi isim altında?

YABANCI: Sanırım eğlence diyebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Kuşkusuz.

YABANCI: En uygun isim bu olacaktır, çünkü hepsinin de ciddi bir amacı yoktur, tek amacı eğlencedir.

d GENÇ SOKRATES: Bunu çok iyi anladım.

YABANCI: İsmini söylediğimiz bütün sanatların yardımıyla eserlerin oluşmasındaki malzemeyi sağlayan, kendisi de sanatlardan türeyen bir başka tür daha vardır. Buna altıncı tür diyemez miyiz?

GENÇ SOKRATES: Neden söz ediyorsun?

YABANCI: Altın, gümüş ya da diğer madenlerden çıkarılan tüm şeyleri kastediyorum. Baltanın, budamanın kestiği, dülgerciliğin ve sepetçiliğin verdiği tüm

e şeylerden söz ediyorum. Ayrıca bitkilerin kabuklarını soyma, hayvan derisi yüzenlerin sanatı, mantar, papirüs ve urgan hazırlayan sanatlardan bahsediyorum. Kısacası karışık türleri oluşturacak basit cinsleri veren sanatlar. Bunlardan bir grup oluşturup, ona insanın ilk kazancı diyebiliriz. Yani henüz bileşimden uzak, krallık biliminin eseri olmayan bir kazanç.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Yiyecek, yani bedenimize karışıp bölümlerin etkisiyle bedenin çeşitli kısımlarını besleyen şeyler

289a yedinci bir tür oluştururlar. İsmi de besleyicimiz olur. Daha güzel bir isim bulursak onu da kullanabiliriz. Bunlar devlet sanatından çok çiftçilik, avcılık,

beden eğitimi, hekimlik, aşçılıkla aynı gruba girerse daha doğru bir bölümleme yapmış oluruz.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Böylece evcil hayvanların dışındaki sahip olduklarımızı yedi türde göstermiş olduk. Öncelikle başta bulunması gereken maddeleri, sonra alet, vazo, b
sığınak, eğlence ve beslenmeyi söyledik. Bu gruplara dahil olabilecek olmalarına karşın daha az önem taşıyan başkaca şeylerin isimlerini burada anmadık. Örneğin para, mühür, damga gibi şeyler. Çünkü bunların değerleri ile karşılaştırılabilecek bir cinsleri yoktur. Öte yandan kimileri süs, kimileri alet sınıfına girebilir. Bu, çok kolay değildir, ancak çaba harcanırsa onlar da bu gruplara dahil olabilirler. Köleleri c
bırakıp evcil hayvanlara geçecek olursak, onlar da çözümlediğimiz sanatlardan birisine dahil olacaklardır. Bu da yetiştirme sanatıdır.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Son olarak köleler ve hizmet edenler grubu kaldı. Bunlar arasında iplik yapan, pamuk atan ya da söylediğimiz başka işleri yapan insanların kumaş dokumak konusunda dokumacı ile yarışmaları gibi, kralla da aynı konularda yarıştıklarını görür gibiyim. Yardımcı sınıfındaki diğerleri ise belirttiğimiz diğer sanatlarla birlikte krallık ve devlet adamlığı sanatından uzaklaşmış ve farklılaşmışlardır.

GENÇ SOKRATES: Haklı görünüyorsun.

YABANCI: Şimdi diğerlerini inceleyelim. Onlar hakkında d
daha sağlıklı bilgi edinmek için daha ayrıntılı bir çalışma yürütelim.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Buradaki araştırmamızın bir sonucu olarak hizmetçiler arasında en çok iş yapanlar, yani en çok hizmeti olanların durumu düşündüğümüzün tam tersinedir.

GENÇ SOKRATES: Kim bunlar?

YABANCI: Satın alınan ya da benzeri bir yöntemle sahip olunanlar. Bunlara tartışmasız olarak köle **[e]** diyeceğiz. Krallık sanatında en ufacık bir payları yoktur.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Ancak söylediğimiz insanların hizmetine isteyerek giren, agoralarda ya da kara veya deniz yoluyla başka başka kentleri dolaşarak çiftçilik, dağıtıcı ya da taşıyıcı sanatlar yapan, mal karşılığında para,
290a para karşılığında mal veren, sarraf, tüccar, gemici, perakendeci gibi insanların devlet sanatında bir yeri var mıdır?

GENÇ SOKRATES: Olabilir, en azından ticaret siyasetinde bir yerleri vardır.

YABANCI: Sanırım herhangi birinin hizmetinde çalışan gündelikçi ve aylıkçıların krallık işinden pay aldıklarını görmek tehlikesi yoktur.

GENÇ SOKRATES: Bunu nasıl düşünebiliriz?

YABANCI: Peki, kimi resmi ve dini işlerini halledenlere ne demeli?

GENÇ SOKRATES: Kimler? Hangi işler?

b YABANCI: Tüm elçiler, yaptıkları işler nedeniyle bilge geçinenler ve kamu hizmetiyle ilgili farklı işler yapan insanlar.

GENÇ SOKRATES: Onlar devletlerin önderleri değildir, onlara memurlar demeliyiz.

YABANCI: Devlet sanatının belli başlı adaylarının başları-
c nı kaldıracaklarını söylediğimde rüya görmüyordum galiba. Oysa ki onları herhangi bir hizmet alanında aramak gözüme garip geldi.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: O halde henüz söz etmediklerimize biraz yaklaşalım. Öncelikle kehanetle uğraşanların, yani bir hizmet alanın parçası olanlara bakalım. Çünkü

onların insanların yanında tanrı sözcüleri olduğu söylenmekte.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ayrıca halkın inancına göre rahipler bizim adımıza kurbanlar kesmeyi ve yardım için gereken duaları bilirler. Bunların her ikisi de zannedersem hizmet kapsamında değerlendirilmelidir. d

GENÇ SOKRATES: Haklı görünüyorsun.

YABANCI: Bu durumda amacımıza giden yolda ilerliyoruz demektir. Kuşkusuz ki kâhinler yüce insanlardır ve yaptıkları işe uygun biçimde itibar sahibidirler. Mısır'da rahiplik için asil olmayan birisi aynı zamanda kral da olamaz. Aşağı tabakadan birisi zorla kral olduysa onun da rahipler sınıfına girmesi gerekir. Yunanlılar arasında da en önemli din işleri büyük devlet adamlarına verilmiştir. Söylediklerime en açık delil ülkenizdir. Çünkü burada en önemli kurbanları kesme işi, yani halka ait bir gelenek haline gelmiş olan kurban sunma işi şansın kral yaptığı devlet adamlarına verilmiş bir görevdir. e

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Bu durumda şansın krallığa ve rahipliğe getirdiği bu insanları hizmetçileriyle birlikte inceleyelim. Daha sonra diğer adayları bırakıp kalabalığa yani yeni sürüye bakalım. 291a

GENÇ SOKRATES: Kimlerden söz ediyorsun?

YABANCI: Elbette ki garip insanlardan.

GENÇ SOKRATES: Bu da neymiş?

YABANCI: O, ilk bakışta birçok kabileden oluşan bir soydur. Bu insanların çoğu aslanlara, kentauroslara[6] ya da benzeri canavarlara, bazıları da satyroslara[7] ya b

6 Yunan mitolojisinde yarı at yarı insan görünümlü canavarlara verilen isim.

7 Yunan mitolojisinde yarı keçi yarı insan görünümlü yaratıklara verilen isim.

da güçsüz olmalarına karşın kurnaz olan hayvanlara benzerler. İnsan gözünü dahi kırpamadan görünüşlerini ve özelliklerini değiştirirler. Şimdi bu insanların ne olduklarını biliyorum.

GENÇ SOKRATES: Hadi anlat, garip bir şey bulmuş gibi görünüyorsun.

c YABANCI: Şeyleri garip gibi gösteren bilgisizliktir. Biraz önce de başıma bu geldi. Devlet işleri etrafında gürültü çıkaran kalabalığı görünce şaşırdım.

GENÇ SOKRATES: Hangi kalabalık?

YABANCI: Sofistlerin en büyükleri, bu sanatın en büyük ustaları. Aradığımız şeyi kolayca görmek istiyorsak onları devlet adamlarından ve gerçek krallardan ayırmalıyız. Zor da olsa bunu becermeliyiz.

GENÇ SOKRATES: Gerçekten de bunu yapmalıyız.

YABANCI: Ben de aynı fikirdeyim. Hadi söyle.

GENÇ SOKRATES: Neyi?

d YABANCI: Bildiğimiz yönetim şekillerinden biri de monarşidir, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Monarşiden sonra bir azınlığın yönetimi gelir sanırım.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Üçüncü yönetim şekli de kalabalığın yönetimidir.

GENÇ SOKRATES: Burası açık.

YABANCI: Bu üç yönetim şekli kendilerinden doğan iki isimle beraber toplamda beşe yükselmez mi?

e GENÇ SOKRATES: Hangi iki isim?

YABANCI: Yönetimlerde neyin egemen olduğuna bakılarak iki yönetim şeklinin ikiye bölündüğü ortaya çıkar. Örneğin zor kullanma mı istenileni yapma mı, zenginlik mi fakirlik mi [olduğuna], ya da kanuna uygun olup olmadığına bakılır. Monarşinin

iki şekli olduğundan, bunlara krallık ve tiranlık denir.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Bir kent devletinde yönetim bir azınlığın elindeyse buna da aristokrasi ya da oligarşi denilir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Demokraside ise durum farklıdır. Çoğunluk 292a
zenginlere zorla ya da istenilerek emretse de, kanunlara uygun davransa da davranmasa da demokrasiye hiç kimse farklı bir isim vermek istemez.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Ancak yönetim sence bir, birkaç, çoğunluk, zenginlik, fakirlik, zor kullanma, istenilerek yapma, yazılı kanunlar ya da kanunsuzluk kavramlarına bağlı bir yönetim midir?

GENÇ SOKRATES: Evet, başka ne olabilir?

YABANCI: Konuyu bir de şöyle incele.

GENÇ SOKRATES: Nasıl? b

YABANCI: İlk başta söylediğimiz şey üzerine anlaştık mı?

GENÇ SOKRATES: Anlamadım.

YABANCI: Kralın yönetimi bir bilgidir, demiştik.

GENÇ SOKRATES: Doğru.

YABANCI: Ama sıradan bir bilim değil, diğer bilimler arasından doğan, eleştirel ve yönetici bir bilim.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Bu yönetici bilimde canlı ve cansızların yönetimini birbirinden ayırdık. Bir sınıflandırmaya giderek şimdiki durumumuza ulaştık. Gerçek bilimin başka bir şey olduğunu söyledik ancak henüz onu açıklamadık.

GENÇ SOKRATES: Haklısın. c

YABANCI: O halde ilkelerimize uygun davranacaksak yönetim biçimlerini birbirlerinden ayırmaya yara-

yan kavramların bir, birkaç, çokluk, zor kullanma, istenilerek yapma ya da fakirlik ve zenginlik olmadığını, bunların bir bilimle ayrıldıklarını göstermeliyiz.

GENÇ SOKRATES: Elbette bunu gözden kaçırmamalıyız.

YABANCI: Bu durumda şöyle bir sonuca varabiliriz: İnsanları yönetme bilimi en zor bilimdir ve zorlukla elde edilir. Böyle bir bilim hangi yönetim biçiminde bulunur? Eğer bilgili kralla rakiplerini birbirlerinden uzaklaştırmak istiyorsak, bu bilimi incelemeliyiz. Bu insanlar gerçekten de devlet adamı olmamalarına karşın devlet adamı olduklarını söyleyen çoğu kişiyi de buna inandıran rakiplerdir.

GENÇ SOKRATES: Evet tartışmamızın daha önceki bölümlerinin de gösterdiği gibi böyle bir ayrıma ihtiyaç var.

YABANCI: Peki sence bir devlette çoğunluk bu bilimi elde edebilir mi?

GENÇ SOKRATES: Edemez.

YABANCI: On bin kişilik bir devlette elli ya da yüz kişi bunu elde edebilir mi?

GENÇ SOKRATES: Eğer böyle bir durum söz konusu olsaydı en kolay sanat bu olurdu. Tüm Yunanlılar arasında bırak on bin kişi arasında kral bulmayı, satranç ustası bile bulmak zordur. Çünkü söylediklerimize göre krallık bilgisine sahip olan kişi kral olsun ya da olmasın kral ismini alacaktır.

YABANCI: Çok önemli bir noktayı hatırlattın. Yanılmıyorsam şöyle bir sonuca varabiliriz: Gerçek anlamda bir yönetim varsa bu yönetim altında bir ya da iki kişi iktidarı elinde tutmalıdır.

GENÇ SOKRATES: Bu söylediğine itirazım yok.

YABANCI: Tebaalarına ister zorla isterse gönüllü biçimde emretsinler, yazılı kanunlara uysunlar ya da uyma-

sınlar, zengin ya da fakir olsunlar düşüncemize göre yönetimleri söz ettiğimiz sanata uygun olursa onları yönetici olarak kabul etmek gerekir. Hekimler için de aynı şey geçerlidir. İsterlerse bizi isteğimiz dahilinde, isterlerse bir yerlerimizi acıtarak iyileştirsinler. Yazılı kurallara uyup uymamaları önemli değildir, fakir ya da zengin olmalarının da bir önemi yoktur. İsterlerse içimizi temizlesinler, isterlerse zayıflatıp şişmanlat- c
sınlar fark etmez. Bunları bedeninin iyiliği için ya da onu daha kötüyken iyi yapmak ya da hastaları iyileştirmek adına hareket ettikleri sürece kendisine hekim demekte en ufacık bir kuşkumuz olmaz. Böylece emir vermeyi içeren diğer sanatlar gibi hekimlik sanatının doğru tanımını da nerede aramamız gerektiğini görmüş oluyoruz.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: O halde yönetim şekilleri arasında doğru yönetim şeklinin yalancı değil gerçek bilime sahip olan olması gerekiyor. Yöneticilerin kanun kapsamında ya da kanunsuz şekilde, tebaalarını gönüllü ya da gönülsüz bir şekilde yönetmeleri, kendilerinin d
fakir ya da zengin olmalarının doğru olan şeyle bir ilgisi yoktur.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: Bu yöneticilerin devleti temizlemek ya da sağlığını korumak için istedikleri kişiyi öldürmeleri ya da sürgün etmeleri gerekebilir, devleti küçültmek adına kovadan arıları salmaları gibi dışarıya adam çıkarmaları ya da devleti büyütmek adına yeni e
vatandaşlar kabul etmeleri gerekebilir. Bu insanlar devleti bilim ve doğrulukla korudukları sürece ve kendileri de ellerinden geldiği kadarıyla iyi kaldıkları sürece, bu yönetim şekli gözümüzde tek doğru yönetim şekli olarak kalacaktır. İsimlerini andığımız

diğer yönetim şekilleri ise doğru ve gerçek yönetimler değildir. Onlar sadece bir taklittir. Kanunları iyi olanlar iyi taklitçiler, kötü olanlar ise kötü taklitçilerdir. Bu konuda söyleyeceklerim böyle.

GENÇ SOKRATES: Yabancı! Doğruyu söylemek gerekirse söylediklerin bana doğru görünüyor. Ancak bir noktada sorun var. Kanunsuz yönetimi tam olarak anlayamadım.

294a YABANCI: Sokrates! Tam da benim sana soracağımı sordun. Çünkü düşüncelerimi kabul ediyor musun yoksa beğenmediğin bir kısım var mı diyecektim. Benden önce davrandın. Kanunsuz yönetim şekli doğru mudur değil midir? Şimdi bunu anlamak ve tartışmak istiyoruz.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Kanunlar bir yere kadar kralların işidir. Ancak en güzeli güçlü kanunlar değil, bilgili bir kraldır. Bunun nedenini biliyor musun?

GENÇ SOKRATES: Bilmiyorum, söyler misin?

b YABANCI: Çünkü bir kanun en yararlı emirleri verecek şekilde, en doğru olanı aynı anda anlayamaz. Çünkü insanlar ve kanunların işlerinde ayrılık vardır. Ayrıca insana ait her şey değişkendir. Bu durumda hiçbir sanata hiçbir konu hakkında mutlak bir kural koyma şansı doğmaz. Sanırım bu nokta üzerine anlaşabiliriz.

GENÇ SOKRATES: Elbette anlaşırız.

c YABANCI: Kanunlar, böylesine değişmez bir yönetim türüyle aynı yerde durur. Onlar aynı kendinden emin ama cahil bir adamın emirlerine benzerler, kimseye söz vermeyen, yeni bir duruma katlanamayan ve kendinden daha iyi önceki emirlere tahammül edemeyen bir insan gibi halihazırdaki durumu kurtarmaya çalışırlar.

GENÇ SOKRATES: Haklısın. Kanun herkese gerçekten de söylediğin gibi davranıyor.

YABANCI: Bu durumda sabit olanın sabit olmayana her zaman uymaması kesin değil midir?

GENÇ SOKRATES: Korkarım ki söylediğin gibidir.

YABANCI: Kanun en doğru şey değilse neden kanun yapalım? Bunun gerekçesini bulmalıyız. d

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Başka kentlerde olduğu gibi sizde de sadece yarışmak amacıyla koşu ya da başka spor etkinlikleri düzenlenmez mi?

GENÇ SOKRATES: Hem de bir sürü yapılır.

YABANCI: Bu durumda çeşitli antrenmanları bilimsel kurallara göre yaptıran beden eğiticilerinin emirlerine bakalım.

GENÇ SOKRATES: Hangi emirlerine?

YABANCI: Onlar herkesin niteliklerine göre ayrı ayrı emirler vermezler. Sadece genel olarak bedene yararlı olacak emirleri verirler. Durum ve kişilerin çokluğunu gözetirler. e

GENÇ SOKRATES: Evet aynen söylediğin gibidir.

YABANCI: Bu sayede antrenman yapan herkesin eşit derecede yorulmasını isterler. Koşu, güreş ya da diğer antrenmanları aynı anda başlatıp bitirirler.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Bu durumda kanunları yapan kişi için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Bu kişi de sürü için emirleri verip doğruluk ve karşılıklı anlaşmayı gözetirken, kişilere uygun kurallar çıkarmaz. 295a

GENÇ SOKRATES: Sanırım söylediğin gibidir.

YABANCI: Onlar, bu durumda durumların ve kişilerin çokluğuna kurallar koyacaklardır. Böylelikle yazılı ya da sözlü olması fark etmeksizin her zaman herkes için toptan bir kanun yapılacaktır.

GENÇ SOKRATES: Doğru söylüyorsun.

b YABANCI: Doğru, çünkü Sokrates, herkese yaşamının her ânında nasıl davranması gerektiğini göstermek için kanun koyucu nasıl olur da herkesin yanında bulunabilir? Bana göre krallık bilgisine gerçekten sahip olan kişi bunu yapabildiği gün kanunları yazarak kendi eliyle kendisine engel olmaktan kurtulacaktır.

GENÇ SOKRATES: Söylediğimize göre burası doğru yabancı.

YABANCI: Bundan sonra söyleyeceklerimize göre de doğru, dostum.

GENÇ SOKRATES: Ne söyleyeceksin?

c YABANCI: Şunu söyleyeceğim: Bir beden eğitmeni ya da hekim uzun bir yolculuğa çıkacak olsa ve baktığı insanlardan uzun süre boyunca ayrı kalacağını bilse, hastalarının ya da öğrencilerinin kendi emirlerini akıllarında tutamayacaklarını düşünerek onlara emirlerini yazılı olarak bildirmez mi?

GENÇ SOKRATES: Evet bunu yapmayı ister.

d YABANCI: Hekim beklediğinden daha kısa bir süre içinde döner ve hastasını rüzgârlar ya da mevsimlerden kaynaklanan beklenmeyen bir değişme nedeniyle daha iyi durumda bulursa emirlerini başkalarına da vermekten çekinir mi? Yoksa hekim başka bir

e reçete vermezken, hastalar da bu yeni reçeteye karşı çıkarak onun eski reçeteleri bozmaya hakkı olmadığı üzerinde inat mı edecektir? Bilim ve sanatta bu şekilde davranmak kanun yapma şeklini tamamen komik bir hale getirmez mi?

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Peki, ayrı devletler altında ve kendi kanun koyucularının kurallarına bağlı olarak yaşayan insan sürüleri için konulmuş bu yazılı ya da sözlü kanun-

larda değişiklik yapmak, ülkesine geri döndüğü zaman, doğru ve yanlışı bilen kendisine ya da bu değiştirme yetkisine sahip olan birisine de mi yasak olacak? Böylesi bir yasak diğer yasaklardan daha komik sayılmaz mı? 296a

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: Birçok kişinin bu konuda ne söylediğini biliyor musun?

GENÇ SOKRATES: Şu an aklıma gelmedi.

YABANCI: Oysa ki sözler güzel ve biçimlidir. Şöyle diyorlar: Ataların kanunlarından daha iyi kanunlar biliyorsak, bu kanunları uygulamaya sokmaya öncelikle kendi ülkemizdeki tüm vatandaşları teker teker kandırdıktan sonra hakkımız olur. Yoksa bunu yapamayız.

GENÇ SOKRATES: Peki, buna hakları yok mu?

YABANCI: Belki vardır. Yalnız bir adam çıkıp kimsenin b oyuna başvurmadan kanunları zorla kabul ettirmeye kalkışabilir. Buna ne isim vereceğiz? Yoksa dur! Daha önceki örneklerimize geri dönelim.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istedin?

YABANCI: İşini bilen bir hekim, çocuk, yaşlı, kadın ya da erkek fark etmeksizin hastasını kandırmak ve yazılı reçete vermek yerine onu daha iyi bir tedaviye zorlarsa, buna ne denir? Buna sanata karşı yapılmış bir hata, kötü bir hata dışında başka bir c isim verebilir miyiz? Zorlanan kişinin de hekim tarafından sağlığına zararlı ve sanata aykırı bir tedaviye zorlandığını söylemekten başka bir şey söyleyebilir miyiz?

GENÇ SOKRATES: Söylediğin şey tamamen gerçek.

YABANCI: Devlet sanatında hata yapana ne diyoruz? Kötü, yanlış ya da hatalı demiyor muyuz?

GENÇ SOKRATES: Evet.

d YABANCI: Bu durumda daha doğru, yararlı ve güzel davranmak için yazılı ya da sözlü gelenekleri bozmaya zorlananlar, bu durumdan şikâyetçi olduklarında komik duruma düşmek istemiyorlarsa, onların kendilerini zorlayanların kurbanlarına karşı kötü, yanlış ve eğri davrandıklarını söylemekten başka bir şey söylemeye hakları var mıdır?

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

e YABANCI: Ancak zor kullanan kişi zenginse, zorlama doğru, fakirse yanlıştır mı demeliyiz? Yoksa bir önder, vatandaşlarını sözleriyle kandırmaya çalışsın ya da çalışmasın, zengin ya da fakir olsun, yazılı kanunlara uysun ya da uymasın, yararlı bir iş yaptığında, burada bilge bir insanın tebaasını yönetirken göz önünde tuttuğu değişmeyi, doğruyu mu ölçüt almak gerekir? Aynı bir
297a dümencinin dikkatini her zaman gemi ve gemidekilere yöneltmesi gibi, kanun yazmak yerine kanunlara uygun davranarak kendisiyle birlikte yolcularını kurtarması gibi. Devletin dümenini bu ilkeye göre yönlendirebilen önderler de sanatlarına kanundan üstün bir güç vererek doğru yönetimi sergilemezler mi? Her zaman vatandaşlar arasında akıl ve sanattan kaynaklanan bir doğruluk kurmak, sadece onları korumak
b değil, aynı zamanda onları olduklarından daha iyi hale getirmeye de çalışmak demektir. Bu biricik ve büyük kuralı uyguladığımız takdirde, her şeyi hata yapma tehlikesine düşmeden yapabilmek mümkün olmaz mı?

GENÇ SOKRATES: Son söylediğine en ufacık bir itirazım yok.

YABANCI: Şuna da bir şey diyemezsin.

GENÇ SOKRATES: Neye?

YABANCI: Çok sayıda insan bir topluluğu yönetmek için böyle bir politik bilgelik ve akla asla tamamen sahip

olamayacaktır. Tam aksine bu tek doğru yönetimi c
küçük bir azınlıkta, birkaç kişide hatta yalnızca bir
kişide olmasını beklemek gerekir. Diğer yönetimlere
ise doğru yönetimin bazen iyi, bazense kötü taklitleri
demek gerekir.

YABANCI: Böyle bir örneği verdikten sonra, bu konuda d
yapılan yanlışı göstermek yerine onu doğru düzgün
incelemeden bırakmak tehlikeli olurdu.

GENÇ SOKRATES: Hangi yanlışı?

YABANCI: Arayacağımız şey şu: Gerçi o kadar kolay-
ca bilinebilecek bir şey olmasa bile yine de bul-
maya çalışalım. Bize göre söylediğimizden başka
bir yönetim doğru yönetim olamayacağına göre,
diğerlerinin yaşamak için yazılı kanunlarını ondan
almak, yani en doğrusu olmasa bile günümüzde en
doğru görüneni yapmak zorunda kaldıklarını gör-
müyor musun?

GENÇ SOKRATES: Neyi görmüyor muyum?

YABANCI: Devlette herhangi birisinin kanunlara karşı bir
şey yapmasını engellemek, yasaklamak ve yapmaya e
kalkışanları ölüm ya da işkence cezasına çarptırmak.
Daha önce söz ettiğimiz ilk ilkeyi bırakırsak, bu
ikinci ve en güzel ikinci ilkedir. Şimdi söz etmemiz
gereken ikinci sırada yer alan ilkenin nasıl bu sıraya
yerleştiğini anlatmaktır, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: O halde kral olmak için yaratılmış önderlerin
tasvirini yapmak istediğimizde, her defasında karşı-
mıza çıkan hayallere geri dönelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi hayaller?

YABANCI: Gerçek dümenciden ya da çok sayıda insana
bedel olan hekimlerden söz edelim. Bu insanların bir
sahnede olduklarını düşünelim.

GENÇ SOKRATES: Nasıl bir sahne bu?

298a YABANCI: Şöyle bir sahne: Hepimizin onlardan ne kadar büyük eziyetler çektiğini söyleyelim. Herhangi bir hekim aramızdan birisini kurtarmak istediğinde, birincisi gibi ikinci kişiyi de kurtarıyor. Fakat bu
b hekimler hastaya kötü davranmak istedikleri zaman hastayı yontarak, yakarak, gerçekten haraç sayılabilecek bir para isteyip bunun çok az bir kısmını hastanın yararına kullanıyorlar ya da hiç kullanmıyorlar. Geri kalan parayı kendi evlerinin işlerine ya da kendi işlerine ayırıyorlar. Bir de üzerine hastanın akrabalarından ya da düşmanlarından para alıp zavallıyı öldürüyorlar. Dümenciler de benzeri kötülükler yapıyorlar. Denize açıldığınızda sizi ıssız bir yerde bırakmak için türlü türlü kurnazlıklar yapıyorlar. Koca denizin ortasında yanlış hareketler yaparak
c sizi denize atıyorlar ve başka hainlikler yapıyorlar. Bütün bunları söyledikten sonra aramızda konuşup şöyle bir karar aldığımızı söyleyelim: Bir iki sanatın köle ve efendiye emretmesine artık izin vermeyeceğiz. Bütün halk ya da zenginler bir araya gelerek bu işten anlamayanlara, her sınıftan halka gemicilik ve hekimlik hakkındaki düşüncelerini söyleyecek. Hekimlik ilaçlarını ve araç gereçlerini hastalar üzerinde nasıl kullanılması gerektiğini, denizde git-
d mek istendiğinde yolculuğun tehlikelerini, rüzgârla, denizle ya da korsanlarla [ilgili] tehlikelerinden nasıl korunacağını, uzun gemilerle uzun gemilere karşı nasıl savaşılacağını ve bunları yapmak için gemicilik aletlerini nasıl kullanmak gerektiğini anlatacaklar. Çokluğun ister hekim ya da dümenlerin düşünceleriyle isterse işten anlamayan zavallıların düşünceleriyle olsun, bu konu üzerine verdikleri
e kararları taştan sütunlar ve mermer levhalar üzerine yazacağız. Ya da bu kanunlara toplumsal gelenek-

lerin gücünü yükleyeceğiz. Böylece bundan böyle deniz yolculuklarından ve hekimlik konusunda bu geleneklere bağlı kalacağız.

GENÇ SOKRATES: Garip şeyler söylüyorsun.

YABANCI: Ayrıca her yıl kentin başına ister zenginlerden isterse halk arasından kurayla önderler seçeceğiz. Önderler gemileri kullanmak ve hastaları iyileştirmek konularında yazılı kanunlara göre emirler verecekler.

GENÇ SOKRATES: İşin doğrusu, bu söylediğin öncekilerden de garip.

YABANCI: Şimdi şunu düşün: Her devlet adamını görev süresi tamamlandığında, göreve seçilmesi, ister zengin listelerinden olsun, isterse halk arasından kurayla 299a
olsun, seçilmiş mahkeme üyeleri karşısında yaptıklarının hesabını vermesi gerekir. Burada her isteyen kişi önderleri, görev süreleri sırasında gemileri yazılı kanunlara ya da atalarının eski geleneklerine göre kullanmamakla suçlayabilecektir. Hastaları iyileştirenlere de aynı şekilde davranılacaktır. Hâkimler mahkûmların cezalarını ve ödeyecekleri parayı belirleyeceklerdir.

GENÇ SOKRATES: Aslında böyle insanlara emretmeyi gönüllü olarak kabul eden cezayı da hak etmiştir.

YABANCI: Bitmedi. Bunların dışında şu kanunu da b
kabul etmek gerekir. Her kim dümencilik sanatıyla denizcilik sanatını, sağlık kurallarını, rüzgârları, sıcak ve soğuğun etkilerini, hekimliğin hasta üzerinde elde ettiklerini yazılı başka bir yerde arar ve bu konularda bilginlik yaparsa, ona hekim ya da dümenci denmeyecek. Onun sadece boş şeylerden bahseden bir sofist olduğu söylenecek. Ayrıca bu kişinin gençleri baştan çıkardığı suçlaması yapı- c
lacak. Gençleri kanunlara uymaksızın denizcilik

ve hekimlik sanatıyla ilgilenmeye, gemilere ve hastalara yetkili olarak emrederek kandırdığı iddia edilecek. Vatandaşları mahkemeye verme hakkına sahip olan herhangi birisi onu mahkemeye verecek. Mahkeme onu gençlere de yaşlılara da kanunlarda yazılanları değersiz göstermek suretiyle önderlik yaptığına karar vererek ağır bir biçimde cezalandıracak. Çünkü hiç kimsenin kanunlardan daha bilgili olmaya hakkı yoktur.
d Ülkedeki yazılı kanunları ve gelenekleri herkes bilebilir. Sokrates! Bu bilimlerle askerlik, avcılık, resim ya da taklidin başka bir bölümü, marangozluk ya da herhangi bir ev eşyası sanatı, çiftçilik, her türlü ağaç işleme sanatı böyle olsaydı ya da at veya herhangi bir sürü yetiştirme sanatını, tanrılar
e bilimini ya da bu bilimin onlara hizmet **[e]** eden başka bir bölümünü, tavla oyununu, ister pratik ister teorik olarak, katıya, harekete uygulanan pratik sayılar bilimini, kısacası bütün bunların yazılı kanunlara göre uygulandığını görseydik, sanatla yönetilmesi gerekirken yazılı kanunlarla yönetilen şeylerin hepsi ne halde olurdu.

GENÇ SOKRATES: Tüm araştırmaları yasaklayan bu kanunlar sayesinde tüm sanatların bir daha geri
300a gelmemecesine yok olacakları açıktır. Şimdi bile zor olan yaşam iyiden iyiye zorlaşacaktır.

YABANCI: Peki, şuna ne dersin? Bu sanatlardan herhangi biriyle ilgilenmeyi yazılı kanunun emri altına soktuğumuz ve bu kanunun seçim ya da kuraya dayanacağını kabul ettiğimizde, hiçbir şey bilmeyen bir önderin yazılı kanunu umursamayıp para isteğiyle kanunlara karşı geldiğini düşünürsek, bu
d daha önce söz ettiğimizden daha büyük bir kötülük olmaz mı?

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Birçok deneme sonucunda ortaya çıkan, her b
maddesi iyi niyetli yöneticilerin önerileri ve teşvikleriyle ortaya çıkan kanunlara karşı gelen bir insan, bence ilk hataya göre çok daha büyük bir hata yapmış olacak. Yazılı kanunun yaptığından şaşmaz bir şekilde her türlü gayreti ortadan kaldıracaktır.

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Bundan dolayı her nerede kanunlar yazılı hale c
gelirse, orada ortaya çıkacak ikinci karar insanların bu kanunları bozmamalarına yöneliktir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Öyleyse bu kanunlar her alanda son derece bilgili insanların ilhamıyla yazılanların birer taklitleri olacaktır.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Ayrıca bilgili insan ve gerçek devlet adamının çoğu zaman sadece kendi sanatından ilham aldığını ve kendi işlerinde yeni davranışları kendisi yazar ya da kendisi olmadığı zamanlar için verdiği emirlerin d
daha iyi olduğunu düşünürse, onun yazılı kanunları umursamayacağını da söylemiştik.

GENÇ SOKRATES: Evet bunu söylemiştik.

YABANCI: Eğer bir kişi ya da topluluk kanunlardan daha iyisini yapacaklarını düşünerek kanunlara karşı gelirse, bunlar da mümkün olduğunda devlet adamıyla aynı şeyi yapmazlar mı?

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: Bunu yapanlar cahillerse kuşkusuz ki sadece hakikati taklit edecekler, ama bunu kötü bir biçimde yapacaklardır. Ancak sanatlarında usta insanlarsa, e
onların yaptıkları bir taklit değil, gerçeğin ta kendisi olacaktır.

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Oysa ki daha önceden herhangi bir çokluğun bir sanata sahip olamayacağını söylemiştik.

GENÇ SOKRATES: Evet bunda anlaşmıştık.

YABANCI: Bu durumda gerçekten de bir krallık sanatı varsa, zenginler topluluğu ya da halk hiçbir zaman bu sanata sahip olamayacaktır.

GENÇ SOKRATES: Buna ihtimal var mı?

301a YABANCI: Bu sadece lafta devletler, biricik devlet olan gerçek devleti mümkün olduğunca taklit etmek isterlerse, onların kanunlara sahip olduktan sonra, atalarının yazılı kanunlarına karşı gelmemeleri gerekir.

GENÇ SOKRATES: Doğru.

YABANCI: Bu taklidi yapanlar zenginlerse devlet biçimine aristokrasi deriz, kanunla hiçbir şekilde ilgilenmiyorlarsa o zaman da oligarşi olur.

GENÇ SOKRATES: Doğru görünüyor.

YABANCI: Ayrıca tek bir önder yetkili önderi taklit edip,

b kanunlara uyduğu zaman ona kral deriz. Kanunları umursayan bu kralın önder ya da bilim ya da kanaat önderi olmasına göre farklı bir isim alması söz konusu değildir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Bu nedenle tek önder gerçekten bir sanata sahip olduğunda, ona kuşkusuz ki kral diyeceğiz. Başka bir isim vermemiz söz konusu olmayacak. İşte bu nedenle bugünkü yönetimlerin beşten fazla ismi yoktur.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

c YABANCI: Ancak dikkat etmelisin. Tek önder kanunları ve gelenekleri umursamayarak yetkin devlet adamını taklit etmeye kalkışırsa ve taklit isteği hırs ve cahillikten kaynaklanıyorsa, işte o zaman büyük cesaret gerektiğinde yazılı kanunlara aykırı davran-

mak gerekir. Zaten böyle bir önder tiran adını hak etmez olur mu?

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: Tiranlık, kral, oligarşi, aristokrasi ve demokrasi böyle ortaya çıkar. Bunların kökeni insanların tek öndere duydukları sevgisizliktir. İnsanlar böylesine d
güçte bir insanın olduğuna ve onun bu hakla adalet ve eşitliği tüm halkına eşit bir biçimde dağıtacağına, fazilet ve bilimle devlet yönetmek isteyeceğine inanmıyorlar. Tam aksine [onun] aramızdan herhangi birisine canı istediğinde saldırabileceğine, kötü davranabileceğine, öldürebileceğine inanıyorlar. Söylediğimiz gibi bir önder olsaydı, elbette sevilir ve devleti mutlaka iyi yöneterek mutlu bir yaşam sürerdi.

GENÇ SOKRATES: Bundan kuşkumuz mu var?

YABANCI: O halde gerçekten de kentlerde bir arı kovanın- e
dan çıkar gibi doğuştan üstün ruh ve bedene sahip bir kral olmadığı için, en doğru devletin yolundan giderek kanunlar yazmak için bir araya gelmeliyiz.

GENÇ SOKRATES: Öyle görünüyor.

YABANCI: O halde Sokrates, işlerini bilim üzerine değil de yazı ve gelenekler üzerine kuran tüm devletlerde ortaya çıkan ve çıkacak olan kötülüklere şaşıracak mıyız? Oysaki diğer sanatlarda aynı
ilkeye uyulmaması her şeyi bozardı. Belki de asıl 302a
şaşırılacak şey devletin dayanma gücü değil mi? Çünkü devleti ilk zamanlardan bu yana için için yiyen kötülüklere karşın devletlerin birçoğu halen varlığını sürdürmeye devam ediyor. Bazı devletler ise suyun dibine batan gemiler gibi en büyük bilgisizlikle suçlu, berbat dümenci ve tayfaların yanlışları yüzünden yok olmuştur, oluyor ya da olacaktır. Çünkü devlet sanatından hiçbir şey anla- b

mamalarına karşın onu diğer bilimlerden daha iyi bildiklerini sanıyorlar.

GENÇ SOKRATES: Çok doğru.

YABANCI: O halde, bu eksik devletlerden hangisinde yaşam daha zorludur? Hepsinde zordur ama hangisinde daha da zordur? Bu şimdi konumuzun dışında olsa da bilmemiz gereken bir konudur. Hatta tüm işlerimizin başında bu gelmektedir.

GENÇ SOKRATES: O halde konuyu hemen inceleyelim, boş vermek olmaz.

c YABANCI: O halde bu üçlüden her biri hem kolay hem de zordur diyebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Sadece bir kişinin, birkaç kişinin ve kalabalığın yönetimi, yani konuşmamızın başında söz ettiğim üç ayrı yönetim biçimi diyorum.

GENÇ SOKRATES: Tamam.

YABANCI: O halde sayılarını altıya çıkarmak için hepsini ikiye bölelim, yedincisi de devlet olsun.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

d YABANCI: Bir kişi yönetimi ve tiranlık, birkaç kişi aristokrasi ve oligarşi, kalabalıktan da kendisine sadece bir isim çıkardığımız demokrasi demiştik. Ancak onu da şimdi ikiye ayırmalıyız.

GENÇ SOKRATES: Nasıl ikiye ayrılıyor söyler misin?

e YABANCI: İkinci ismi olmasa bile yine diğerleri gibi bölüyoruz. Kanunlara uygun ve uygun olmayan şekilde hüküm sürmek herhalde olasılık dahilindedir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Doğru devleti ararken, o zaman söylediğimiz gibi böyle bir bölümleme gerekli değildi. Ancak şimdi eksiksiz ve olgun devleti bırakıp diğerlerinin gerçekliğini kabul ettikten sonra devletleri, kanunu

kabul edenler ve bozanlar olarak ikiye ayırmamız gerekir.

GENÇ SOKRATES: Evet anlattığına göre böyle yapmalıyız.

YABANCI: O halde kanun dediğimiz yazılı iyi kurallara bağlı kalan altı devlet biçiminin en iyisi monarşidir. Ancak kanunun olmadığı yerde hayatı en zor hale getiren, çekilmez kılan da yine monarşidir.

GENÇ SOKRATES: Aslında bu korkulacak bir durum. 303a

YABANCI: Az sayıda insanın yönetimine geçelim. Az, bir ile çok arasında bir orta sayı olduğuna göre, kendisine diğer ikisinin arasında gözüyle bakmak gerekir. Çokluğun yönetimi ise her birinden daha zayıftır. Diğerleriyle kıyaslandığında iyilik ya da kötülük konusunda bir gücü olmadığı görülür. Çünkü güç çok fazla sayıda insan arasında paylaştırılmıştır. Bu nedenle devletler kanunlara bağlı kaldıkları sürece en kötüsü budur. Ancak ne zaman devletler kanunları çiğnerlerse o zaman en iyisi b haline gelir. Bu nedenle diğer yönetim şekillerinin hepsi kanunsuz ve düzensizse, yaşanacak rejim demokrasidir. Ancak hepsi kanunlara göre yönetiliyorsa, o zaman en kötüsü demokrasidir. İşte bu nedenle ilk başta söz ettiğimiz devleti, yedinci devleti bir yana ayırırsak, o, her zaman ilk sırada yer alır ve hepsinden daha iyidir. Çünkü yedinci devlet aynı tanrının insanlardan ayrı bir yere konulması gibi diğer devletlerden ayrı bir yere konulmaya layıktır.

GENÇ SOKRATES: Söylediğin gibi olmalı, zaten öyle de. Dediğini yapalım.

YABANCI: Ayrıca bilime dayalı devleti bırakırsak, bu c devletlerde herhangi bir işi olanların hepsini devlet adamı olmadıkları için atmak gerekir. Bu particiler en

kötü hayal tahrikçileri oldukları gibi kendileri de birer hayalden ibarettirler. En büyük taklitçiler, en büyük gevezeler ve en ünlü sofistlerdir.

GENÇ SOKRATES: Evet kendilerinin devlet adamı olduklarını söyleyenler için bundan daha güzel bir şey söylenemezdi.

YABANCI: Evet artık bir dramın sonundayız. Biraz
d önce devlet sanatından uzaklaştırılması gereken çok sayıda *kentauros* ve *satyros*dan söz etmedik mi? Sonunda büyük çabayla da olsa onları devletten uzaklaştırdık.

GENÇ SOKRATES: Öyle görünüyor.

YABANCI: Bir sürü daha var, onu uzaklaştırmak daha zor. Çünkü [bu sürü] kral soyuna yakın olduğu gibi, kendisini tanımak da zor. Bu nedenle bu noktadaki durumumuz biraz altın ayıklayanlara benziyor.

GENÇ SOKRATES: Neden?

YABANCI: Bu işi bilen insanlar toprağı, taşı ve diğer maddeleri atarak bir ayıklama işine girişirler. Daha
e sonra altınla aynı türden olan fakat aralarındaki farkın [ancak] ateş sayesinde anlaşılabildiği maddeler kalır. Bakır, gümüş bazen de elmas bir alev sayesinde zorlukla ayırt edilebilir ve sonunda altın ortaya çıkar.

GENÇ SOKRATES: Gerçekten de söylediğin gibi olur.

YABANCI: Bence devlet biliminden başka yabancı ve düşman olanları ayırıp, sadece değerli olan bilimleri alarak aynı yöntemi kullanmış olduk. Askerlik, hukuk, krallık biliminin müttefiki olan ve aldatıcı
304a kuvvetini adaletin emrine sokarak kentlerin işlerini yapan güzel söz, yani edebiyat da bunlardandır. Bu nedenle bunları ayırmak, aradığımız konuyu açık bir şekilde saf bir halde göstermek için en kolay yöntem nedir?

GENÇ SOKRATES: Hangi yolla olursa olsun bunu denemeliyiz.

YABANCI: Sadece denesek onu mutlaka buluruz. Fakat iyice gösterebilmek için müziğe ihtiyacımız var. Şimdi söyle!

GENÇ SOKRATES: Ne söyleyeyim?

YABANCI: İşlek bir ele gereksinim duyan her sanat gibi b müzik sanatının da çıraklığa ihtiyacı vardır, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Peki, bu bilimlerden birisini öğrenmek yine ilgili bilimin işidir, değil mi?

GENÇ SOKRATES: Evet ilgili bilimin işidir.

YABANCI: Bu bilimin birincilerden farklı olduğunu kabul edecek miyiz?

GENÇ SOKRATES: Evet, kabul edeceğiz.

YABANCI: Hiçbirisinin diğerlerine emretmeyeceğini, ya da sadece birincilerin sonuncuları emri altına ala- c cağını ya da genel kontrolle emrin sonuncuya ait olduğunu mu söyleyeceğiz?

GENÇ SOKRATES: Sonuncusu hepsine emretmelidir.

YABANCI: Öğrenmek gerekip gerekmediğine karar veren bilgi ile öğrenen ve öğreten bilgi arasında karar verme hakkının ilkine ait olduğunu savunuyorsun.

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Aldatmanın gerekli olup olmadığı söz konusu olduğunda, karar veren ve uygulamasını bilen arasında tercihin yine birincisi.

GENÇ SOKRATES: Kuşkusuz.

YABANCI: O halde halkı eğitmesi gerekirken masal anlat- d ma hakkı hangi bilime ait olmalıdır?

GENÇ SOKRATES: Elbette ki söz biliminin.

YABANCI: Ama herhangi bir kişiye herhangi bir durumda mı yoksa kuvvet kullanma, kandırma ve herhangi

bir şey yapıp yapmama arasında karar verme hangi bilime ait olacaktır?

GENÇ SOKRATES: Aldatma sanatı sayesinde söz söyleme sanatına vereceğiz.

YABANCI: Sanırım bu da devlet adamının bilgisidir.

GENÇ SOKRATES: Doğru.

YABANCI: Gördüğün gibi şu ünlü retorik nasıl da devlet bilgisinden ayrılıyor. Çünkü retorik başka bir bilgiye bağlı olan bir bilgidir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ama şu güç ile ilgili ne düşüneceğiz?

e GENÇ SOKRATES: Hangi güç?

YABANCI: Onlara karşı savaşacağımız insanlarla nasıl savaşmamız gerektiğini bilmek gücü bir sanat mıdır? Yoksa o sanat bir yabancı bir sanat mıdır?

GENÇ SOKRATES: Nasıl yabancı olabilir? Askerlik bilgisi sayesinde her türlü savaş hareketinin temelini öğreniyoruz.

YABANCI: Peki, bir sorunu savaşmakla mı yoksa barışla mı halletmek gerektiğine karar veren gücü diğerinden ayırmalı mıyız? Yoksa her ikisi aynı mıdır?

GENÇ SOKRATES: Kendi kendimizle çelişmemek adına

305a ayırmalıyız.

YABANCI: O halde daha önceden söylediklerimize uygun olarak, onun ötekine emrettiğini söyleyeceğiz.

GENÇ SOKRATES: Bence de.

YABANCI: Savaş sanatı gibi bilgin ve geniş bir sanata krallık dışında başka bir sanat efendi olabilir mi?

GENÇ SOKRATES: Olamaz.

YABANCI: Bu durumda devlet sanatının kölesi olan bir bilimi, yani komutanlık bilgisini devlet bilgisiyle asla yan yana göremeyiz.

GENÇ SOKRATES: Bunun için bir neden yok.

[b] YABANCI: Peki, hâkimler doğru karar verdikleri zaman ne yaptıklarına bir bakalım. Hâkimlerin yönetiminde yalnızca krallar tarafından koyulan kanunlara göre karar vermek vardır. Bu kanunlara uygun davranıp, doğru ve yanlışı söyler, hediye verme korku salma acıma gibi duygularla ya da kin ve dostlukla onu elde edemezsiniz. O, bir yerde kavga olduğu zaman kanun koyucunun aldığı kararların aksine bir karar veremez. Böylesi bir iktidar daha ileriye gidebilir mi?

GENÇ SOKRATES: Hayır, söylediğinden daha ileri gidemez.

YABANCI: Buradan hareketle hâkimlerin asla bir krallık iktidarı elde edemeyeceklerini, onların sadece kralın köleleri ve kanunların bekçileri olduğunu görüyoruz.

GENÇ SOKRATES: Zaten böyle olması gerekiyor.

YABANCI: O halde tüm bu bilimleri inceledikten sonra hiçbirinin devlet bilimi olmadığını anlayalım. Zaten krallık bilimi tek başına bir bilim değildir. Sadece iş yaptırmak için emreder. Çünkü ülkelerde büyük işlere kalkışmak için koşulların uygun olup olmadığını o bilir. Diğerlerine de sadece emirlerine uymak kalır.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Bu nedenle biraz önce sözünü ettiğimiz bilimler ne birbirlerine ne de kendi kendilerine emrederler. Ancak her bilimin kendine ait işi vardır ve buna uygun bir isim almıştır.

GENÇ SOKRATES: Haklı gibisin.

YABANCI: Ancak her şeye emreden, kanunlarla ve tüm devlet işleriyle ilgilenen, her şeyi güzel bir biçimde dokuyan bilime, görevi içinde kendisine bir isim seçerek devlet bilgisi dediğimizde sanırım çok doğru bir iş yapmış oluyoruz.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Artık bir kent devletindeki tüm türler hakkında net bir görüşümüz olduğuna göre, devlet bilgisini açıklamak için dokuma örneğimizi kullanmak istemez misin?

GENÇ SOKRATES: Elbette isterim.

306a YABANCI: O zaman artık krallığın atkı görevini, özünü, atkı şeklini ve bizim için dokuduğu kumaşın cinsini açıklamak gerekir.

GENÇ SOKRATES: Kesinlikle.

YABANCI: Oldukça zor bir ispata kalkıştığımızı görüyorum.

GENÇ SOKRATES: Ama ne olursa olsun işi tamamlamak gerekir.

YABANCI: Erdemin bir kısmının bir açıdan diğer kısmından farklı olması, halkın görüşlerine dayanarak tartışmaya girenlere çok güzel bir konu verir.

GENÇ SOKRATES: Anlamadım.

b YABANCI: Başka şekilde anlatayım. Cesaretin erdemin bir bölümü olduğunu zannediyorsun herhalde.

GENÇ SOKRATES: Tabii ki.

YABANCI: Oysa bilgelik, erdemin bir bölümü olsa da cesaretten başka bir şeydir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: O zaman bu iki erdem hakkında başka insanları şaşırtacak bir şey söyleme cesaretimiz olsun.

c GENÇ SOKRATES: Ne söyleyeceğiz?

YABANCI: Bir açıdan birbirleriyle düşmandırlar. Bulundukları varlıkların çoğunda düşman taraflar olarak karşı karşıya gelirler.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Her zaman ve herkes tarafından söylenenin dışında bir şey söylemek istiyorum. Çünkü erdemin bölümlerinin doğal olarak birbiriyle dost olduğu ifade edilir.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Ancak bu dostlukların söylendiği kadar gerçek mi olduğunu, yoksa onların durumlarının kavgalı kardeşlere mi benzediğini inceleyelim.

GENÇ SOKRATES: Bunu nasıl yapacağız?

YABANCI: Her alanda güzel diye bilinen ama birbirine karşıt türler olarak sınıflandırdığımız bilimleri arayacağız.

GENÇ SOKRATES: Daha açık bir şekilde anlatır mısın?

YABANCI: Cisimlerde, ruhlarda ya da sesin hareketlerinde görülen, gerçek şeylere ya da müzik yapan kişiyle ressamın taklitle oluşturduğu hayallerin sahip olduğu çevikliği ya da çabukluğu hiç övdün mü ya da başkalarının övdüğünü duydun mu? d

GENÇ SOKRATES: Başka?

YABANCI: Bu şeylerin nasıl övüldüklerini hatırlıyor musun?

GENÇ SOKRATES: Hayır.

YABANCI: Acaba bildiğimiz kelimelerle anlatabilecek miyim?

GENÇ SOKRATES: Neden anlatamayasın?

YABANCI: Bunu kolay bir şey zannediyorsun. Karşıt türleri inceleyelim. Çoğu işte çoğu düşüncenin, bedenin ya da sesin çabukluğu, gücü ve canlılığı ile coştuğumuzda durumu ifade etmek için bulabildiğimiz tek kelime enerjidir. e

GENÇ SOKRATES: Bir kere daha anlatabilir misin?

YABANCI: Örneğin canlı, enerjik, çabuk ya da kuvvetli kelimelerini kullandığımız zaman, onları bu ismi kullanarak övüyoruz.

GENÇ SOKRATES: Evet.

YABANCI: Tamam, ancak bir şeyin yavaş yapılması ayrı bir tür değil midir? Onu da çoğu zaman övmez miyiz? 307a

GENÇ SOKRATES: Tabii ki överiz.

YABANCI: Bu kez de bir öncekine kelimeler kullanmıyor muyuz?

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Yavaşlığından ya da hoşluğundan dolayı beğenimizi kazanan işlere, düz ya da ağır seslere veya uyumlu bir harekete ve yerinde sayılabilecek bir yavaşlıkla gelişen her sanat eserine sakin, akıllı dediğimiz zaman onun gücünden değil alçakgönüllülük ve kararlılığından söz ederiz.

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Bunun tersi bir durumda sesler anlamsız bir şekilde ortaya çıkıyorlarsa, onları kullandığımız sözcükleri değiştirerek eleştiririz.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istedin?

YABANCI: Bahsettiklerimiz bize yerinde olan bir şeye göre daha sert ve şiddetli görünüyorsa, ona taşkın deriz. Gereğinden daha yumuşak ve yavaşsa, bu durumda da gevşek adını veririz. Burada ölçü ve enerji vasıfları talihin iki düşman taraf olarak yarattığı ve yaptıkları işlerde birbirlerine karışamayacak durumda iki ayrı şey olarak görünürler. Biraz dikkatli bir biçimde bakarsak bu özelliklere sahip ruhlarda da benzeri bir çarpışmayı görürüz.

GENÇ SOKRATES: Nerede görürüz?

YABANCI: Biraz önce verdiğimiz örneklerde ve doğal olarak başka birçok örnekte. Her ikisi de kendi doğalarında var olan eğilimleri överken, diğerini eleştirirler. Bundan kaynaklanan sayısız nedenlerden ötürü birbirlerinden nefret ederler.

GENÇ SOKRATES: Ben de aynı düşüncedeyim.

YABANCI: Karakterler arasındaki bu basit çarpışma, sadece bir oyundur. Ancak ciddi bir durumda aynı şeyin bir devletin başına gelmesi bir felakettir.

GENÇ SOKRATES: Hangi ciddi durumdan söz ediyorsun?

YABANCI: Doğal olarak yaşamın yönetilmesiyle ilgili e
şeylerden söz ediyorum. Son derece ölçülü birtakım insanlar bitmek bilmeyen bir huzur içinde yaşamak istediklerinden dolayı inzivaya çekilirler, kendi devletleri içinde yaptıklarını başka devletlere de gösterirler. Böylece istediklerine uygun bir yaşam şekli bulduklarında gereksiz bir barış aşkının peşinden koşup kendileri de fark etmeden tüm savaş güçlerini yitirirler. Çocukları da aynı şekilde yetişir ve 308a
kendilerine ilk saldırana teslim olurlar. Kendilerinin, çocuklarının ve vatanlarının özgürlükten köleliğe doğru gittiğini görmeleri için çok da fazla zamana gerek yoktur.

GENÇ SOKRATES: Nasıl da korkunç bir kader.

YABANCI: Peki, fazla enerjisi olanlara ne demeli? Her zaman ülkelerini yeni bir savaşa sokmak için uğraşacaklardır. Yaşamlarında çok fazlasıyla hırsa yer olduğundan ülkelerini büyük nefretlere sürükleyecekler. Ülkeleri bundan ötürü tamamıyla yok olmaz mı, onlar düşmanların esareti altına girmezler mi?

GENÇ SOKRATES: Bu da doğru. b

YABANCI: O halde bu iki tür ruh arasında sürekli devam eden bir düşmanlık ve kavga bulunduğunu kabul etmek gerekir mi?

GENÇ SOKRATES: Gerekir.

YABANCI: Bu sayede araştırmamızın birinci bölümünü ispat etmiş olmuyor muyuz? Yani erdemin hiç de azımsanmayacak bir bölümünün doğuştan birbirlerine karşıt olduğunu, onların içine girdikleri ruhlarda da benzeri bir karşıtlığı doğurduklarını ispat etmedik mi?

GENÇ SOKRATES: Sanırım ispatladık.

YABANCI: O halde şimdi de şu konuyu inceleyelim.

GENÇ SOKRATES: Hangi konuyu?

c YABANCI: Birleştiriciler arasında en önemsizi bile olsa herhangi bir eseri kurabilmek için iyi ve kötü şeyleri kullanmayı kabul eden birisi var mıdır? Daha açıkçası her bilimin işi, kötü unsurları mümkün olduğunca bir köşeye ayırıp, yararlı ve iyi unsurları alarak, bunlardan birbirine benzeyen ya da benzemeyen şeyleri bir araya getirmek suretiyle kendine özgü bir özelliği ve yapısı olan bir eser meydana getirmek değil midir?

GENÇ SOKRATES: Bundan kuşku duymaya gerek var mı?

d YABANCI: Siyasette de aynı şey geçerlidir. Gerçekten de doğaya uygun bir siyaset, yani bizim siyasetimiz bir devlet kurmak için kötüler ve iyileri rastgele bir biçimde bir araya getirmek istemeyecektir. Kuşkusuz ki işe başlarken ilk olarak halkı denemek isteyecek, denemesi bittikten sonra, halkı bu konuda bilgili ve usta insanların eline verecektir. Ancak yine de yöne-
e timi elinden bırakmayacaktır. Zaten dokumacının bilimi atkıcılar ve kendisine dokuma için yardımcı olanlarla benzeri bir işbirliği yapar. Bütün hareketlerini yönlendirmek için her zaman yanlarındadır. Her birine dokumacılık için kendisine yardımcı olduklarını gösterir.

GENÇ SOKRATES: Çok haklısın.

YABANCI: Krallık bilimi de eğitimi yönetenler karşısında kanunların yönetimi altında aynı şeyi yapacaktır. Yönetme erkini eline alarak, kendi yapısına
309a uygun olmayan bileşimlerin antrenman yapmalarına izin vermeyecektir. Kendisine enerji, ölçülülük ve başka diğer bazı erdemleri vermenin mümkün

olmadığı ya da tam tersine kötü bir doğadan kaynaklanan taşkınlık, tanrısızlık, ölçüsüzlük ya da haksızlık içeren karakterler varsa, bunlara ölüm, sürgün ya da yasadışı sayacak başka bazı cezalar verecektir.

GENÇ SOKRATES: Aslında şimdi de benzeri bir şey yapılıyor.

YABANCI: Bilgisizlik ve alçaklık çamurunda uzananları köleliğe sevk edecektir.

GENÇ SOKRATES: Çok güzel.

YABANCI: İyi bir terbiyenin güzel erdemlere alıştırdığı, b
güzel bir yönetimin de onları birbirine karıştırıp harmanladığı zaman iyi olabilecek olan diğerleri, kendilerini karakterleri olgunlaştığı zaman gösterebilir. Ölçülülüğe doğru evriliyorsa mekik ipliğinin yumuşak ve gevşek kumaşını bulur, eğilimleri birbirine karşıt olduğundan onları bir arada bağlamaya ve atkılamaya çabalar.

GENÇ SOKRATES: Nasıl yani?

YABANCI: Önce akrabalık ilişkilerine göre ruhların ölümsüz c
parçalarını tanrısal bir iple ayırır, bu tanrısal parçadan sonra hayvanlık kısmını insani iplerle toplar.

GENÇ SOKRATES: Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Ruhlarda güzel, iyi, doğru ve karşıtları hakkında doğru ve sağlam bir kanaat oluşursa, bu *daimon* ırkında tanrısal bir şeydir demek istiyorum.

GENÇ SOKRATES: Demek gerçekten de böyle.

YABANCI: Oysa ki krallık biliminin Musası'ndan yardım d
alan devlet adamının kanun yapıcının biraz önce sözünü ettiğimiz iyi terbiyesi tarafından yetiştirilen ruhlara böylesi bir kanaati işleyebilmek ayrıcalığına sahip olduğunu bilmiyor muyuz?

GENÇ SOKRATES: Sanırım haklısın.

YABANCI: Ancak Sokrates! Bunu gücü yetmeyene söylediğimiz isimleri vermekten sakınalım.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

e YABANCI: O halde şöyle diyebiliriz: Enerjili bir ruh hakikati bu şekilde kavrarsa sakinleşmez mi? Kendisini adalet düşüncesine daha açık tutmaz mı? Hakikati bu şekilde kavrayamadığında daha da vahşileşmez mi?

GENÇ SOKRATES: Kuşkusuz ki böyledir.

YABANCI: Peki ya ölçülü doğa hakkında ne düşünmeliyiz? Böylesine kanaatler en azından bu insanı kentteki yaşamın gerektirdiği kadar ölçülü ve uslu yapmaz mı? Oysa ki daha önceden belirttiğimiz ışıklardan yoksun kaldığında, onun üzerine doğal olarak utanç verici bir tembellik çökecektir.

GENÇ SOKRATES: Elbette.

YABANCI: Bu durumdaki bu bağın sürekli olarak kötüleri kötülerle veya kötüleri iyilerle atkılayamayacağını söylememiz gerekmez mi? Hiçbir bilim böylesi insanlar arasında ciddi bir bağ kurmaya çalışmaz.

GENÇ SOKRATES: Tabii ki yapamaz.

310a YABANCI: Sadece asil bir karakterle doğan doğaya uygun bir terbiye alan insanlardadır. Kanunlar bu bağı doldurabilirler, sanat da kendileri için çareyi yaratmıştır. Söylediğimiz gibi doğaları gereği birbirlerinden ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, eğilimleri ne kadar karşıt olursa olsun, erdemin bağlarını birbirine bağlayan tanrısal bir bağdır.

GENÇ SOKRATES: İşte hakikat!

YABANCI: Tamamıyla insani bağlara gelirsek, bu bağ bir defa yaratıldıktan sonra onları düşünmek ve ardından da gerçekleştirmek güç değildir.

b GENÇ SOKRATES: Hangi bağlardan söz ediyorsun? Ne demek istiyorsun?

YABANCI: Ayrı ülkelerden insanların evlenmesi, takas yöntemiyle kız alınıp verilmesi gibi bağları kast ediyorum. Oysa ki çok sayıda insan çocuk yapmaya uygun olmayan ortamlarda birleşiyor.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Böylesi bir konuda para ve mevkii peşinde olanlar olduğunu söylemeye gerek var mı?

GENÇ SOKRATES: Hayır yok.

YABANCI: Irk düşüncesiyle hareket edenlere ve bu insanların yaptıklarında ne gibi hatalar olduğundan söz etmek daha doğru olacaktır. c

GENÇ SOKRATES: Haklısın.

YABANCI: Bu insanlar doğru aklın dışında hareket ederler. Onlar, basit bir şekilde rahatlık ve kolaylık elde etmenin peşindedirler. Başkalarından nefret ederek kendilerine benzeyenlere bağlanırlar. Çünkü onları harekete geçiren asıl şey nefretleridir.

GENÇ SOKRATES: Nasıl?

YABANCI: Ölçülü davrananlar kendi karakterlerindeki insanları bulmaya çalışırlar. Eşlerini böyleleri arasından seçerler, kızlarını böylelerinin ailelerine verirler. Ayrıca enerjili insanlar da kendi doğalarına kavuşmak için benzeri şeyleri yaparlar. Oysa ki her iki grubun da tersini yapması gerekirdi. d

GENÇ SOKRATES: Neden?

YABANCI: Çünkü ölçülü insanlarla karışmamış olan enerji, ilk önce gücünden kaynaklanan tüm parlaklığı verdikten sonra çılgın bir delilik gibi doğal olarak soysuzlaşacaktır.

GENÇ SOKRATES: Olabilir.

YABANCI: Ayrıca fazlasıyla ölçülü ve çekingen bir ruh enerjik bir ruhla birleşmek yerine kendisi gibi olanlarla birleşirse, aşırı derecede yumuşak olabilir, onun sonu da tam bir acizlik olur. e

GENÇ SOKRATES: Haklı olabilirsin.

YABANCI: Sadece iki nesil iyi ve kötünün ne olduğu üzerine anlaşabilirse, bunlar gerçekleştirilebilir tasarılar haline gelir. Çünkü dokuma yapan kralın işi ölçülü ve enerjik insanlar arasında bir ayrılık ortaya çıkmasına engel olmaktır. Aksine amaç
311a onların fikir, şan, şeref ortaklığı ile bir arada dokunmaları ve böylece de yumuşak ve belirtildiği gibi sıkı bir kumaş meydana getirmektir. En sonunda da ülkelerdeki devlet işlerini bu insanlara vermek gerekir.

GENÇ SOKRATES: Nasıl olacak?

YABANCI: Bir tek yöneticinin gerektiği durumlarda, her iki karaktere birden sahip olanı seçmek gerekir. Çok sayıda yönetici gerektiğinde ise iki tarafa da eşit pay vermek gerekir. Ölçülü insanlar gerçekten de düşünceli ama çok da atılgan olmayan insanlardır. Bu insanlar bir iş için gereken hırs, çeviklik, keskinlik gibi eğilimlere sahip değillerdir.

b GENÇ SOKRATES: Bu söylediğine itirazım yok.

YABANCI: Enerjik olan insanlardaysa doğruluk ve nezaket diğerlerinden azdır. Ancak harekete geçmek söz konusu olduğunda, onlar diğer herkesten daha atılganlardır. Bu nedenle bir ülkede bu iki karakter birleşmedikçe, hem devlet için hem de bireyler için işlerin yolunda gitmesi söz konusu olmaz.

GENÇ SOKRATES: Burası açık.

YABANCI: O halde krallık bilimi her ikisi de insani olan
c enerjik ve ölçülü karakterleri bir araya getirerek her iki hayatı anlaşma dostlukla bir araya getirdiği, böylelikle kumaşların en güzelini, en harikasını oluşturduğu, her kentte köle ve efendi olsun, tüm halkın bu kumaşın içinde olduğu, herkesin mekiği dokuduğu, kente durup dinlenmeksizin hak

ettiği mutluluğu verdiği ve böylece onu emir ve yönetimi altında tuttuğu zaman, devlet sanatının dokuduğu kumaşın, hiç aksamadan eridiğini söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES: Bize muhteşem bir tasvir çizdin yabancı. Kral ve devlet adamının tasviri, işte budur.

## KAYNAKÇA


Anderson, H., *The Argument of Plato*, London, 1935.

Annas, J., *An Introduction to Plato's Republic*, Clarendon Press, Oxford, 1988.

Barker, E., *Greek Political Theory*, Methuen, London, 1964.

Barnes, J., *The Presocratic Philosophers*, Routledge and Kegan Paul, London, 1982.

Bluck, R. S., *Plato's Life and Thought*, London, 1949.

Brandwood, L., *A Word Index to Plato*, Leeds, 1976.

Brandwood, L., *The Chronology of Plato's Dialogues*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990.

Bréhier, E., *Histoire de la Philosophie*, vol. I'*Antiquité et le Moyen-Age*, PUF, Paris, 1983.

Brommer, R., *Eidos et İdea. Étude sémantique et chronologique des œuvres de Platon*, Assen, 1940.

Brun, J., *Platon et L'Académie*, Paris, 1960.

Cevizci, A., *Sokratik Diyaloglarda Yöntem* (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara, 1984.

Cevizci, A., *İlkçağ Felsefesi Tarihi*, 4. Baskı, Asa Kitabevi, Bursa, 2007.

Cevizci, A. (der), *Platon Felsefesi Üzerine Araştırmalar*, Cilt 1: İdealar Kuramı, Ankara, 1989.

Coplestone, F., *A History of Western Philosophy*, 1. cilt, London, Burns Oates and Washbourne Ltd., 5th edit., 1966.

Cornford, F. M., *Plato's Theory of Knowledge*, RKP, London, 1935.

Cornford, F. M., *Plato'nun Bilgi Kuramı: Metne Eşlik Eden bir Yorumla Birlikte Theaitetos ve Sofist*, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1989.

Eflatun, *Büyük Klasikler: Eflatun I*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, Ocak 1974.

Eflatun, *Büyük Klasikler: Eflatun II*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, Ocak 1975.

Eliade, M., *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi* (Çev. A. Berktaş), Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2003.

Ellis, W. M., *Alcibiades*, Routledge, London, 1989.

Eralp, H. V., *Platon I*, Hayatı, Eserleri, Sokratik Diyaloglar, İstanbul 1953.

Frazer, J. G., *The Growth of Plato's Ideal Theory*, New York, 1930.

Friedlander, P., *An Introduction to Plato* (Trans. by H. Meyerhoff), New York, 1958.

Gould, T., *The Ancient Quarrel between Poetry and Philosophy*, Princeton University Press, Princeton, 1990, s. 35.

Görgemanns, H., *Platon*, Heidelberg, 1994.

Griswold, C., "Platon on Rhetoric and Poetry", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (ed. by E. N. Zatla), http://plato.stanford.edu archives / fall 2005 / entries.

Grube, M. A., *The Trial and Death of Socrates*, Indianapolis, 1975.

Guthrie, W. K. C., *Socrates*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971.

Guthrie, W. K. C., *A History of Greek Philosophy*, vol. IV, *Plato, The Man and His Dialogues: Earlier Period*, Cambridge University Press, Cambridge, 1975.

Guthrie, W. K. C, *A History of Greek Philosophy*, vol. V, *The Later Plato and the Academy*, Cambridge University Press, Cambridge, 1978.

Hare, R. M., *Plato*, Oxford University Press, Oxford, 1982.

Havelock, E. A., *A Preface to Plato*, Harvard University Press, Cambridge, 1982.

Irwin, T., *Plato's Ethic*, Oxford University Press, New York, 1995.

Jaeger, W., *Paideia: The Ideals of Greek Culture* (Trans. by G. Highet), 3 vols., New York, 1934.

Karasan, M., *Eflatun'un Devlet Görüşü*, MEB, İstanbul, 1947.

KÇAK; Klasik Çağ Araştırmaları Kurumu, *Sempozyum II*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1985.

Klosko, G., *The Development of Plato's Political Theory*, Methuen Inc., New York, 1986.

Kraut, R., (ed.), *The Cambridge Companion to Plato*, Cambridge University Press, Cambridge, 1992.

Laertios, Diogenes, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri* (çev. Candan Şentuna), İstanbul, YKY Yayınları, 2003.

Ledger, G. R., *Re-Counting Plato: A Computer Analysis of Plato*, Oxford University Press, New York, 1990.

Levinson, R. B., *In Defense of Plato*, Cambridge, 1953.

Liddle, H. G. – Scott, R., *Greek Lexicon*, Revised Edition by H. Stuart Jones, Oxford, 1973.

Macdowell, D., *The Law in Classical Athens*, Ithaca, 1978.

Maranhao, T. (ed.), *The Interpretation of Dialogue*, Chicago University Press, Chicago, 1990.

Paksüt, F., "Platon'da Ahlak ve Eğitim", *KÇAK* II, s. 78-93.

Peters, P. E., *Grek Felsefesi Terimleri* (çev. H. Hünler), Paradigma Yayınları, İstanbul, 2004.

Platthy, J., *Plato. A critical Biography*, Santa Clauss, 1990.

Platon, *Œuvres Complètes* (traduction par V. Cousin), Paris, 12 cilt, 1922-40.

Platon, *Sokrates'in Savunması* (Çev. Cevizci, A.), Sentez Yayınları, Bursa, 2008.

Platon, *Yasalar* (Çev. Şentuna, C. – Babür, S.), Ara Yayıncılık, İstanbul, 1988.

Rhodes, P. J., *A History of the Classical Greek World*, Blackwell Publishing, London, 2005.

Rosen, S., *The Quarrel Between Philosophy and Poetry*, Routledge, Chapman, and Hall, New York, 1988.

Ross, D., *Plato's Theory of Ideas*, Oxford University Press, Oxford,, 1951.

Rowe, C., "*Politicus* and Other Dialogues", *The Cambridge History of Greek and Roman Political Thought* (ed. by C. Rowe – M. Schofield), Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s. 233-257.

Santas, G. X., *Socrates: Philosophy in Plato's Early Dialogues*, Routledge and Kegan Paul, London, 1979.

Shorey, P., *The Unity of Plato's Thought*, Chicago University Press, Chicago, 1903.

Shorey, P., *What Plato Said?*, Chicago University Press, Chicago, 1933.

Stenzel, J., *Plato's Method of Dialectic* (trans. by D. J. Allan), New York, 1973.

Strauss, L. – Cropsey, J., *History of Political Philosophy*, University of Chicago, Chicago, 1963.

Taylor, A. E., *Plato: The Man and His Work*, 7th edit., London, 1971.

Vogel, C. J. de, *Rethinking Plato and Platonism*, Leiden, 1986.

White, D. A., *Myth, Metaphysics and Dialectic in Plato's Statesman*, Ashgate Publishing Company, Hampshire, 1993.

Zeller, E., *Grek Felsefesi Tarihi* (çev. A. Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul, 2004.

*Platon, hiç kuşku yok ki düşünce tarihinin en önemli ve etkili filozoflarından biridir. Felsefenin kurumsallaşmasına ve felsefede yazılı geleneğin oluşmasına katkıda bulunmuş, iki dünyalı metafiziğiyle bütün bir Ortaçağ düşüncesini belirleyecek olan idealist felsefe geleneğinin başlatıcısı olmuştur. Hıristiyan Ortaçağ felsefesine ve İslam düşüncesine etkisi bakımından da ayrıca önem taşıyan Platon, düşünce tarihi boyunca tartışılan tüm problemleri yüzlerce yıl öncesinden ele almış ve ilk büyük felsefi sistemi inşa etmiştir.*

*Devlet Adamı*, Platon'un siyaset ve hukuk felsefesini ortaya koyduğu üç temel diyalogdan biridir. *Devlet* ve *Yasalar* diyalogları ile birlikte bir üçlü meydana getirir. Bu üçlünün tam ortasında bulunan *Devlet Adamı* siyaset felsefesi açısından, "gökyüzünden yeryüzüne indirilmiş bir felsefe" anlayışını temsil eder. Başka bir deyişle, *Devlet*'te ideal bir devlet tasarımıyla mükemmeliyetçiliğini ve ütopyacılığını olabilecek en açık şekilde ifade eden Platon, burada biraz da Sicilya ziyaretlerinden gereken dersi çıkarmış olarak, politika ve hukuk felsefesinde çok daha gerçekçi bir tavır sergiler. Dolayısıyla da insani düzeyde iyi bir yönetimin ilkelerini ve temellerini ortaya koyar.

internet satış:
www.saykitap.com
7,50 TL
ISBN 978-605-02-0070-6
9 786050 200706
SAY YAYINLARI